

Kárpátaljai Hírmondó

II. évfolyam 1. szám, 2006. március

Devecseri Gábor

Tavas van, mégis

Jó reggelt ragadós rügyek,
pattanó pelyhes levelek,
s ág-húron napsugár-zene,
vidámodó vadgesztenye,
illattal ízes ibolya,
mezők méztermő mosolya,
szilvák fehér virágai,
mókusok mókás táncai,
s te csupa zsenge akarat,
mitől a föld, lám, meghasad,
füvek pöttöm lándzsái mind,
kik villogtunk törvény szerint,
rigó zsákfutó-versenye,
málnató kurta pendelye,
s ti még-kopár ág-csecsemők,
az égen emlőt keresők,
kékjéből életet szopók,
kékjében megkapaszkodók,
s te, nagy zöldselymű dobogón
zizegő tavaszi beszéd:
nem volna az élet oly csúnya,
ha nem volna ennyire szép.

Zrínyi Ilona kisfiával a munkácsi várban

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiekről
- * Irodalom, képzőművészet
- * Barangoló Kárpátalja váraiban
- * Mi újság a Beregszászi Illyés
Gyula Magyar Nemzeti
Színházban?
- * Mementó
- * Híres szülötteink
- * Hitélet
- * Népszerű tudomány

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

II. évfolyam, 1. szám
2006. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: dr. Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dupka György,
Nagy Zoltán Mihály,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

Kéziratokat nem őrzünk meg és
nem küldünk vissza. Az aláírt cikkekért
a szerzők viselik a felelősséget. A szerkesztőség fenntartja az írá-
sok szellemét és tartalmát nem érintő
rövidítések jogát.

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik 500 példányban.

A lap megjelenését az Illyés
Közalapítvány és a Határon Túli
Magyarok Hivatala támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A tartalomból

- * Szervezeti élet
- * Kapcsolatépítés
- * Hírünk a világban
- * Hitélet
- * Falujáró
- * **Kopogtató: Mit csinál most Ortutay Zsuzsa**
képzőművész?
- * **Interjú Komlós Attilával, a Határon Túli**
Magyarok Hivatalának elnökével
- * **Mi újság a Beregszászi Illyés Gyula Magyar**
Nemzeti Színházban?
- * Kárpátalja várai: Nevicke
- * Kárpátalja neves szülöttei
- * Korkép
- * Népszerű tudomány
- * Szülőföldünk mondái
- * **Nosztalgia: Azok a derék iparosok...**
- * **Naptárunk: 125 éve született Bartók Béla**
- * Irodalom
- * Emlékezzünk régiekről
- * Nemcsak nőknek
- * Szabadidő
- * A szerkesztőség postájából
- * Erről-arról
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből

„Bírni és bízni illenék!”

A Szabó Lőrinc-től kölcsönzött címmel biztatni szeretnénk lapunk olvasóit. „Tavas van! Gyönyörű!” Már csak néhány hét és ismét elérkeznek a virágzás ünnepei: a Húsvét, a Feltámadás és az Anyák napja. A megújulás erőt ad a tél nehéz hónapjaiban kiüresedett embereknek, az a megújulás, amely elhitheti mindnyájunkkal: „Bírni és bízni illenék!”

Úgy tűnik, rohanó világunkban mindenkinek megvan a maga keresztye. Éppen ezért a bajok részletezése helyett hadd biztassuk az olvasókat: „Lesz még ünnep ezen a világon!” Ezt az érzést már a Kárpátaljai Hírmondó körül bábskodók kis csoportja is megtapasztalta.

A lap második számának szerkesztésekor szerzőink ugyanis azt gondolták, hiába írják meg cikkeiket, a folyóirat az egy számot megért újságok sorában végzi majd. Kiderült, hogy bár több helyen pályáztunk, sehonnan nem kaptunk anyagi segítséget. A Kárpátaljai Szövetség elnöksége ekkor úgy döntött: abból a pénzből jelenik meg az újság, amellyel az adózó állampolgárok adójuk 1 százalékának felajánlásából támogatják a szövetséget. A szerkesztőség nevében köszönjük az adományokat. Támogatóinkra a jövőben is számítunk. Ha úgy döntenek, hogy a Kárpátaljai Szövetségnek adják az 1 százalékot, jó célt szolgálnak. Bízunk benne, hogy akik tehetik, ezúttal sem tagadják meg a rászorulóktól a segítséget. A legkisebb összeg is fontos!

A két szép tavaszi ünnep küszöbén lapunk harmadik száma is napvilágot látott. Beigazolódott tehát, hogy a fórum életképes. Ezúttal – ismét csak Papp Lászlóné társelnök kitartó munkájának köszönhetően – az Illyés Közalapítvány és a Határon Túli Magyarok Hivatala is támogatta a Kárpátaljai Hírmondó

megjelenését. Köszönjük a bizalmat!

Ezúttal miről ír a Kárpátaljai Szövetség lapja?

Kötelességünknek érezzük, hogy hírt adjunk a művelődési kezdeményezésekről, publikációinkkal segíteni akarunk abban, hogy a kárpátaljai szellemi értékek részesei legyenek az egyetemes magyar kultúrának.

Örvendetes, hogy szövetségünk égisze alatt megalakult a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége. Az utóbbi időben a közösség elnöksége számos megbeszélést tartott, gyakorlatilag szervezésükben kerül sor az idei Kárpátaljai Napok rendezvényeire. A folyóirat szerkesztősége és az alkotó közösség a Kárpátaljai Szövetség tagsága érdekében egészséges szimbiózisban kíván tevékenykedni.

Továbbra is az a szempont vezérel bennünket, hogy lapunk pártsemleges legyen. Nem kívánunk állást foglalni sem a szülőföldön történő, sem az országon belüli politikai csatározásokban, nem kívánjuk mélyíteni a magyarságon belüli megosztottságot, sőt, lehetőségeinken belül a megbékélést támogatjuk. Változatlanul írni szeretnénk a szülőföldön szervezett rendezvényekről és minden olyan eseményről, amely, elképzeléseink szerint számot tarthat az olvasók érdeklődésére. Első lapszámunkban is jeleztük: várjuk leveleiket, ötleteiket, javaslatait!

Végezetül, de nem utolsósorban kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk minden olvasónak, az édesanyáknak és a nagymamáknak pedig az anyák napjára sok mosolyt, virágot és szeretetet! Hiszen ha a családban, a munkahelyen vagy bármilyen közösségben szeretet vesz körül bennünket, „bírni és bízni” is könnyebb...

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége

Folytatódik a kárpótlás!

Kárpátaljáról is több ezer embert érinthet a magyar Országgyűlésben február 13-án elfogadott kárpótlási törvény, amely lehetővé teszi a kárpótlási kérelmek benyújtását mindazoknak, akiknek a második világháborúban megölték szülőjét, testvérét, házastársát vagy gyermekét, illetve azoknak, akik munkaszolgálaton voltak.

A törvény lényege, hogy mindazok benyújthatják kárpótlási igényüket, akik az 1997-es törvényben meghatározott rövid határidőt lekésték. A módosítás újabb négy hónapra nyitja meg a kárpótlási igény benyújtásának lehetőségét azok számára is, akiknek a kérelmét korábban elutasították. A közben eltelt idő, a volt szovjet levéltárak megnyitása azoknak is lehetőséget nyújt a szükséges igazoló okiratok beszerzésére, akik ezt korábban nem tudták megtenni.

A kárpótlási kérelmeket a törvény kihirdetésétől számított négy hónapon belül lehet benyújtani. A határidő elteltével ez nem tehető meg, az érintett elveszíti jogát a kárpótlásra.

A kárpótlás összege megölt szülő esetében 400 000 forint, testvér esetében pedig ennek a fele. A kérelmet a sérelmet szenvedett gyermeke, szülője, házastársa, testvére nyújthatja be.

A költő beregszászi emléktáblája

Dsida Jenő:

Hálaadás

Köszönöm, Istenem az édesanyámat!
Amíg ő véd engem, nem ér semmi bánat!
Körülvesz virrasztó, áldó szeretettel.
Értem éjjel-nappal dolgozni nem restell.

Áldott teste, lelke csak érettem fárad.
Köszönöm, Istenem az édesanyámat.
Köszönöm a lelkét, melyből reggel, este imádság száll Hozzád, gyermekéért esdve.

Köszönöm a szívét, mely csak értem dobban
- itt e földön senki sem szerethet jobban! -
Köszönöm a szemét, melyből jóság árad,
Istenem, köszönöm az édesanyámat.

Te tudod, Istenem - milyen sok az árva,
Aki oltalmadat, vigasztalat várja.
Leborulva kérlek: gondod legyen rájuk,
Hiszen szegényeknek nincsen édesanyjuk!

Vigasztald meg őket áldó kegyelmeddel,
Nagy-nagy bánatukat takard el, temesd el!
Áldd meg édesanyám járását-keletését,
Áldd meg könnyhullását, áldd meg szenvedését!

Áldd meg imádságát, melyben el nem fárad,
Áldd meg két kezével az Édesanyámat!
Halld meg jó Istenem, legbuzgóbb imámat:
Köszönöm, köszönöm az édesanyámat!

Az asszony, mikor szül, szomorúságban van, mert eljött az ő órája; de mikor megszüli az ő gyermekét, nem emlékezik többé a kínra az öröm miatt, hogy ember született e világra.
(János evangéliuma)

Kárpátaljai Napok

A Kárpátaljai Szövetség 2006. március 31-én, pénteken 16 órai kezdettel a Magyarok Házában több rendezvényre is várja az érdeklődőket. A rendezvénysorozat konferenciával kezdődik, amelyen Kótyuk István, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanszékvezetője "A magyar köznyelv Kárpátalján", illetve Csernicskó István, ugyanezen tanintézet rektorhelyettese "Nyelvészeti kutatások Kárpátalján" címmel tartanak előadást. 18 órakor kerül sor a kárpátaljai képzőművészek retrospektív kiállításának megnyitójára, majd 18 óra 30 perctől könyvbemutatókon vehetnek részt az egybegyűlték. Ezúttal Czébely Lajos Visk, Igyártó Gyöngyi A máramarosi koronavárosok, illetve P. Lator Ilona Kimegy a lelke, marad a test című könyveit ismerhetik meg az irodalombarátok. A rendezvény záróakkordjaként Dupka György, az Intermix Kiadó igazgatója tart tájékoztatót a kárpátaljai magyar könyvkiadásról.

Április 1-jén 10 órai kezdettel a Magyarok Házában sor kerül a Kárpátaljai Szövetség XVII. közgyűlésére. A fórum napirendjén:

Beszámoló a Szövetség 2005. évi munkájáról, illetve a 2006. évi feladatok vázolója.

Beszámoló a Szövetség közhasznú tevékenységéről, gazdálkodásáról.

A felügyelő bizottság tájékoztatója.

Tájékoztató a Kárpátaljai Hírmondó megjelenéséről.

Beszámoló a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének megalakulásáról és programjáról.

A baráti körök és a helyi szervezetek beszámolnak a 2005. évi tevékenységükről és a 2006. évi terveikről.

A közgyűlés után az eszenyi Ritmus néptáncsoport mutatkozik be az egybegyűltéknek.

A XVII. közgyűlés küldötteinek eredményes tanácskozást, a kulturális rendezvények résztvevőinek jó szórakozást kívánunk!

Az eseményekről lapunk következő számában részletesen tájékoztatjuk olvasóinkat.

Nemcsak kapni, adni is öröm...

Petruska Márta kárpátaljai óvodások között

Petruska Mártával, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával arról beszélgettünk, miben tudja támogatni a szövetség a kárpátaljai magyarságot. Márta elnökségi tagként a szervezést, a kapcsolatépítést vállalta, így elég mozgalmas az élete. Elmondta: már hagyomány, hogy a Határon Túli Magyarok Hivatala finanszírozza a kárpátaljai gyerekek karácsonyi csomagjait. Így volt ez már 2004-ben is. Tavaly a HTMH támogatásával a Kárpátaljai Szövetség 1180 ajándécsomagot vásárolt, amelyet 25 óvoda növendékei között osztottak ki (az UMDSZ járművekkel segítette a szállítást). Köztudott, hogy a magyar iskolák diákjai a magyar államtól oktatási-nevelési támogatást kapnak. Éppen ezért gondoltak a szervezők az óvodásokra: nemcsak kapni, adni is öröm... Megerősítette ebben Petruska Mártát az orosz óvodában történt eset is. Gáti Irén, a gyermekintézmény vezetője ugyanis könnybe lábadt szemmel fogadta a Kárpátaljai Szövetség csomagjait. Elmondta: már teljesen elkeseredett, hogy karácsonykor nem tudnak ajándékot adni a gyerekeknek. De hála a gondviselésnek, ezen belül a Határon Túli Magyarok Hivatalának, illetve a Kárpátaljai Szövetségnek, boldog hangulatban ünnepezhettek az óvodások. Az ilyen pillanatokért érdemes tevékenykedni...

A kapcsolatteremtés gyümölcse, hogy a kecskeméti Katolikus Gimnázium és a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola testvérintézmény lett. Talán sokan emlékeznek még arra, hogy Kecskemét városa 1939-ben, a magyar területek visszatérte kapcsán zászlót ajándékozott Beregszásznak. Jó tudni, hogy a kapcsolat ma is élő: Papp Zsolt, a tanintézet igazgatóhelyettese talán azért is kereste meg a Kárpátaljai Szövetséget, hogy felajánlja a már nemhasznált iskolabútorokat, asztalokat, székeket, táblákat. A Kossuth Lajos Jótékonyági Alapítványt bízták meg, hogy elossa az adományokat, amelyekből több iskola is részesült.

A napokban a Budapesti Katona József Műszaki Szakképző Intézet és Gimnázium ajánlott fel székeket és iskolaasztalokat, amelyek egy részét a művelődési intézményeknek szánták. Küldtek ruhaneműt és játékokat is.

Végezetül Petruska Márta tájékoztatott arról, hogy intézmények és magánszemélyek is gyűjtenek könyveket kárpátaljai iskoláknak.

Minden felajánlásnak örül, hiszen a szövetség csak közreműködő lehet a kapcsolatteremtésben. Kárpátalján viszont minden adomány elkél és jó helyre kerül.

F. M.

Könyvek a kárpátaljai magyar iskoláknak

A budakeszi könyvtár főlőspéldányaiból ajánlott fel gyermekkönyveket és részben felnőtteknek szóló olvasmányokat kárpátaljai magyar iskoláknak. Aszállítmánya a Kárpátaljai Szövetség közreműködésével a Beregszászi Kossuth Lajos, illetve a Jánosi Középiskolába került. Ugyancsak könyveket ajánlottak fel iskolai könyvtáraknak Farkas Rita, dr. Kiss Péter, illetve Cholnoky Olga budapesti lakosok.

Tehetséggondozás Kárpátalján

Olvasóink közül talán nem mindenki tudja, hogy a Kárpátaljai Szövetségen belül több regionális csoport is tevékenykedik. Ezek egyike az Ung-vidéki Baráti Kör és alapítványa, a **Bercsényi Miklós Alapítvány**. Az ung-vidékiek kedd délutánként négy és hat óra között találkoznak szövetségünk irodájában. Felkértük **Gortvay Gábort**, a **Bercsényi Miklós Alapítvány** titkárát, számoljon be lapunk hasábjain a közösség munkájáról.

Alapítványunk 1998 óta működik. Az eltelt időszakban több olyan rendezvényt szerveztünk Kárpátalján, amelyeknek a népi hagyományok ápolása, történelmi és kulturális örökségünk megőrzése és a magyar identitás erősítése volt a célja. Több alkalommal vittünk Kárpátaljára tankönyveket, szépirodalmat, gyermekjátékokat, sportfelszerelést, számítógépet, ruhaneműt, különböző lapok remittenda-példányait. Ezeket iskoláknak, óvodáknak, családoknak ajándékoztuk, rendezvényeink résztvevőit jutalmaztuk velük. Igyekeztünk segíteni a rászorulókon is. A nehéz helyzetben lévő nyugdíjas pedagógusoknak élelmiszercsomagokat, árva és félárva gyerekeknek iskolatáskát, tanfelszerelést vittünk. A Mocsáry Lajos Alapítvány felszámolása után azonban már szociális célokra nem tudtunk pénzt szerezni, így segélyakcióinkat be kellett szüntetni.

Munkánkat azonban nem hagytuk abba, csak irányt váltottunk. 2004 tavaszán irodalmi pályázatot írtunk ki iskolások számára, amelynek koordinálását a Kárpáti Igaz Szó munkatársai vállalták fel. De segítségünkre volt a MÉKK és az Ung-vidéki Magyar Szövetség is. Pályázatunk szép sikerrel zárult, huszonhat tanuló küldte be dolgozatát, amelyeket értékeltünk és díjaztunk. Mindenki kapott valamilyen ajándékot, a legjobb írások szerzői pénzjutalmat is. A távolabbról érkezetteknek útiköltséget is térítettünk.

Az ünnepélyes eredményhirdetésen a résztvevőkben megfogalmazódott, hogy amit elkezdtünk, azt tovább kellene vinni. Eldöntöttük, hogy nyáron irodalmi tábort szervezünk. Ezt meg is valósítottuk: I. Drugeth Tehetséggondozó Tábor néven a Derceni Középiskolában került rá sor. Tavaly nyáron megszerveztük a II. Drugeth Tehetséggondozó Tábor és minden remény megvan rá, hogy folytatása következzen.

Két évvel ezelőtti kezdeményezésünk-ből mára Drugeth Tehetséggondozó Program lett. Már az első táborozás alatt szoros barátságok kötődtek a gyerekek között, kiderült, hogy többen is próbálkoznak versírással. Én, mint a tábor vezetője az együtt töltött egy hét alatt valamennyiüket megszerettem, így nem volt nehéz eldönteni, hogy a tanév során rendszeresen találkozzunk.

Második táborunkat a Dercenben be-következett személycserék miatt az Ungvári Művelődési Szakközépiskolában rendeztük meg, ahol kollégiumi férőhelyeket biztosítottak számunkra, míg előző évben családoknál laktunk. A kényelmetlenség és a

komforthiány nem zavart senkit, a tábor tanulással, önképzéssel és éjszakába nyúló beszélgetésekkel telt. A résztvevők előadásokat hallgattak, dolgozatokat írtak és gyakorolták a verselemzést, ami az iskolában általában nehezen megy. Ebben jól képzett tanárok és jómagam voltam segítségükre. Közben megbeszéltük dolgainkat, a kárpátaljai magyarság helyzetét és megállapítottuk, hogy nagyon sok tennivaló vár ránk. A gyerekek a tábor jó értelemben vett munkatábornak keresztelték el, mert reggelijüket és vacsorájukat maguk készítették, maguk vásároltak be, méghozzá jól és ügyesen és természetesen maguk takarították szobáikat. Az olyan apróbb problémákra, mint például a napközbeni vízhiány, hamar megtalálták a megoldást. Jelszót is választottak maguknak, mégpedig egy magyar népdal négy sorát:

**Aki dudás akar lenni,
pokolra kell annak menni,
ott kell annak megtanulni,
hogy van kell a dudát fújni.**

A tehetséges gyerekeknél az együttlét együttgondolkodást is jelent, alkotó fantáziaszárnyalást, amire szükség is van. Mindannyian egyetemet szeretnének végezni, több diplomát is szerezni, nyelveket megtanulni. Szármait bontogató költő is van közöttük, Marcsák Gergő, az Ungvári Dayka Gábor Középiskola tanulója. Irodalmi színpadot szeretnének alakítani és versösszeállítással emlékezni az 1956-os magyar forradalomra, ötvenedik évfordulója kapcsán. Szeretnék, ha a tehetséges fiatalokat egy külön kollégiumban lehetne összegyűjteni, mert abból sok haszon származna. Példa erre a debreceni, a sárospataki kollégium.

Programunkat tavaly ősz óta egy másodikos egyetemista lány, Marton Edit segíti, aki Csapon él. Ő szerzett helyet találkozóink lebonyolítására, amelyeket szervez és vezet. Családjukat a nyáron nagy baj érte. Kőművesként dolgozó édesapja szívinfarktust kapott és munkaképtelenné vált. Gyógykezelése nem volt eredményes. Magyarországra kellett hozni. Edit tandíjat fizet, öccse középiskolás, édesanyjuk tanítónő fizetéséből nem sokra telik. Nehéz helyzetükben hozzánk fordult anyagi segítségért. Kérését ezúton is közzétesszük, abban bízva, hogy a Kárpátaljai Szövetség tagjai között vannak olyanok, akik anyagi lehetőségükhöz mérten hozzá tudnak járulni egy bajba jutott magyar család megsegítéséhez. További információkkal irodánkban állunk a segíteni kívánók rendelkezésére. Befizetéshez szükséges csekkeket is ott kérhetnek.

Az elhurcoltakra emlékeztünk

A Debrecenben élő, Kárpátaljáról elszármazottak kis csapata minden évben kiutazik a szülőföldre, hogy november 18-án együtt emlékezzünk testvéreinkkel az 1944 novemberében a sztálini légerekbe elhurcolt magyarságra. Most is azért mentünk a Magyarok Világszövetsége, a POFOSZ, illetve a Kárpátaljai Szövetség debreceni tagozatainak képviselőiként, hogy erősítsük együvé tartozásunkat.

Először Beregszászban koszorúztuk meg az elhurcoltak emlékművét, azután Nagyberegen tartottuk meg a szokásos találkozót. A temetőben felállított emlékműnél Bálint András nyitotta meg az ünnepséget. Köszöntötte a vendégeket és az egybegyűlteket, majd arra buzdított, hogy ne fáradjunk bele az emlékezésbe. Ezután Géczy Tihamér lelkipásztor, a debreceni küldöttség tagja, a Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezetének elnöke tartott megemlékező beszédet. Csodálatos élmény volt, hogy Pápay Gábor, a helyi gyülekezet segédlelkésze ugyanazt az Igét választotta beszéde alapjául. Pedig a két lelkipásztor addig soha nem látta egymást, nem volt lehetőség az egyeztetésre.

Ezután a Nagyberegi Református Liceum szép számmal jelen lévő diákjai szolgáltak komoly műsorral. Külön értéke volt az ünnepségnek Szilágyi Lajos, a liceum igazgatójának szolgálata, aki Mózes első könyve 5. része 5. verse alapján tette fel a kérdést: „Hol van a te Atyádfia? Hol vannak most, akiknek itt kellene velünk emlékezni?”

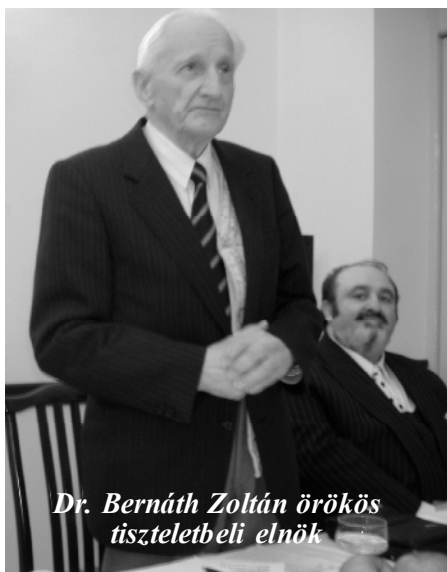
Az ünnepség keretében vitéz Kondor Zoltán, a POFOSZ Hajdú-Bihar megyei örökös elnöke adta át „A Hazáért” emlékkeresztet Géczy Tihamérnak, illetve Szabó László Kanadából hozzánk érkezett testvéreinknek.

Kiállítások

Lapunk előző számában már közöltük, hogy a Kárpátaljai Szövetség égisze alatt 2005. szeptember 9-én Balatonföldváron létrejött a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége (KIKMMAK). A találkozóan képzőművészeti kiállításban is gyönyörködhetek az egybegyűlteket. Ott fogalmazódott meg az elhatározás, hogy a kiállítás anyagát az alkotók bemutatják Szabolcs-Szatmár-Bereg megye néhány településén. Prófuszt Marianna, a Beregi Alkotóegyesület elnöke tájékoztatta lapunkat, hogy az elhatározást tett követelte. Kádas Kati, a KIKMMAK Nyíregyházán élő tagja szervezésében 2005. november 21-én az alkotók bemutakoztak Nyíregyházán, 2006. január 9-én Nagykállóban, január 22-én Kisvárdán, február 10-én Fehérgyarmaton, jelenleg pedig Nyíregyházán a Tisztek Klubjában tekinthetők meg az alkotások.

Tudósítónk

Farsangi mulatságok

Dr. Bernáth Zoltán örökös tiszteletbeli elnök

Farsangi mulatságnak indult, tanulságokkal tele rendezvény lett belőle. Örülök, hogy részese lehettem...

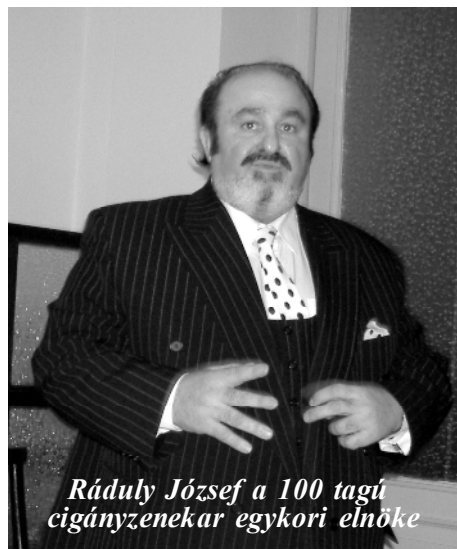
Február 10-én Petruska Mártával, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával kedves meghívásnak tettünk eleget: a budapesti székhelyű Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság farsangi összejövetelén vettünk részt. Nagy Gusztáv ügyvezető elnök, a Társaság szíve-lelke, motorja köszöntője után Walkó Zoltán méltatta a 90. születésnapjához közelgő dr. Bernáth Zoltánt, az egykori Nyíregyházi Öregdiákok Klubjából kinőtt Társaság alapítóját, aki könyv alakban is megörökítette a közösség három évtizedes történetét. Dr. Bernáth Zoltán, a Baráti Társaság örökös tiszteletbeli elnöke, számos kiadvány szerzője elmondta: a rendezvényen megjelentek mindannyian lokálpatrióták, s bár az élet sodrásában különböző településeken találták meg a boldogulásukat, ma is összetartanak. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság működése független a trianoni határoktól. Végezetül hangsúlyozta: örülne, ha a magyarság szívében ismét fellobbanna az a láng, amely nem más nemzetek ellen, hanem a Kárpát-medence-i magyarok érdekében világítana.

Ezután dr. Pucsok József professzor, egyetemi tanár, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baráti Társaság elnöke meleg szavakkal köszöntötte az egybegyűlteket, minden jelenlévőnek jó farsangi hangulatot kívánt.

Kedves vendégei voltak a rendezvénynek Ráduly József, a Magyar Örökség-díjas 100 tagú cigányzenekar egykori elnöke, illetve a zenekar néhány, Szabolcs megye településeiben gyökeredzett tagja. Ráduly József a zenekar elnökeként eltöltött 17 esztendővel kapcsolatban sok figyelemre méltó és megfontolandó megállapítást tett. Többek között szólt arról: annak idején a Rákosi rendszer felszámolta a cigányzene-

karokat, mondván, a dzsentrí korszak maradványai. Így rengeteg zenészt fosztottak meg a megélhetéstől, az emberhez méltó élettől.

Elmondta: Gáván, egy szabolcsi kis faluban született, ahol mintegy félezer cigány élt a Fertő nevű telepen. A világ különböző országaiban adott interjúiban gyakran kihangsúlyozta: a helyi magyarságra mindig tisztelettel gondol, hiszen nagyszerepük volt a cigányság emberré formálásában: a gávaiak szeretetre méltó emberek voltak, akik kétkezi munkával – sokan muzsikálásból – tartották el családjukat. Ráduly József is egy 300 évre visszatekintő cigány muzsikusi családból származik, s bár nem lett zenész, mindig is kötődött a cigány muzsikához. Büszkén hangsúlyozta: ő maga négy diplomás cigányember, oly korban nőtt fel, amikor a cigányok előtt is kitártak az egyetemek kapui és sokan be is jutottak a felsőoktatási intézményekbe. Meglátása szerint egy cigánynak manapság háromszor annyit kell bi-

Ráduly József a 100 tagú cigányzenekar egykori elnöke

zonyítania, mint egy más nemzetiségűnek, de büszke rá, hogy neki sikerült, és büszke mindazon nemzettársaira, akik a putriktól indultak el a felemelkedés útján.

A 100 tagú cigányzenekar megalakulásának ötlete 1985-ben, egy szomorú esemény, Járóka Sándor primás temetése kapcsán vetődött fel. Azóta a zenekar emlékeztető sikereket aratott a világ szinte minden országában. Jelenlegi létszámuk 198 fő, 51 személy kapott különböző kormánykitüntést, de van közöttük folklór Oszkár-díjas, két Liszt-díjas, bekerültek az Arany Könyvbe, a Guinness rekordok könyvébe, megkapták a Magyar Örökség-díjat, tulajdonképpen a magyar népi muzsika utazó nagykövetei. Mostanában évente 20–30 alkalommal szerepelnek külföldön, öregbítik a világban a magyar, illetve a roma nép jó hírét.

Am a beszámoló utolsó mondata némi keserűséget is hordozott. Ráduly

Nagy Gusztáv ügyvezető elnök

József sokatmondóan jegyezte meg: „A nagy fény mellett nagy az árnyék.” Mivel farsangi ünnepségen voltunk, igazából senki nem akart belemenni a dolgok további boncolgatásába, ám kétségtelen: a zenekar működéséhez elkelne némi támogatás.

Igaz, ez a szomorúság nem látszott meg a Bakos Kálmán primás vezette kis csapat rögtönzött koncertjén. R. Puj Brigitta művésznő és az együttes tagjai fergeteges nótázással tették emlékezetessé az amúgy is kellemesen indult estét.

A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a farsang – zajosan vidám, gondtalan mulatozás. Az a farsangi rendezvény, amelyen Petruska Márta elnökségi taggal a Kárpátaljai Szövetséget képviseltük, nem csak a gondtalan mulatozásról szólt. Ahogy én tapasztaltam: örültek egymásnak a rég nem látott barátok, földiek (merthogy a Társaság néhány szabolcsi tagja is felutazott a fővárosi rendezvényre), együtt gondolkodtak múlton, jelenen, jövőn. Valahogy tudatosodott bennünk: a farsang vízkereztől hamvazószerdáig tart, ám az élet meg tovább, tovább kell cipelnünk a gondokat, problémákat. Mégis, mennyivel könnyebb, ha tudjuk, hogy számíthatunk egymásra! S mennyivel egyszerűbb, ha a sok küzdés után Pilinszkyt idézzük: „Minden tetőről látni a napot...”

Füzesi Magda

R. Puj Brigitta művésznő énekel

Beszélgetés Komlós Attilával, a Határon Túli Magyarok Hivatala elnökével

„Újfajta viszonyrendszer alakult ki...”

Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke a Beregvidék magyarságával ünnepelte a magyar kultúra napját. Kihhasználva a lehetőséget, megkértük, ossza meg olvasóinkkal a kárpátaljai magyarsággal kapcsolatos gondolatait.

— *A HTMH elnöki posztja rendkívül nagy figyelmet igényel. Azt szeretném kérdezni, milyen helyet foglal el munkájában a kárpátaljai régióval való törődés?*

— Ajövőben a kárpátaljai és a vajdasági régióval való törődés tölti majd ki a hivatal szinte teljes tevékenységét, hiszen köztudott, hogy a két ország — Ukrajna és Szerbia-Montenegró — belátható időn belül még nem lesz az Európai Unió tagja. Véleményem — és nagyon sokak véleménye — szerint az itt élő magyar közösségek egy integrációs folyamatból kirekesztődve sokkal nagyobb támogatást igényelnek. Feltétlenül a pozitív diszkrimináció elvét lehet, illetve kell alkalmaznunk majd mind az anyagi, mind az erkölcsi, mind a politikai támogatás vonatkozásában, sőt bizonyos ügyintézésnek procedurájában is.

— *Volt-e már alkalma megismerkedni a kárpátaljai helyzettel?*

— Mint a HTMH elnöke első ízben fordulok meg itt, de 35 éve járom a Kárpát-medence rögs útjait. Előbb fiatal lelkesként, aztán mint az egyház különböző sajtó-, illetve ügyekkel megbízott munkatársaként, majd a Magyarok Világcsövetségének 1988 őszétől 1991 decemberéig funkcionáló főtítkáráként, aztán '96-tól mind a mai napig az Anyanyelvi Konferencia ügyvezető elnökeként. Ilyen értelemben tényleg nagyon sok tapasztalatom, kapcsolatom, ismeretsem van, ami nagyon jó.

— *Miben, hogyan tud segíteni a HTMH a kárpátaljai magyarságnak?*

— A "kárpátaljai magyarság életét, véleményem szerint, azon az öt ponton kell erősíteni, amelyek Magyarország kormányának ötpontos programjában megfogalmazódtak, a nemzeti felelősség programjaként váltak ismertté, s teljesen összecsengenek a mi elképzeléseinkkel. Ezek a következők. Először: Az anyagi támogatások fokozása. Ezt szolgálja a Szülőföld Alap, amely újabb támogatási módok lehetőségeit biztosítja. Ajánlom a kárpátaljai magyarság közösségeinek, intézményeinek, egyesületeinek, szövetségeinek, hogy ezekkel minél hamarabb és gyorsan ismerkedjenek meg. Az információkat részben újsághirdetéseken, részben pedig az Interneten, a HTMH honlapján találhatják meg.

Második: Magyarország megkönnyítette, megkönnyíti azoknak a magyar nemzettestvéreinknek a dolgát, akik úgy döntenek, hogy

életük következő részét Magyarországon kívánják leélni és magyar állampolgárokká akarnak válni. Magyarország döntése értelmében erre törvényi lehetőség van, az anyaország megkönnyíti, emberségesebbé, méltányosabbá teszi a magyarok honosítását.

Harmadik: Aki viszont nem akar eljönni szülőföldjéről — és ennek mi igazán örülünk, hogy az értékeit, a hagyományait, önazonosságát otthon akarja megőrizni —, azoknak könnyítsük meg a Magyarországra való utazást, amennyire ez lehetséges. Ezt szolgálja a speciális nemzeti vízum. Tudatában vagyok annak, hogy ezt megszerezni pillanatnyilag nem olyan könnyű. Ennek

okai az Európai Unió előírásaiban leledzenek. De mindenkinek ajánlom, hogy vegye a fáradságot, szánjon rá néhány hetet, és szerezzze be a szükséges dokumentumokat, hiszen öt évre ingyen megkaphatja a nemzeti vízumot.

A következő dolog, amiben Magyarország segíteni kíván a kárpátaljai magyarságon — az Európai Unióval való kapcsolattartás biztosítása állami szinten. Azért tesszük ezt sok egyéb mellett, hogy az itt élő magyarság dolgát megkönnyítsük, és eme kapcsolatrendszerben segítsük az ő helyi autonómiai törekvéseiket.

És az utolsó, az ötödik: Sokszakember azon fáradozik, hogy a határon túli magyarság ügyét a Magyar Köztársaság alkotmányába beleillessze. Miért van erre szükség? Pillanatnyilag egyetlen egy mondat szerepel az alkotmányban, amely így szól: Magyarország felelősséget érez a határon túli magyarokért. Részletesebben kellene kibontani a felelősség kérdését, s az érez szó helyett a **vállal** lenne a helyes megfogalmazás, sőt azt is ki kellene fejteni, hogyan valósulhat meg ez a felelősségvállalás. Természetesen sok részletet egy alkotmányban nem lehet megváltoztatni, de ezt a pontját konkrétabbá kellene tenni. Amunka most folyik a határon túli magyarság szakértőinek bevonásával.

Azt mondhatom, a felsorolt öt pontból az első négy már teljesült. Az ötödik még nem, de úgy látom, rövid időn belül ez is valóra válik, ha a magyar parlament megszavazza. Ezek a konkrét lépések szolgálják a határon túli — különösen a kárpátaljai és a vajdasági — magyarság életének megkönnyítését.

— *Véleménye szerint milyen problémák megoldása a legfontosabb a magyar-magyar (értem ez alatt az anyaországi magyarokat és a kárpátaljaiakat) kapcsolatban?*

— Az egyik legfontosabb dolog, hogy a határon túli magyarság ügyével való foglal-

kozás két külön világ együttes kezelésének lehet a problémája. Nevezetesen: a racionális és az érzelmek világának kezelése. Aki ezt a kettőt nem látja együtt, az nem érti a határon túli magyarság fogalmát, a benne rejlő tartalom lényegét. Ha csak az intézményi, a látható részével foglalkozunk, akkor belecsúszunk egyfajta technicista, ügyintézéses világképbe, ha meg csak az érzelmek világában ragadunk le, akkor mindenféle szélsőségekbe csúszunk, vélt és vélhetően valós sérelmeinktől nem tudunk szabadulni. Én azt látom, hogy a jövő, a gyorsan változó világ megköveteli ennek a kettőnek az együttlátását. A határon túli magyarság fogalma és a benne rejlő tartalom gyorsan változik, nekünk ezt a fogalmat ki kell tágítani, külön kell tudnunk kezelni a romániai, a vajdasági, a horvátországi, a már uniós tag felvidéki, a kárpátaljai magyarság érdekeit. Olyan egységes fogalom, hogy határon túli magyarság, ma már nem létezik...

— *Meg van-e elégedve a kárpátaljai magyar szervezetek tevékenységével?*

— Erre a kérdésre nagyon nehéz válaszolnom. Nyilván azt várja, hogy igen. Az őszinte válasz pedig: igen. A '80-as évek elején jöttem első ízben Kárpátaljára, amikor Forgon Pál urat püspökké szentelték, és nekem akkor abban a kiváltságos helyzetben volt részem, hogy két magyarországi református püspök két fiatal lelkipásztort hozott magával kísérőként, és az egyikük én voltam.

Tehát nagyon jól ismerem az itteni helyzetet, pontosan érzékelem, hogy milyen változások vannak, és azt mondom, hogy az itteni kulturális tevékenység, a civil szféra hihetetlen gazdag, színes, és azt mondanám, hogy egyre inkább magára talál. A pezsgő szellemi élet az emberben erősíti a bizakodást.

— *Mit kíván a jövőre nézve a kárpátaljai magyaroknak?*

— A 2006-os évre ennek a fejlődési folyamatnak a beteljesedését kívánom. Érezzék azt, hogy Magyarország testvérként gondolkodik rájuk, testvérként kezeli azokat a problémákat, amelyek bennünket összekötnek, mert az anyaország érzi: mi egy test tagjai vagyunk. Ha ez igaz, mint ahogy igaz, akkor azt is kell érezniük az ittenieknek is, hogy egyfajta kölcsönös felelős partnerség alakult ki közöttünk, egy újfajta viszonyrendszer. A kárpátaljai magyarság — mint ahogy a határon túli magyarság egésze is — nem egy megsegítendő, alárendelt szerepben lévő része a magyar nemzetnek, hanem teljesen egyenrangú: szellemileg, lelkileg, gazdaságilag, intézményrendszerileg. Hosszabb távon azt kívánom — lehet, hogy ez furcsának fog tűnni —, mi legyünk az egyetlen olyan hivatal, amely abban reménykedik, hogy megszűnik. Ne legyenek határon túli magyarok olyan értelemben, hogy ne legyenek határok, amelyek elválasztanak bennünket.

— *Köszönöm a beszélgetést!*

HEGEDŰS CSILLA

Fejezetek a Beregszászi Magyar Gimnázium történetéből

Régi gond – és jelenleg sincs teljesen megoldva – a szülői háztól távoli városban tanuló fiatalok elhelyezése, ellátása, noha az „internátus” vagy „kollégium” évszázadok óta ismert intézmény. Nem mentesült ettől a gondtól az 1864-ben alapított, majd 1895 szeptemberétől főgimnáziumként működő Beregszászi Magyar Gimnázium sem. Az internátus létrehozásának és működésének küzdelmes történetét részletesen tartalmazza A Beregszászi Magyar Gimnázium történetecímű, A Magyarságkutatás könyvtára sorozat IV. köteteként 1990-ben megjelent könyv. Ebből közlünk szemlévényt.

Az egykori Magyar Királyi Főgimnázium épülete

Beregszász társadalma – vállalva az ezzel járó terheket – kiharcolta magának a gimnáziumot, majd újabb áldozatokat hozva felépítette dédelgetett középiskolájának korszerű, új épületét. Minden gondja ezzel azonban nem oldódott meg. Sok diák járt be gyalog, kocsin vagy vonaton a környező falvakból, a távolabbi helységekből lakó szülők pedig kosztadó gazdáknál szállásolták el gimnáziumba járatott gyermeküket vagy gyermekeiket. A kosztadó gazdák pedig jó mellékjövedelemnek tekintették a viszonylag olcsó bérleti díjakat, és gyakran 3–4 diákot is összezsúfoltak egy kis szobában.

A tanári testület rövidesen felfigyelt arra, hogy a bejáró és a kosztadónál elhelyezett tanulók előmenetele nem üti meg a kívánt mértéket. A tanári kamak azt a tervét, hogy Beregszászban internátust létesítsen, Patay András főispán pártfogásába vette. Az 1907. február 3-án a Bereg megyei Kaszinóban tartott értekezlet előadója, Korpás Ferenc tanár „Miért szükséges nálunk az internátus?” című felolvasásában ismertette a fent leírt nehézségeket. Ezeket kívánja megszüntetni, de legalább csökkenteni a gimnázium vezetősége tandíjmentességgel, tankönyvséggel és az internátussal. Az előadó szerint mindezt a hazafias szempontok is így kívánják.

Korpás Ferenc kifejti, hogy a bejáró vagy kedvezőtlenül elhelyezett vidéki tanulók szülei hajlandók lennének a mérsékelt el-

látási díjat kifizetni. Ennek fejében intézményesen gondoskodnának a diákok szállásáról, étkeztetéséről, gondozásáról, továbbá felügyelőtanáraik közösségi szellemre, egymás segítésére, rendszeretire nevelnék őket.

„... De a jóakarát még nem tett, s hogy e humánus eszme minél előbb testet öltjön, nagy mértékben függ Beregszász város és Bereg vármegye társadalmának erkölcsi és anyagi áldozatkészségétől.”

Áldozatkészségben ezúttal sem volt hiány. Az értekezlet résztvevői Patay főispán elnöke alatt intézőbizottságot választottak, és gyűjtést határoztak el. A gyűjtést évéről évre megismételték, és a befolyt tekintélyes összeget a Beregszászi Hitelintézetnél, majd a Bereg vármegyei Központi Takarékpénztárnál nyitott betétszámlán helyezték el tőkésítés végett.

Közbeszól a háború

Az internátusi alap az 1916/17. tanév végén meghaladta az akkori 15 000 koronát. Ám a gimnázium igazgatója a gyűjtött pénz értékét megközelítő hadikölcsönkötvényt kényszerült jegyezni, majd a háború utáni zavaros viszonyok között a pénz elkallódott. Az 1920-ban újból megalakult internátusi bizottság nulláról indította a létesítendő diákonthon vagyonának gyűjtését.

Az 1921/22. évi értesítőben olvashatjuk: „... Most, hogy Podkarp. Rus egyetlen magyar tannyelvű gimnáziuma a beregszászi, az internátus megteremtése elodáztatatlan

szükségessé lett. Ide jön össze egy nagy környék minden növendéke, aki a magyaron kívül más nyelven nem képes tanulmányait folytatni. Természetesen nagyon sok szegény sorsú diák van köztük, akiknek szülői nem képesek a mai magas 600–800 koronás kosztpénzeket fizetni...”

A magyar társadalom minden dicséretet megérdemlő megértéssel és áldozatkészséggel fogadta az eszmét... Alig több, mint egy hónap alatt körülbelül 20 000 korona összeget hozott össze...

A Tanügyi Referátus részéről is biztosítva van a legnagyobb, mégpedig jelentős anyagi támogatásban is megnyilvánuló jóindulat. Erre nézve ide iktatjuk dr. Beszkid Sándor tanügyi referensnek, az eszme mostani megindítójának következő nyilatkozatát:

Már régebben hangoztattam a beregszászi magyar gimnázium vezetősége előtt, hogy keresse az összeköttetést a magyar társadalommal, és vesse meg a múlhatatlanul szükséges internátus alapját... Már annak idején is kijelentettem, hogy a létesítendő magyar internátus föltétlenül számíthat az állam támogatására, mert a hivatalos körök is meg fognak győződni arról, hogy a magyarság magáénak akarja tekinteni a beregszászi gimnázium internátusát...”

A tantestület és az érettségire tett ifjúság az internátus javára május 20-án tánccal egybekötött koncertet, június 11-én kerti mulatságot, június 17-én pedig táncmulatságot rendezett. E rendezvények tiszta bevétele 13 323,80 koronát tett ki.

Mégis...

Az 1930/31. évi értesítőből idézünk:

“Egy széplelkű nő – aki nem kívánja magát megnevezni – egész vagyonát tevő házázt, minden bútortól és berendezésével az internátusnak ajándékozta, hogy megvesse alapját egy magyar internátusnak, amelybe felvehető a beregszászi áll. gimnázium magyar osztályaiba járó jó tanuló nemzeti és felekezeti különbség nélkül.

Ezzel valóra vált a magyar internátus. Szeptember 1-jén megnyílik. Sajnos, egyelőre még nagyon szerényen, csak 10 tanulóval.

Az egyesület vagyoni helyzete biztató, eddig 170 fizető tagja van; a járás 130 000, a város 20 000 és a községek 500–1000 koronával járulnak hozzá az internátus létesítéséhez... Mindenki gyűjtsön tagot, és természetbeni vagy pénzáldománnyal jöjjön segítségünkre, hogy felvevő kereteink növekedjenek.”

Kedvező változásról szerezhetünk tudomást az 1931/32. évi értesítőből: “A beregszászi magyar Internátus Egyesület vezetőségének percig sem szünetelő munkája és a magyar társadalom áldozatkészsége folytán 1931. szeptember 1-jén megnyílt a ma-

Fejezetek a Beregszászi Magyar Gimnázium történetéből

gyar internátus Orosz György tanár vezetésével. Egyelőre szerény keretek közt, 17 tanulóval. Ellátási díj havi 300 korona. A növendékek közül 6 egészdíjat, 7 féldíjat fizetett, 4 teljesen ingyen nyert ellátást.”

A végleges megoldás

Azt is megtudjuk az értesítőből, hogy az egyesület vezetősége a Mitrák utcai családi házban berendezett diákothont csak átmeneti megoldásnak tekinti, és egy minden követelménynek megfelelő internátus megalapításához “Beregszász város egyik legszebb és legegészségesebb helyén, a szőlőskertek tövében, a gimnáziumtól 6 percrenyire megvett egy 2 és fél holdas telket, amelyen még ez évben megkezdődik a modern, emeletes internátus építése.”

Az építkezés azonban anyagi nehézségek miatt nem a tervezett ütemben folyt. Ezért az ideiglenes internátust a szomszédos házból megszerzett helyiségekkel bővítve 30 diák elhelyezésére tették alkalmassá.

A munkálatoknak újabb lendületet adott dr. Jantsky Bélának az Internátus Egyesület vezetőségébe való beválasztása. Az 1934-ben a gimnáziumhoz helyezett fiatal tanár, hajdani beregszászi diák, rögtön csatlakozott a mozgalomhoz. Az ő javaslatára “Internátusi hónap” elnevezéssel, a Prágai Magyar Hírlapban is meghirdetve, újabb gyűjtést indítottak, erre a célra folyószámlát nyitva a beregszászi Kereskedelmi Bankban. A nemes célt szolgáló kezdeményezés megmozgatta nemcsak Beregszász és Kárpátalja, hanem egész Csehszlovákia magyar társadalmát.

Naponta tízesével érkeztek az adományok, számuk néha a százat is elérte. Az utalványszelvények hátoldalán olvasható kisérről szövegekből néhány emlékeztető példa: “Prágában szolgáló magyar katona – 5 korona.” “A világháborúban elesett tüzérszázados emlékére – 400 korona.” Egy nagyszőlősi adományozótól: “Megnem vett télkabátom ára – 500 korona.”

Az 1936/37. évi értesítő végre megnyugtató fejleményekről számol be: “A magyar internátus ebben az évben érkezett életének legfontosabb és legörvendetesebb szakaszához. 1936. szeptember 2-án ünnepélyesen avatta fel a testi és lelki nevelés minden eszközével felszerelt új, emeletes épületet. Tágas, levegős hálótermek, mosdó- és fürdőszobák, zuhanyok, hatalmas ebédlő s tanulóterem, zenészsoba állnak a tanulók rendelkezésére. Van külön betegszoba erkéllyel és játszótér is. A vezetőtanáron kívül két bennlakó felügyelőtanár örökdió a tanulók erkölcsi és tanulmányi előmenetele fölött.

Az internátusnak az év végén 54 növendéke volt. Havi ellátási díj 300 korona volt és

félévenként 100 korona beíratási díj. Egész díjat csak 23 tanuló fizetett, a többi kisebb-nagyobb kedvezményt élvezett... A minisztériumtól ösztöndíjat 6 tanuló kapott.” A szerény anyagi helyzetű tanulóknak nyújtott sok kedvezmény miatt az internátust fenntartó egyesület változatlanul támogatásra szorult.

Diákszolidaritás

A gyűjtésbe bekapcsolódott a gimnázium Bagoly cserkészcsapata is. A környező

falvakban rendezett műsoros előadások bevételeivel járult hozzá az internátusi diáktársak eltartásához. Emlékeztető az 1937 januárjában Nagyberegen rendezett cserkészünnepély. Ameghatódott lakosság éllelmiszere-adományait – kinek miből volt fölöslege – másnap két szekéren szállították Beregszászba.

Az egyesület intézőbizottsága az internátus vezetőtanárául dr. Jantsky Bélát választotta meg, nevelőtanárok Csudáky László és Madarász László voltak. Gondnoknő Gödény Anna, házmester Stecz Ferenc. Az állandó személyzethez tartozott egy fehérenemű-gondozó, egy szakácsnő, egy mosónő és három mindenes.

Ember tervez...

A cseh megszállás alóli felszabadulás után – miután dr. Jantsky Bélát Munkácsra helyezték, Páricska /Perjesi/ Zoltánt nevezték ki az internátus igazgatójává. Nevelőtanárok voltak Koszorús István /1939-44/, Szakolczai Gusztáv /1939-43/, Fodor Dénes /1943-44/ és Ötvös János /1943-44/.

A teljes ellátás díja havi 50 pengő lett. Ezt az összeget azonban általában a növendékeknek körülbelül egyharmada fizette, a

többiek kisebb-nagyobb mértékű kedvezményt élveztek. A fenntartási költségekhez a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium évi 1500, Bereg vármegye pedig évi 500 pengővel járult hozzá, az internátus fenntartója változatlanul az egyesület volt. 1944-ben tervbe vette a 60 személyes diákothonnak új épülettel való bővítést.

A történelem ismét közbeszólt. Miután Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolták, megszűnt a beregszászi társadalom rendkívüli erőfeszítéseivel alapított gimnázium, vele együtt a nagy anyagi áldozatokkal létrehozott internátus is. Igaz, úgynevezett bentlakásos iskolát helyeztek el benne, majd egy szárnyal bővítették is az épületet, de már nem az eredeti célt szolgálta.

Évtizedeknek kellett eltelniük, mire az enyhülő politikai viszonyok lehetővé tették, hogy Beregszászban újból magyar tanítási nyelvű, 8 osztályos gimnázium nyíljon. Újabb évek kellettek ahhoz is, hogy a Bethlen Gábor nevét felvevő gimnázium a volt internátus elhasznált épületében berendezkedhessen.

A sok viszontagság és csalódás után vigaszt nyújt és reményt kelt, hogy az épület – ha nem is eredeti rendeltetése szerint – mégis újból a jobb sorsra érdemes magyar ifjak képzését, nevelését szolgálja.

Bízunk abban, hogy fiataljaink tudatosan hasznosítják a tanulás nekik nyújtott lehetőségét. Intse erre őket az iskola névadójának, az Erdélyt zaklatott világban tündérekertté varázsoló fejedelemnek, Bethlen Gábornak az előkertben álló szobra, valamint a nem kevésbé nyugtalan időkben az internátusért fáradozó első igazgatójának, dr. Jantsky Bélának az épület homlokzatán elhelyezett emléktáblája.

BENDA ISTVÁN

„Nincsen itt, mert feltámadott... Jertek, lássátok...”

A húsvét evangéliuma annak a pecsétje, amit János evangéliumában így íratott le a Szentlélek: „Mert úgy szeretete Isten e világot, hogy ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (János 3:16) Az Isten szeretete azt jelenti, hogy bár nem vagyunk méltók arra, hogy mint tékozló fiak visszakérülhessünk az atyai házba, mégsem vagyunk elvesztettek, mert abban a sokszemélyes elhagyott atyai hajlékban megbocsátó szeretettel vár ránk valaki: a bűnbocsátó Isten! Ezt a hazatérési lehetőséget szerezte meg számunkra a Szerelmes Fiú, Jézus Krisztus, amikor vállalta értünk azt, hogy emberi testet öltött magára; felvette az egész világ bűnét, benne személyesen a miénket is; felvitte azt a keresztfára és ott leróta a váltságdíjat azáltal, hogy meghalt értünk.

De ha csak meghalt volna miérettünk, és ezzel befejeződött volna az ő földi küldetése, akkor mi szomorú és reménytelen népe lennénk az Istennek. Mert akkor a halálé lenne az utolsó szó. A húsvét evangéliuma éppen arról szól, hogy „Elnyeletett a halál diadala. Halál! Hol a te fullánkod? Pokol! Hol a te diadalmad? De hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által.” (I. Korinthus 15:55). Anagyénteki sír elnyelte a halál, a kárhozat hatalmát, a húsvéti üres sír pedig megmutatta az élet győzelmét a halál hatalmával szemben: „Mit kerestek a holtak között az élő? Nincs itt, hanem feltámadott!” (Lukács 24:5-6).

A húsvét evangéliumának első meghallói azok az asszonyok voltak, akik azért mentek Jézus sírházhoz, mert végtisztességet akartak adni a halott Jézusnak azáltal, hogy a korabeli szokásoknak megfelelően az elkészített fűszerszámmal megkenjék az Ő testét. De a halott Jézust nem találták, mert amint halála előtt többször is kijelentette a tanítványoknak, hogy az emberfia – vagyis Jézus – az emberek kezébe adatik, hogy az emberek megöljék őt, hogy eltemetik; de azt is megmondta előre, hogy harmadnapon feltámad a halálból; az most már valóság.

Nincsen itt, mert feltámadott.”

A Jézus tanítványainak nem a halott Jézust kell keresniük vagy megsiratniuk, hanem az élő, a feltámadott Úrral kell – és lehet – találkozni. Meg kell érteni és be kell vallani, hogy Uram, tudom, hogy az én bűneimért vállaltad a szörnyű halált és ezért bűnbánó lélekkel kereslek Téged, hogy megköszönjem a Te áldozatodat és elvegyem a Te kezdből a megváltott élet áldását. Mert tudom, hogy én azért élhetek, mert Te legyőzted a halált. A húsvét evangéliuma ezt az örömet hirdeti és kínálja. Jézus ezt így mondta: „én élek és ti is élni fogtok.”

A húsvét első megörvendezettettjei – az asszonyok – nemcsak egy győzelmes bizonyosságot kaptak az angyal szavával – „Ti ne féljétek, mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keressétek. Nincs itt, mert feltámadott” –, hanem parancsot is kaptak: „menjétek gyorsan és mondjátok meg az ő tanítványainak, hogy feltámadott a halálból; és ímé, előttek meg Galileába; ott meglátjátok őt.” (Máté 28:5-7)

Amikor a Jézus feltámadásának tanúi – az asszonyok – engedelmességek a küldő parancsának és elmondták Péternek – a tanítványnak –, amit láttak és hallottak, még maguk is inkább csak megrémültek és bizonytalan szívűek voltak. De a hír eljutott Péterhez. Ő pedig továbbadta Jánosnak, annak a tanítványnak, akit Jézus nagyon szeretett. Ezért is volt ő a szeretet tanítványa. Azután pedig együtt indultak el, hogy megbizonyosodjanak a valóságról. János evangélista ezt így írta le: „együtt futottak mindketten, de ama másik tanítvány hamar megelőzte Pétert és előbb jutott a sírhoz... mindazonáltal nem ment be. Megjött azután Simon Péter is nyomban utána, és bement a sírhoz; és látta, hogy a lepedők ott vannak.” (János 20:4-6) Egymást megelőzve futottak. A később érkező hamarabb ment be a nyitott sírhoz. De nem az a lényeg, hogy ki futott elől és ki érkezett hamarabb, hanem az, hogy mind a ketten bementek, és láttak és hittek. De azután a többiekkel együtt személyesen találkoztak a feltámadott Úrral. Ahogy

János evangéliumában olvassuk: „... eljött Jézus és megállott középen és azt mondta nekik: Békesség nektek! És ezt mondván megmutatta nekik a kezeit és az oldalát. Örvendeztek azért a tanítványok, hogy látták az Urat.” (János 20:19-20)

Igen, ez a húsvéti öröm: személyesen találkozni a feltámadott Úrral! Ez történt közel kétezer évvel ezelőtt. De hogy is van ez ma? Mindenekelőtt arról van szó, hogy ezt a húsvéti örömet ma is meg lehet élni, és ma is meg kell élni ahhoz, hogy az ember minden körülmények között boldog lehessen. A testet öltött Ige, az Úr Jézus ma nem jár itt a Földön emberi testben. És mégis lehetséges a találkozás! Mégpedig azért, mert az Úr feltámadása után, mennybemenetele előtt ígért valamit a tanítványainak és azt meg is tartotta. Azt ígérte, hogy nem hagyja őket árván, hogy eljön hozzájuk. És az ígért nekünk is szól, ma is! János ezt így írta meg: „Ama vigasztaló pedig a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, az mindenre megtanít majd titeket, és eszetekbe juttatja mindazokat, amiket mondtam nektek.” (János 14:26)

Igen, ez a Szentlélek ma is jelen van ebben a világban. Ez indítja el az üres húsvéti sírhoz a kereső lelkeket. Ez írta le a Bibliába az evangéliumot. Ez nyitja meg a száját a bizonyoságtévéknek, hogy hirdessék: Feltámadott az Úr Jézus Krisztus, jertek, lássátok őt, találkozzatok vele. Igen, találkozhattok, mert Ő ma is itt van közöttünk. A Biblia Igéjében, a Szentlélek világosságában. Megállít a bajok között, megszólít a félelmek órájában: „En vagyok, ne félj!” És ahol Ő jelen van, ott nincs félelem! Mit kell tenned, hogy ez megvalósulhasson? A felelet a 234. énekünkben van: „*Jer, kérjűk Isten áldott Szent lelkét / Legfőképpen az igaz hitért, / Hogy, ha jön a végóra, mellénk álljon, / Hazatérésre készen találjon / Könyörüljön.*”

Igen, mert akikér, az kap. Ezt maga Jézus mondta. Kérhetsz húsvéti örömet és kapsz. Higgyél benne!

GÉCZY TIHAMÉR
lelkipásztor

(Kárpátaljai) MIATYÁNK

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, bocsáss meg nekünk, mert kételkedtünk. Nem abban, hogy vagy-e egyáltalán, hanem azért, hogy oly messzire kerülve egymástól ki mertük mondani, meg mertük kérdezni egymástól és magunktól: Atyánk, miért hagytál el minket? Miért csuktad össze pilláidat ránk tekintve, megfosztva minket hitet éltető szemeid fényétől és melegétől? Bocsásd meg, mert mi hagytunk el Téged. Te ezt tudod, de lelki megnyugvásunkért, gyónásként hadd mondjuk: Atyánk, a sátn kerített hatalmába minket.

Szenteltesd meg a Te neved, mert reménytelenségbe tiport évtizedeinkben neveddel tettük elviselhetővé testi-lelki fájdalmainkat, vágyva-remélve országod eljöttét.

Ne vádolj minket türelmetlenséggel, de legyen meg a Te akaratod már ma, amint a mennyekben, úgy a földön is. A minden-ség végtelenjében földi létünk pillanatnyi: add meg hát, Atyánk, hogy élni akarásunkat a Te akarataid tegyék elviselhetővé.

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és holnap is. Add, hogy bűzünket anyaföldünkbe vethessük, kenyerünket anyanyelvünkön nevezhessük. Adj biztató kitarást, hogy ne süllyedjünk el a napi küzdelmek kilátástalanságába, hogy feléd fordíthassuk kérges tenyerünket és érdes lelkünket, hogy legyen bátorságunk és időnk Téged kérni: bocsásd meg vétkeinket, taníts meg újra, hogy őszintén valljuk és tegyük: mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Mi, akik végigszenvedtük a poklok éveit, hova vétkek kényszerítettek vétkezni, kérünk: adj erőt és időt megbocsátani embereknek, nemzeteknek, évtizedeknek.

És ne végy minket a kísértésbe, hogy elégedettek legyünk magunkkal, ne engedd, hogy sanyargatóink szenvedéseit látva hallva a bosszú bódulatába zárkózva kárörvendjünk.

Szabadíts meg a gonosztól, mely itt van közöttünk felöltve az anyagiasság és önimádat csábító palástját.

Bízva és reménykedve fordulunk most és mindig Hozzád: tarts meg szülőföldünkön, emelj fel magadhoz, add meg, Atyánk, hogy kegyesség tanúi és részesei legyünk, mert Tiéd az Ország, a Hatalom és a Dicsőség mindörökké. Amen.

SZÖLLŐSY TIBOR

A sikerek egymásra épülnek

Egyház. Milyen egyszerű ez a szó, mégis milyen elvont. Vannak emberek, akiket épp ez az elvontság, ez a megmagyarázhatatlan misztikum vonz. Radvánszky Ferenc lelkipásztor is ilyen típusú ember, akit inkább érdekelnek az elvont dolgok, a gyakorlati megvalósítást pedig átengedi másoknak. Am nem mindig lehet szétválasztani a kettőt. Elméletéről és gyakorlatáról, a lelkesítő pályája sikereiről és kudarcairól beszélgettünk a vári származású lelkesítővel.

— **Mióta van a pályán?**

— 1997-ben fejeztem be budapesti tanulmányaimat. Nagyon szép időszak volt ez az öt év az életemben, Budapestet ezért szinte második otthonomnak tekintem. Úgy emlékszem rá, mint ifjúkorom edzőterepére. Pesten megtalálható volt minden, és mindennek az ellenkezője. Igyekeztem mindent kipróbálni: önképzőkörökbe, színházba, moziba, hangversenyekre jártam, szerettem volna magamba szívni mindent, ami Pest. Nagyon sok irányzattal, gondolkodással találkoztam, és az öt év alatt kialakult a személyiségem, a véleményem.

— **Aztán hazajött...**

— Itthon három nagy gyülekezetet kaptam, a kaszonyit, a hetenyit és a bótágyit (később a hetenyi egy másik lelkesítőhöz került). Teljesen ismeretlen volt minden a számomra. Mivel az egyházhoz való kötődésem után nem sokkal elkerültem itthonról, minden egyházi élményem Budapesthez kötődött. Nagyon pesti emberként jöttem haza. Hosszú időbe telt, amíg beilleszkedtem. Addig még református temetésen sem nagyon voltam, így meg kellett ismerkednem az itteni szokásokkal, az istentisztelet liturgiájával. Nem volt egyszerű a beilleszkedés, ellenben máig meghatározó élményem, amikor Bótágyon először, az első prédikációmkor leszálltam a vonatról és gyalog mentem végig a falun. Az úton jöttek velem szembe az emberek, és mindenkiről elképzeltem, hogy ő most már az én gyülekezetembe tartozik: aki biciklin jön, aki a kapuban ül vagy beszélget. Most még nem ismerem őket, de már közöm van hozzájuk.

— **Nyolc éve lelkesítő. Ez elég idő ahhoz, hogy az ember számba vegye az eltelt időszak sikereit...**

— A sikerek egymásra épülnek. Nagyon nagy sikerként értékelem a bótágyi parókiát, amibe szerettem volna — jó értelemben véve — önmagamot beleépíteni, a

saját képemre és gondolkodásomra formálni. Ugyanilyen fontos a kaszonyi parókiája építése is. Másik nagy sikeremnek a Kárpátaljai református templomok című könyvet tekintem, amelynek szerkesztésében tevékenyen részt vettem. Fontosak számomra a beszélgetések, amikor érzem, hogy a

másik örülni jelenlétemnek. Az a jó, amikor az ember ünnepet tud a másiknak nyújtani azzal, hogy jelen van. Nem is annyira a beszélgetés tartalma a fontos. Emellett mindig hatalmas élmény, ha bejön egy új tag a gyülekezetbe, és ott is marad. Sajnos, ilyen ritkán adódik. Sikerként könyvelem el a kaszonyi templom renoválását is. Nagyon szeretem a gyülekezeteimet, sok segítséget kapok a presbiterektől, s nekem ez is siker.

— **Miért választotta a**

lelkesítő hivatást?

— Istennek az akarata, hogy lelkesítő lettem. Ő választott ki, s ennek voltak eszközei. Például amikor a rendszerváltás után elindultam hittanra, nagyon megtetszett az ottani misztikus légkör, amit a templom jelentett, és ott ragadtam. Volt egy remek lelkesítő, Círók Béla, aki életemre jelentett a szó legnemesebb értelmében. Ha lehet lelkesítőzsidáról beszélni, akkor nekem ő az. Olyan közeget hozott létre, ahol néhány fia-

tal kibontakozhatott. Istentisztelet után be lehetett menni hozzá a parókiára beszélgetni az igéről. Mindig megkérdezte, mi nem tetszett a prédikációban. Ő erősítette meg bennem a Dosztojevszkij-kultuszt, ő irányította a figyelmemet Ady felé, majd ennek nyomán fedeztem fel magamnak először József Attilát, majd Camus-t, Gogolt, illetve Sartre-t, később Pilinszkijt. Sajnos, később elment tőlünk, de nagyon jó csoportot hagyott maga után. Ha azt kellene felsorolnom, mi az, ami a gondolkodásomat meghatározta, akkor először a szüleimet említeném, majd Círók Béla bácsit, aztán a vári ifjúsági közösséget és a budapesti teológiát.

— **Nemrég tért vissza két éves hollandiai tanulmányútról...**

— Amikor egy holland alapítvány képviselői felajánlották nekem a lehetőséget, hogy két évet ösztöndíjasként Hollandiában töltsék, először nem akartam elfogadni, mivel családom és két gyülekezetem volt. Azt mondták, a család nem akadály, jöhetnek ők is. Így kerültünk ki két évre. Közben a feleségem is felvételizett, s két gyerek mellett holland nyelven tanultunk. Minden nap elmondtuk: "Mindenben van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít". Meg is erősített, mindketten szereztünk egy-egy diplomát.

— **Milyen élményeket szereztek a két év során?**

— Hollandia egy meseország. Legenda példák a hollandok becsületessége. Olyan boltok voltak a környékünkön, ahol nem voltak elárúsítók, a vásárlóknak maguknak kellett elvenni az árut. A kijáratnál volt egy nyitott doboz, amibe bele kellett tenni az árát és elvenni a visszajárót. Hihetetlenül tiszták a hollandok: például minden héten porszívózzák az utat. A szemét szelektálását jó lenne tőlük megtanulni. Minden háztartásban hatfelé kell a szeméttel osztályozni, s ezt már a kicsi gyermekek is tudják. A teafiltert például úgy kell kidobni, hogy ki kell nyitni, kiszórni a teafüvet a szerves szemétké, a papírzacskóját a papírhoz, a cernát pedig a rongyhoz tenni.

Jó lenne megtanulni az egyházhoz való ragaszkodást is. Aki ott felvállalja, hogy tagja egy gyülekezetnek, arra lehet számítani, az tevékenyen részt vesz a munkában. Nagyon adakozóak a hollandok: teljesen természetes dolog, hogy a jóvelme tized részét mindenki Isten dicsőségére adja. Hollandiában Isten áldását lehet megérezni.

— **Hogy kapcsolódik ki a mindennapi munka után?**

— Mondhatom: a hobbim az olvasás. Szeretem a társadalomtudományokat, érdekel a történelem, közgazdaság, a politológia és a politika egyaránt, de sajnos, egyre kevesebb időm jut rá.

BÍRÓ GYÖNGYI

Az Élet himnusza

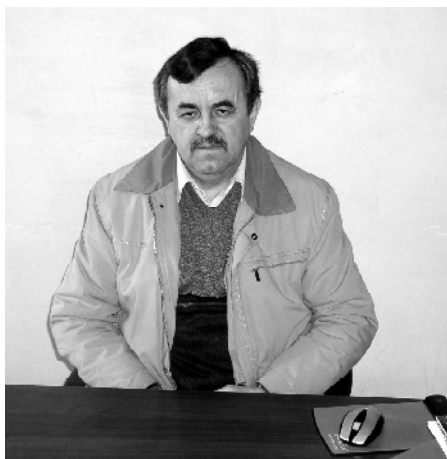
Az Élet egyetlen esély,
vedd komolyan,
Az Élet szépség, csodáld meg,
Az Élet boldogság, ízleld meg,
Az Élet álm, tedd valósággá,
Az Élet kihívás, fogadd el,
Az Élet kötelesség, teljesítsd,
Az Élet játék, játszd,
Az Élet érték, vigyázz rá,
Az Élet vagyon, használd fel,
Az Élet szeretet, add át magad,
Az Élet titok, fejtse meg,
Az Élet ígéret, teljesítsd,
Az Élet szomorúság, győzd le,
Az Élet dal, énekelj,
Az Élet küzdelem, harcolj meg,
Az Élet kaland, vállald,
Az Élet jutalom, érdemeld ki,
Az Élet élet, éljed!

Kalkuttai Szent Teréz anyja.

Mi újság a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházban?

Élet a kulisszák mögött

A közelgő színházi világnap kapcsán Balácsi Józseffel, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház igazgatójával beszélgettünk az intézmény belső életéről, jelenlegi állapotáról, a megvalósult és távlati tervekről.

Balácsi József, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház igazgatója

Az udvarban épül a kosztüm- és a díszletkészítő műhely

Az igazgató úr elmondta, hogy a színház építési munkálatai jelenleg is folyamatban vannak. Félúton vannak a megvalósítás végcéljától, ugyanakkor sok mindent kell még tenniük. Eddig sikerült kialakítani a színház nagytermet, amely 152 férőhelyes, az 54 férőhelyes kamaratermet, valamint elkészült a színház

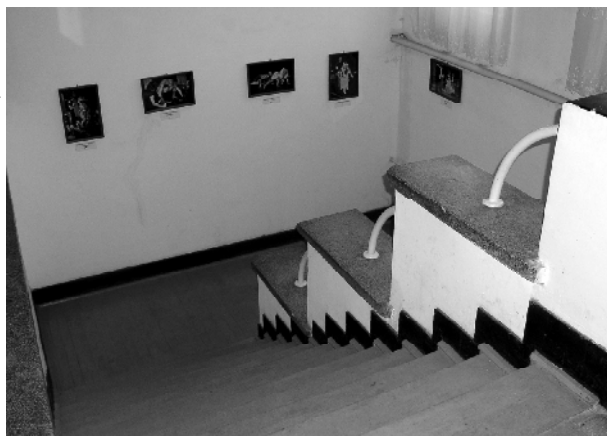
A nézőtér

fűtési rendszere. Ugyanakkor az udvar beépítése, a műhelyek létrehozása még folyamatban van. Az udvarban terveznek egy kosztüm- és egy díszletkészítő műhelyt. A nagyterem mellett elképzelték egy nagyobb előteret, amelynek kialakítása jelenleg is folyik. A legfontosabb feladat a tetőtér teljes körű felújítása, a mennyezet cseréjével együtt. A szükséges felújítási munkálatok két és fél millió hrvnyába kerülnek.

Az építési munkálatokhoz a szükséges összegeket idáig a színház a megyei költségvetésből kapta. 1983-ban félmillió, 1984-ben szintén félmillió, 2005-ben már csak 150 ezer hrvnyát kaptak, amelyből jelenleg is végzik a felújítási munkálatokat. Az állami támogatáson kívül alapítványi támogatásokat is kap a színház. A magyarországi Művészetért Alapítvány például gyűjtést szervezett a beregszászi színházért. Ennek folytán mintegy 12 millió forint gyűlt össze. Maga az épület az állam tulajdonában van. Az összegyűlt pénz nem elegendő ahhoz, hogy a társulat megvásárolja: 2,5 millió hrvnyára lenne szükség, ami jelenlegi árfolyamon 100 millió forintnak felel meg. Ha sikerülne a privatizáció, a felújítást a színház önköltségéből fejezné be. A Magyarországon összegyűlt pénz jelenleg a Művészetért Alapítvány számláján van. Ehhez az összeghez csak abban az esetben férhetnek hozzá, ha az épület átme- gy a színház vagy valamilyen más alapítvány tulajdonába. Viszont akkor az intézmény a továbbiakban már nem számíthat az ukrán állam tá-

Jelenet "A Pityu bácsi fia" című előadásból

A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház feljárója

mogatására. Az igazgató úr még mindig annak látja a nagyobb esélyét, ha az ukrán állam segítségével tudják fedezni a működési költségeket. Természetesen az említettekén kívül más jellegű kiadásai is vannak a színháznak. Példának okáért a kábelvezetéseket időről időre fel kell újítani, valamint a fény- és hangtechnikai eszközöket is rendszeresen karban kell tartani és bővíteni. Ennek érdekében, folyamatosan pályáznak külföldön és a pályázati pénzekből újítják, gazdagítják a technikai felszereltségüket. Ez a gyakorlatban úgy működik, hogy a pénzt a pályázatot kiíró alapítvány kiutalja a megvásárolandó eszközök beszerzésére, és a támogatás nem pénz, hanem már felszerelés formájában érkezik a színházba.

A laikus emberben felmerülhet a kérdés: miért döntött a színház a

← jelenlegi épület mellett? Erre a kérdésre az igazgató úr válaszként elmondta, hogy a jelenlegi épületet a város utalta ki. Színházzá való átalakítása, még adott körülmények között is gazdaságosabb annál, mint a városi kultúrház felújítása, illetve átépítése. Egyrészt az épület gigantikus méretei miatt, másrészt abból kiindulva, hogy nincs színházi öltöző, nem megoldott a díszletaktározás, egyáltalán nem rendelkeznek az előadásokhoz megfelelő technikai felszereltséggel.

Bár a színház még nem épült meg teljesen, azért van élet a félkész épületben. A társulat jelenleg 18 tagból áll, többen vannak olyanok, akiknek munkáját különbö-

Jelenet a "Godot-ra várva" című darabból.
A főszerepben Szűcs Nelli és Trill Zsolt

Jelenet "A Pityu bácsi fia" című darabból

zó díjakkal jutalmazták. Vidnyánszky Attila rendező például Ukrajna érdemes művésze, Trill Zsolt Jászai Mari-díjas. Melnyicsuk Oleg személyében a közelmúlttól új rendezője van a társulatnak. A Kijevi Színművészeti Főiskolán diplomázott szakember nálunk Nyekraszov "Unalmas őszi esték" című darabjával mutatkozott be. Sajnálatos módon a színház még több színész alkalmazását anyagilag nem tudja biztosítani, habár szakmailag volna rá igény. Tavaly ősszel ki is alakult ezzel kapcsolatban egy válságos helyzet, ami abból adódott, hogy nem tudtak a munkabérekkel idejében elszámolni. Az idén március végén fogadják a művelődési szférában a bérlistát, amelynek következtében emelkednek majd a munkabérek. Annak számfejtésére összesen 220 ezer hrvnyára lenne szükség, viszont a költség-

csoportok is megkeresik a színházat egy-egy előadás megtekintésére. Azt is tervezik, hogy beutazásos közönség szervezéssel pezsdítik fel a színházi életet, ami azt jelentené, hogy az intézmény saját autóbuszaival utaztatná a vidéki nézőket. Első alkalommal ezt

vetésből csak 70 ezret kaptak. A színház igazgatósága fizetésre havonta 10 ezer hrvnyát kap, ugyanakkor 16–17 ezerre lenne szükség, azaz mintegy felét a színészeknek kell előteremteniük. A társulat fennmaradása érdekében igyekszik minél több előadást tartani. Így például bérletes előadásokra szerződést kötöttek a főiskolával, ami havi háromszori fellépést jelent, ezenkívül különböző helyi, illetve magyarországi

Kaszonyból valószínűtlennek, több mint 100 nézőt szállítottak be az előadásra. Az utaztatást belekalkulálják a jegyárba. Sajnálatos módon a vidéki művelődési házak siralmas állapotban vannak, ezekben nem lehet színházi előadást tartani. Ezért gondolt arra az igazgató, hogy a nézőket hozza el a színházba.

Az idén már bemutatták Csehov "Három nővér", Háry János "A Pityu bácsi fia", valamint Nyekraszov az "Unalmas őszi esték" című darabjait. Egy mesét is színre visznek, a próbák jelenleg is tartanak. A színdarab két-három mesének az összevonása és előreláthatólag áprilisban lesz a bemutató. A repertoár tartalmaz olyan darabokat is, amelyek kevésbé közönségpártiak. Ennek ellenére az igazgató úr úgy látja, hogy a nézők ezeket a darabokat is elfogadják és értékelik. Ezt az is bizonyítja, hogy közönség egy része többször is megtekinti az ilyen jellegű darabokat és rendszeresen visszaszár.

A társulat több alkalommal is vendégszerepel határainkon túl. Szeptemberben Svédországban jártak, többször vendégszerepeltek Magyarországon. Ezen belül felléptek Budapesten a Thália Színházban, a Bárka Színházban, márciusban Gyulán, majd Bécsben játszanak. Terveznek egy lengyelországi fellépést is.

Büszkék lehetünk arra, hogy Beregszászban olyan színház működik, amelynek színészei nemzetközileg is elismertek. Büszkék lehetünk rájuk azért is, hogy a mostoha körülmények ellenére igyekeznek szolgálni a színházkedvelő közönséget. Ahogyan azt az igazgató úrtól megtudtuk, van igény a munkájukra. Reménykedjünk abban, hogy a vastaps mellett megfelelő munkakörülményt is teremtenek számukra.

Molnár Bertalan

A "Godot-ra várva" című darab szereplői:
Varga József, Trill Zsolt, Szűcs Nelli, Rácz József és Tóth László

A hármashatár csücskében

Nagypalád az ukrán–magyar–román hármashatár térségében fekszik Tiszapéterfalva és Fertőszalmás között Nagyszőlőstől, a járási székhelytől 35 kilométerre. A legközelebbi vasútállomás Tiszaújlakon van, a falutól mintegy 15 kilométerre.

A legkorábbi történelmi adatok Nagypaládról 1332-ből származnak Palad néven, de 1477-ben a krónika már Nagypalád néven említi a községet. Az 1851-es adatok szerint a falu Szatmár vármegyéhez tartozott. A község legrégebbi írásos dokumentuma 1420-ból származik. Az 1563-as évi összeíráskor a szatmári káptalan, a Cholnoki, Kezegh és Veöres család kezén jegyezték fel.

Botos Csaba 1998 óta Nagypalád polgármestere. Azelőtt a Határőr Agrárcég állattenyésztő telepének vezetője volt, végzettsége állatorvos. Az azóta eltelt időszak nehéznek bizonyult. Nagypalád és Fertőszalmás nagyon messze esnek a járási központtól, így fejlődés a szovjet éra után egyáltalán nem volt. Aztán 1998 őszén megtört a jég: belekezdtek a gázhálózat kiépítésébe Nagypaládon, amit 1999-ben sikeresen be is fejeztek. 2000-ben a társközségbe, Fertőszalmásra is eljutott a gáz. Nagypalád ügyes-bajos dolgairól, az elért eredményekről, a problémákról, a tervekről Botos Csaba beszélt.

– Nagypaládon 1750-en élnek, Fertőszalmás lakossága pedig 1130 fő. A lakosság nagy többsége mezőgazdasági termeléssel foglalkozik, ugyanis több konzervgyár üzemel a járásban, így van hová leadni a termést. A legtöbb család ebből él. Harminchárom farmertgazdaság működik a két településen. Két évvel ezelőtt az egyik farmertgazdánk 33 hektár gyümölcsöst telepített. Ez a későbbiekben szintén munkalehetőséget biztosít majd a lakosságnak.

– **Ossza meg, kérem, olvasóinkkal örömeiket is!**

– A 2000-es árvíz nyomán igen megromlódott a művészeti iskola épülete. A Kárpátaljai Szövetséghez benyújtott sikeres pályázatunk lehetőséget biztosított a tetőszerkezet gyors kijavítására. De sokat segített egy nagypaládi születésű úr, a jelenleg Amerikában nyugdíjas éveit töltő Cholnoky Tamás is. Neki köszönhetően a művészeti iskola mára teljesen új köntösbe öltözött. Egy előadótermet hiányolnánk még, annak kialakítása terveink között szerepel.

– **Melyek azok a problémák, amelyek még megoldásra várnak?**

– Nagy problémánk, hogy egyik tele-

pülésen sincs óvoda. Nagypaládon ugyan átadott a Határőr Kolhoz egy befejezetlen épületet, de az túl nagy, egyszerűen nem tudtuk volna még segítséggel sem befejezni. Magyarországi támogatóink hozzájárulása is csak egy kisebb gyermekintézmény létrehozására elegendő. A volt fürdő épületére gondoltunk, amelyet tavalsikerült megvásárolnunk. Az óvoda tervdokumentációja már készen is van, tavasszal szeretnénk belekezdeni a munkálatokba. Az épületben 50–60 gyermek találhat majd második otthonra.

Legfajóbb problémánk az utak állapota. A Péterfalvát és Fertőszalmást összekötő 14 kilométer útszakasz sajnos nagyon rossz állapotban van. Ígéretet kaptunk a járástól, hogy az idén ezt az utat újítják fel a leghamarabb. Problémát okoz még a közvilágítás is. Tavaly megvásároltunk három darab háromfázisos villanyórát. Még három kell, s tavaszra mind a két faluban működni fog a közvilágítás.

– **Úgy tudom, Fertőszalmás külön szerepe van Nagypaládtnál...**

– Akézős 2002-ben merült fel először. 2004 májusában írtuk ki a referendumot a falu különválásáról, amit meg is szavaztak, de sajnos mind a mai napig nem történt meg. A választások után újra szeretnénk indítani a folyamatot.

– **Tervek...**

– Közös uniós pályázat útján rádióhullámos internetes rendszert szeretnénk kialakítani a faluban, ami már az év elején realizálódni látszik. Településünkön található egy termálkút 1500 méter mélyen 52 C fokos vízzel. Az utóbbi időben igen megnőtt az érdeklődés iránta. Egy ukrain cég meglegházi komplexumot hozna ott létre, a szlovákok pedig fürdővezetést alakítanak ki. Az a jó, hogy az egyik nem zárja ki a másikat. 2000-ben elkészült egy ügynevezett megvalósíthatósági előtanulmány, amely felmérte, hogy hol lehetne határátkelőket nyitni. Az említett tanulmányba két projekttel is bekerültünk: Nagypalád–Kis-palád és Nagypalád–Nagyhodos. A legolcsóbban Nagypalád–Nagyhodos között lehetne kialakítani a határátkelőt. Úgy néz ki, hogy van esélyünk, ezért gondoltuk, megpróbáljuk megsürgetni az átkelő megnyitását.

– **Köszönjük a tájékoztatást és további munkasikereket kívánunk!**

H. Cs.

NÉGY ÉV A HARMINCBÓL

Ritka település, amelyiknek az élén harminc éven át ugyanaz a vezető áll. Lőrincz Béla kivételes e tekintetben, hisz immár három évtizede polgármester Gáton. Ennyi idő elegendő ahhoz, hogy eredményekről beszéljünk, ám most csak az utóbbi négy évet elemezzük.

– A 2002-es választási ciklus eredményei mára igencsak megmutatkoztak a község életében. Legfőbb tervünket, a földgáz bevezetését sikeresen teljesítettük: 2002. december 31-én avattuk fel az elosztóállomást, mára pedig a község minden utcájába be van vezetve a földgáz: 810 házból 550-be jutott el a kék tüzelő.

A 2004-es esztendő is emlékezetes számunkra. Ekkor sikerült újraindítani a kultúrház nagyttartozását, s még az év szeptemberében birtokba is vehették a fiatalok az intézményt. Addig ugyanis csak az iskolában tudtuk a nagyobb rendezvényeket lebonyolítani.

A község gazdasági fejlődése sem elhanyagolható. Jelenleg négy farmertgazdaság működik nálunk, emellett 50-en bérelnek földet. 21 traktor és három kombajn van magánkezen.

Fájó kérdés, hogy a lakosság nem kapta meg a tenyészüzem földjét, pedig nagyon sokan igényt tartanak rá.

Munkalehetőség szinte nincs a faluban. Mindössze egy varroda működik, ahol 50 embernek biztosítanak állást, s többen járnak Gutra, ahol szintén varrónőket foglalkoztatnak. A lányoknak, asszonyoknak tehát több lehetőségük van ezen a téren, mint a férfiaknak, holott az utóbbiaknak is szükségük lenne munkára, keresetre.

Vállalkozók is tevékenykednek a községben: 11-en a kereskedelembe láttak boldogulást, egy kisvállalat pedig építkezéssel foglalkozik.

A múlt évet jól zártuk, fizetéselmaradás nem volt. A közintézmények működnek, a községházán, az orvosi rendelőben és az iskolában gázzal fűtenek, most kezdtük meg a munkálatokat az óvodában. Teljesen fel szeretnénk újítani a fűtési rendszert. Jelenleg a konyhát és a gázkazánt tervezzük beindítani. Ez természetesen függ a költségvetéstől is, hisz legalább 150 ezer hrivnyára lenne szükségünk a teljes felújítás kivitelezéséhez.

Igyekszünk mindent megtenni az emberek jólétének javítása érdekében, hogy tudják élvezni azt, amit a fejlődés terén eddig elértünk.

Bíró Gyöngyi

Turulmadár Visk felett

52 év után újra visszakerült a helyére a viski Turulmadár.

— Összesen 215 viski hős nevét örökítették meg, akik a XX. századi vérvíztartó időkben haltak hősi halált a hazáért, a hitükért, a családjukért, Visk magyarságának fennmaradásáért. Ők a mi halottaink, rájuk emlékezünk ma — mondta köszöntőjében Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke.

A vendégek — akik között ott volt Szabó Vilmos, a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatalának politikai államtitkára, Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke, Sziklavári

Vilmos, az Ungvári Főkonzulátus főkonzulja, Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, Gajdos István parlamenti képviselő — bemutatása után történelmi pillanatok következtek: leleplezték a szobrot.

— Azért gyűltünk össze, hogy megemlékezzünk és fejet hajtsunk azok előtt a viski magyar hősök előtt, akik hazájukért életüket áldozták. Megnyugtató és biztató, hogy ma itt állunk, s Kárpátalján is egyre többet szerzünk vissza történelmünkéből — mondta köszöntő beszédében Szabó Vilmos.

A képen: Katona Tamás történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke beszédet mond a viski emlékmű avatásán.

A szabadságharc hőseire emlékeztek

Március 15-e az 1848—49-es forradalom és szabadságharc évfordulójának ünnepe. Ezen a napon minden magyar érzésű ember felidézi a forradalom eseményeit. Van, aki másokkal együtt, van, aki családjával, barátai körében emlékezik a szabadságharc hőseire.

Beregszászban, a Beregszász központjában Petőfi Sándor szobránál tartották meg az ünnepi megemlékezést. A Nemzeti dal elhangzása után Gál Kinga köszöntötte a vidékünkön

élőket. AFidesz Európa Parlamenti képviselője rámutatott, hogy 2006. március 15-én mi, magyarok azt ünnepeljük, hogy 158 év múltán az európai közösség tagjaként megvalósult a '48-as álmunk. Létrejött az európai államok független közössége, ahol a magyar nemzet minden tagjának — így a kárpátaljai magyaroknak is — helye kell hogy legyen. "Ezen dolgozunk mi az európai parlamentben, és ezen kell dolgozniuk Önöknek is. Úgy érzem, hogy van remény" — mondta Gál Kinga.

Ezt követően Sziklavári Vilmos, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja felolvasta Gyurcsány Ferenc Magyarország miniszterelnökének a kárpátaljai magyarsághoz írt üdvözlő levelét, majd Zsupán József, Beregszász polgármestere emlékezett meg a márciusi ifjakról.

Zubánics László történész (a képen) köszöntőjében többek között kihangsúlyozta, hogy gondoljunk azokra a hősökre is, akik a közvetlen közelünkben éltek. Emlékezzünk rájuk, ha lehet, ne csak ezen a napon.

H. Cs.

A magyar kultúra napja Budapesten

Több mint egy évtizedes múltra tekint vissza a Magyar Kultúra Alapítvány "Régiók Találkozása A magyar kultúra napján" rendezvénysorozat Budapesten. Ebben az esztendőben január 22-én került sor a rendezvényre, "Mikrokozmosz" — Régiók Találkozása a Bartók-emlékében, kárpát-medencei fiatalok hangversenye A magyar kultúra napján címmel. Köszöntőt mondott dr. Koncz Gábor, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója. A rendezvény keretein belül a résztvevők megtekinthették Pécsi L. Dániel jelkép- és arculattervező művész "Bartók Béla útján" című kiállítását, amelyet Pomogáts Béla irodalomtörténész nyitott meg.

A kiállítást követően a hagyományokhoz híven ünnepi hangversenyre került sor. A műsort Bartók László színművész vezette, akinek előadásában elhangzottak Illyés Gyula Bartók, valamint Kölcsey Ferenc Himnusz című költeményei.

Ebben az esztendőben a határon túli régiókból származó előadók Bartók Béla műveivel mutatkoztak be. Kárpátalját Hiszem Mária, a Beregszászi Művészeti Iskola fiatal tanárnője, valamint a Budapesten élő Kovács Barbara Nóra képviselte. Hiszem Mária Bartók Két román tánc, Kovács Barbara Nóra pedig Gyermektánc N10 című zongoradarabjaival aratott nagy sikert.

A Himnusz jegyében

A Nagyberegi Középiskolában január 20-án ünnepelték A magyar kultúra napját. Sipos Katalin szervezőtanár, Pirigyné Profusz Marianna népi szöveget oktató tanárnő és sokan mások munkálkodtak azon, hogy a tanintézet diákjai számára emlékeztető tegyék az idei esztendő első szép ünnepét.

Segítettek ebben az iskola vendégei is: Weinrauch Katalin gyermekíró, Krajnikné Hegyi Irén, a Beregszászi Művészeti Iskola zenetanára, a Magyar Kultúra lovagjai, illetve a település szülötte, Füzesi Magda költő, Tancsics-díjas újságíró.

Az ünnepséget Sipos Katalin szervezőtanár nyitotta meg, aki szép gondolatokkal méltatta A magyar kultúra napját. Ezután az iskola diákjai műsort adtak, zenedarabok előadásával, népdalokkal, szavalatokkal tették színesebbé a rendezvényt.

Érdekes volt meghallgatni a nagyberegi születésű Füzesi Magda önvallomását, verseit. Krajnikné Hegyi Irén hangszerén, a bajánon szólaltatott meg több klasszikus zenedarabot. Weinrauch Katalin gyermekíró arról számolt be, hogy milyen örömet jelent neki, ha választott szakmája művelőjeként, könyvtárosként találkozik a kis olvasókkal. Igazi élmény volt a rögtönzött könyvtára, amelyet meghallgathattunk.

A diákok vastappsal, virágcsokrokkal köszönték meg a vendégeket, hogy elfogadták a meghívást, hogy emlékeztetőssé tette A magyar kultúra napját.

Tudósítónk

Arasznyi történelem

Kéri Kálmán Kárpátalján

Kéri Kálmán 1901. július 25-én született Iglón. Hivatásos katonatiszt volt. 1938–1941-ben a Központi Szállításvezetőség parancsnoka, 1941–1942-ben a pozsonyi magyar követség katonai attaséja. 1944 júniusában–augusztusában a Kárpátok előterében és a Kárpátokban harcoló VI. hadtest, 1944 augusztusától Miklós Béla mellett az I. hadtest vezérkari főnöke. Az 1944. október 15-i Horthy-féle proklamáció másnapján parancsnokával együtt parlamenterként átment a fronton a szovjet csapatokhoz. 1945 januárjában a nyilasok távollétében hűtlenség miatt lefokozták. 1945 januárjától az ideiglenes kormány Honvédelmi Minisztériumának katonai főnöke, 1945 márciusában szabotázs vádjával letartóztatták. Bár bizonyítékok hiányában felmentették, katonai karrierje véget ért. 1945–49-ben a svájci CIBA gyógyszerár budapesti képviselőjének munkatársa. 1949 februárjában a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztálya letartóztatta, Kistarcsára internálták. 1950–1953-ban a recski kényszermunkatáborban raboskodott. Kiszabadulása előtt a fogságban eltöltött idővel megegyező idejű börtönbüntetésre ítélték. 1954-től Budapesten éjjeliőr, raktáros, az Astoria Szálló és a Kárpátia Étterempincemestere, majd a Hungária Szálloda és Étterem Vállalat raktárosa. 1966-ban nyugdíjazták. Bár az 1956-os forradalomban nem vett részt, 1957 márciusában rövid időre letartóztatták. Nyugdíjasként tanulmányokat, visszaemlékezéseket írt, hadtörténeti kutatásokkal foglalkozott. 1994. május 26-án hunyt el Budapesten. (Részletek a Magyar Életrajzi Lexikonból, Bp., 2002)

Az alábbi visszaemlékezést a Budapesten élő Hábel György aranydiplomás erdőmérnöktől, Kéri Kálmán tanítványától kaptuk, aki barátként végigkísérte tanára életútját. Egykori diákjai nevében ő búcsúztatta ele földi lététől. A publikációban közölt, kárpátaljai vonatkozású információkat szerzőnk személyesen Kéri Kálmántól hallotta.

A Felvidékkel és Kárpátaljával már gimnazista koromban intenzíven foglalkoztam. Nemcsak a szülőföld kapcsán (a felvidéki Léván születtem), hanem a gimnáziumi földrajzórakon és cserkészként is sokat tanultunk a Kárpát-medence tájairól. 1938-ban, amikor az első bécsi döntéssel a Felvidék és Kárpátalja főleg magyarok lakta határsávjait visszakaptuk, a vidék még alaposabb tanulmányozásába kezdtem. Aggódva figyeltük az 1939. január 6-i, Munkács elleni csehszlovák támadást, a Latorca hídjánál lezajlott fegyveres összecsapást. Hamarosan sor került Kárpátalja fegyveres visszafoglalására, a magyar-lengyel határ létrejöttére. Szüleimmel visszatértünk Garam-menti szülővárosomba, gimnáziumi tanulmányaimat már ott fejeztem be.

1940 őszén Sopronban a Műegyetem erdőmérnök-hallgatója lettem. Vezérkari tisztektől nyolc féléven át elméleti katonai kiképzést kaptunk, kollektívánunk kellett.

Az 1940/41-es tanévben az első katonai tárgyat tanító oktatónk Kéri Kálmán (akkor még vezérkari őrnagy) volt. A legszimpatikusabb tanáraink közé tartozott, még évtizedek múltán is szeretettel emlékeztünk rá az öregdiák-összejöveteleken. Nemcsak kiváló katonai és derék magyar ember volt, hanem kitűnő pedagógus is. Hat kilométerre a Német Birodalom határától, a katedrán volt bátorsága kinyitni a szemünket. Elmondta: jóra nem számíthatunk, akár Hitler, akár Sztálin nyeri meg a háborút. Sok olyan tényezőre hívta fel a figyelmünket, amikben még ma is igazat adunk neki. Ezek közül kárpátaljai élményemet idézném.

Kéri Kálmán a vezérkarnál a szárazföld-

di (közúti és vasúti) szállítás irányítója volt.

Kárpátalja felső, főleg ruszinok lakta területe 1939 elején Csehszlovákia része volt, ám ekkor soron kívül elvileg megadták nekik az autonómiát. Tudni kell, hogy húsz éven keresztül mellőzték őket, s amikor a németek megszállása előtt nagy hírtelen Prága kinyilvánította Ruszinszko autonómiáját, már késő volt. Az autonóm terület vezetésével Augustin (Agoston) Volosin görög katolikus kanonokot bízták meg, aki a bécsi döntés által létrejött határ miatt már nem Ungváron, hanem Kárpátalja természetes süllypontján, Huszton alakította ki rezidenciáját.

Kárpátalja, miként egész Szlovákia is, tele volt légiós szolgálatért hálából betelepített cseh tisztviselőkkel, rendőrökkel, csendőrkkel, pedagógusokkal, vállalkozókkal. Ők a bécsi döntést követően vissza akartak térni otthonaikba, Csehszlovákba, Morvaországba, Cseh-Sziléziába. Elköltözésükre már csak a MÁV közreműködésével nyílt lehetőség. A bútorok szállításához a MÁV vagonparkjából a magyar kormány megadta a maximális segítséget. A visszacsatolt területek többségén ez a folyamat már 1938 őszén végbement. Kárpátalján erre azonban csak Csehszlovágteljes német megszállása után kerülhetett sor. A vidék felső része azonban közlekedésileg el volt vágva, tehát csak a magyar állammal való tárgyalással nyílt lehetőség a közlekedésre. Kéri Kálmán sok egyéb megbeszélni való témával utazott Husztra Volosinhoz 1939 januárja-februárja táján. Amikor Volosin fogadta őt, Kéri Kálmán megkérdezte tőle,

hogyan exelenciájában melyik állam képviselőjét tiszteletli? Volosin azt válaszolta: „Az én birodalmam a Tiszától a Volgáig terjed, és a neve Nagy-Ukrajna!” Mire Kéri: „De hiszen ez a terület a Szovjetunióé!” Volosin válasza: „Mögöttünk áll nagy pártfogónk, aki ezt lehetővé teszi számunkra!” Nem volt kétséges, hogy Hitler áll mögöttük. A tárgyalás során nyelvi nehézségek nem voltak, mert Volosin Agoston perфекt beszélt magyarul, mivel a Monarchiában született és nevelkedett. A közlekedési tárgyalás sikerrel járt, így a cseh tisztviselők megkapták bútoraik szállításához a MÁV-vagonokat. Útvonaluk a szlovák autonóm tartományon keresztül vezetett. Mint később a panaszosok visszajelzéseiből a vezérkarnál megtudtuk, a vagonok nem jutottak el a Protektorátusba, azokat a szlovák vasúttól üresen kaptuk vissza. Tehát a csehek ingóságai az alakulóban lévő Tiso-féle fasiszta szlovák területen kallódtak el.

1939 márciusa közepén a német csapatok megszállták a maradék cseh tartományokat és Tisóék Hitler beleegyezésével kikiáltották az önálló szlovák államot. Hitlernek Kárpátaljával is voltak tervei, mégpedig Lengyelország délkeleti irányból való megtámadásával kapcsolatban. Lengyel követelésre tettünk katonai lépéseket Kárpátalja teljes elfoglalására. A lengyelek figyelmeztették Magyarországot, akkori kormányunkat, hogy ha nem vagyunk hajlandók megszállni Kárpátalját, akkor ők Romániával közösen szállják azt meg. Ezek után Teleki Pál kormányának sürgősen lépnie kellett, mert Lengyelország megtámadásában nem voltunk hajlandók részt venni. Így történhetett meg, hogy nagyrészt még kiképzés alatt álló honvéd alakulatokkal kellett a hadműveletet napok alatt végrehajtani. Volosin alakulatai az ún. szics ukrán gárda egységei felvették a harcot a magyar csapatokkal, de kis létszámuk miatt nem sok esélyük volt, hiszen a hátuk mögött ott volt a lengyel hadsereg. A hadművelet 1939 márciusa közepén mindössze három napig tartott.

Az ellenállók főleg a Lengyelországhoz tartozó Kelet-Galíciából tömörültek Volosin mögé. Volosin Prágába menekül, nem a csehekhez, hanem a németekhez.

1939 őszén a német és a szovjet hadsereg lerohanta Lengyelországot. Nagyon sok lengyel menekült Magyarországra. Amikor Kéri Kálmán vasúti szállítási ügyekben ismét Kárpátalján járt, az egyik vasútállomáson egy lengyel tiszt bajtársával hozta össze a sors. Egyedül sétáltatta szép kutyáját. Az egyenruháján, a táskáján és a kutyáján kívül nem maradt semmije. Kéri Kálmán emlékeztette rá, hogy békeidőben Lengyelországba tett látogatásakor a katonatiszt milyen makacsul hangoztatta, hogy a német páncélosok csak papírtigrisek. Annak idején elmondta neki,

Arasznyi történelem

Kéri Kálmán Kárpátalján

hogy járt Németországban a német hadsereget tanulmányozni és határozottan figyelmeztette, hogy lovas hadosztályokkal nem tudják feltartóztatni a németeket. Arról is szólt, hogy Hitler Csehszlovákiát a cseh és a francia fegyverek és lőszer megszerzése miatt szállta meg. A lengyel katonatiszt szomorúan válaszolta: „Önök igaza van, de mi komolyan számítottunk a nyugati segítségre, és eszünkbe sem jutott, hogy Hitler Sztálinnal összefog ellenünk.”

EGY KIS KITÉRŐ...

1942-ben erdőmérnök-hallgatóként kerültem első ízben Kárpátaljára, nyári gyakorlatra a Tarac völgyébe. Szabad időm hétvégeken mindig Máramaros megismerésével töltöttem. Ekkor ismertem meg a cirill betűs ábécét, hiszen minden faluban, a vasútállomásokon is már két-nyelvű feliratok voltak. Az akkori magyar kormány megadta az autonómiát a ruszin területeknek, ami csak a háborús viszonyok miatt nem tudott teljes körűen kibontakozni. Megszerettem ezt a népet, és úgy éreztem, a nyelvüket is mielőbb meg kell tanulnom, hiszen a diploma megszerzése után előreláthatólag ide kerülök majd. Volt rá módomból észrevenni, hogy a csehek ezt a területet csak stratégiai célból kapták meg és igyekeztek kifosztani természeti kincseit. Ezt az erdők állapotán a szakember szemével is megfigyelhettem.

Az 1960-as évektől rokonlátogatói vizummal többször jártam Kárpátalján. Családommal a rokonaim gépkocsiján nagyobb területeket is bejártunk. 1945-től Kárpátalja a Szovjetunióhoz került. Sztálin azonban ezt a vidéket nem néprajzi alapon és nem etnikai szempontból kebelezte be. Stratégia célból nagy szüksége volt rá. Ha az ukrán-ruszin nemzeti szemlélet vezérelte volna, akkor egészen a Kárpátok gerincét a Tatra keleti lejtőig szovjet fennhatóság alá vonta volna. Sztálinnak azért volt szüksége Kárpátaljára, hogy a szovjet csapatok akkor is a Kárpát-medencében maradjanak, ha a békeszerződések után ki kell majd vonnia hadseregét a megszállt, illetve „felszabadított” országokból. Tudta, hogy a Keleti Kárpátok déli lejtőiről és az előtte húzódó síkságról bármikor lerohanhatja Magyarországot, Erdélyt, a Bánátot, Jugoszláviát, Csehszlovákiát és Ausztriát, könnyen kijuthat az Adriai-tengerre. Nemcsak a hegyek között állomásoztak harckocsi hadosztályai, nemcsak ott voltak fegyverraktárai: szüksége volt a síkságon futó vasútra is. Ez még a Monarchia idejében épült vasúti fővonal volt Sátoraljaiújhely-Csap-Kőrösmező között. A széles nyomtávú átépített vágányokat négyszínzállal alakították ki,

az 1435 mm-es európai normál nyomtáv és a csak 89 mm-rel szélesebb orosz vasút között. Hadműveletek esetén ugyanezen a vágányon akár széles, akár normál nyomtávú vonatok közlekedhettek Csap és Királyháza, azaz Szlovákia és Románia között. Ez a lehetőség a szabaddá vált Ukrajnára számára is megmaradt. A 60-as években épült meg Ungvártól Kassáig, a vasgyárig 102 kilométer hosszban az érc és kőszállítási célra a széles nyomtávú vasútvonal is, teljesen új nyomon, átszelve az Ondava, a Tapoly folyók menti síkságot. Szlovák kollégák meghívására szakmai tanulmányúton bejártam ezt az új vonalat. Azonnal megértettük ennek stratégiai jelentőségét. Magyarországon csak 15 kilométer hosszban jött be a széles nyomtávú vasút Fényeslitkéig. Velem is készítették feletteseim széles nyomtávú tanulmánytervet a Záhony-Csepel közötti sávban, de olyan óriási beruházást kívánt volna, hogy nagyon hamar lemondtak róla.

A szép, erdős, hegyes, jobb sorsra érdemes Kárpátalja csak stratégiai célt szolgált, s ma sem érti meg az ukrán kormány, hogy ez a terület lehetne a kapu Európa felé. Még a kereskedelmi célú autonóm területi státust sem hajlandók megadni, pedig Ukrajna útja Európába Kárpátalján keresztül vezet.

Ukrajna, sok politikai, gazdasági, nemzeti és csernobili katasztrófával küzdő ország. Gazdasági helyzete siralmas, népét sem fizetni, sem élelmezni nem tudja. Az ország keleti felében 12 millió orosz nemzetiségű ukrán állampolgár él. Sztálin a tatárok kiűldözése után a Krím-félszigetre oroszokat telepített. Kárpátaljára is körülbelül 80 ezer orosz települt be. Mi lesz a gondokkal küzdő Ukrajnával, ha egyszer Oroszország úgy dönt, hogy határain túli testvéreit területeikkel együtt bekebelezi? Ukrajna jelenleg a sztálini gazdaságpolitika következményeként Oroszország nyersanyag- és energetikai ellátásától függ.

Az ukrán nyelvet és kultúrát a cári és a szovjet uralom idején is fojtogatták. Kultúrájuk csak az Osztrák-Magyar Monarchiaán belül a kelet-galíciai tartományban maradhatott meg és fejlődhetett. I. Ferenc császár és magyar király teljes erővel támogatja az ukránok fejlődését, Lembergben ukrán egyetemet alapított. Az ukrán RUH éppen ebben a tartományban alakult és fejlődött erős szervezetté. Sajnálatos, hogy éppen ők hirdetik a magyarellenességet, azt, hogy a magyarok be akarják olvasztani a ruszinokat és a fehér-horvátokat. Őszintén sajnálom Ukrajna és benne Kárpátalja sanyarú sorsát.

De térjünk vissza Kéri Kálmánhoz! Számára Kárpátalja szomorú történelmi jelentőségű hely. 1944-ben a II. magyar hadsereg vezérkari főnöke lett. A főparancsnokság Huszton székel. Miklós Béla hadsegregparancsnok 1944. október 13-án Horthy Miklós kormányzó úrtól megbeszélésről érkezett vissza. A teendőket még Kéri Kálmánnak sem árulta el. Másnap, 14-én elindultak parlamentereként Liszko falun át a galíciai szovjet frontparancsnokságra. Velük volt a német hadsereg kirendelt összekötő tisztje. Ha otthon hagyják Huszton, telefonon fellámázza a Kelet-Szlovákiában tevékenykedő német hadvezetőséget. Kárpátalján akkor nem volt német katonai alakulat, mivel a szlovák felkelés felszámolásával voltak elfoglalva. Útközben a szunyókáló tisztől Kéri Kálmán szabadult meg, mivel mellette ült. A kinyitott kocsiján kinyomta őt az országút szélére. Így a hegyek között még információt sem tudott küldeni a német hadseregnek. Kéri Kálmán sajnálta is a tiszet, mert a szovjetek azonnal letartóztatták. Petrov frontparancsnok tábornok (volt cári őrmester, szakmailag képzett katona) nagy örömmel fogadta Miklós Béláék. Úgy érezte, hogy a 200 ezer fős II. magyar hadsereg az Árpád-vonal megnyitásával gyors előrenyomulást tudott volna biztosítani. Politikai tábornoka, Mechlis elvtárs azonban Sztálin döntése nélkül nem volt hajlandó felelősséget vállalni. Telefonon felhívta Sztálint, és azt a választ kapta, hogy a magyar hadsereg közreműködésére nem tart igényt, a tiszteket repülővel küldjék Moszkvába. Petrov frontparancsnok el volt keseredve, mert érezte, milyen nagy lehetőséget szalasztottak el. Két nap múlva már Budán Hitler javára döntött a magyar katonai helyzet.

Moszkvában az NKVD börtönébe zárták a magyar delegációt. Csak akkor vezették őket Molotovhoz, amikor Vörös János vezérkari főnök is megérkezett Kecskemétről. A szovjetek Vörös Jánost összetévesztették dálnoki Veress Lajossal, aki az erdélyi I. hadsereg főparancsnoka volt. Veres=Vörös az orosz nyelvben mindegy. A parlamentereket elővezető NKVD-s tisztek szóltak a tévedésről: hiszen Önök egy „fasiszta” tábornokkal tárgyalnak! Az NKVD-s tiszt válasza az volt, hogy ha ezt a tévedést Sztálin megtudja, mindnyájukat kinyírja, ezért arra kérte őket, hallgassanak és csinálják végig a színjátékot. Vörös János is meg volt lepődve a váratlan találkozástól, s főleg Kéri Kálmán láttán, akiről tudta, hogy „ő tudja...” Amikor a fegyverszüneti tárgyalás után Debrecenbe kerültek, Vörös János már „demokratikus” hadügyminiszter volt. Mindent elkövetett, hogy megszabaduljon Kéri Kálmántól. Ezért is került Kéri Kálmán a későbbi években a magyar Gulagra, Recskre.

HÁBEL GYÖRGY
Budapest

Visken élő a napraforgó virága

Egyre több napraforgó "virágzik" Visken, a Zöld Falusi Turizmus Társadalmi Szervezet tagjai takaros portáinak falain, amely tevékenységük legmagasabb minősítése.

Ötvös Ida

– **Hogyan jutottatok elerre a már nemzetközileg is jegyzett szintre?** – kérdezem az első "magok" "elvetőit", Ötvös Idát és férjét, Sándort.

– A kényszer és a lokálpatriotizmus volta jelenlegi állapotok "melegágya" – mosolyog Ötvös Ida. – 1997-ben kezdtük tevékenységünket, amikor is tíz pedagógus család elhatározta, hogy ellátást biz-

tosít az egyre több Viskre látogató vendégnek. Ez kereseti lehetőség is volt, hiszen köztudott, hogy a nemzet napszámosainak bére nem irigylésre méltó. Első vendégeink anyaországi földrajz szakos diákok voltak, akik terepgyakorlatot végeztek községünkben és környékén.

– Arra is gondoltunk – kapcsolódik a beszélgetésbe Sándor –, hogy a szállás és az étkezés biztosításán túl amolyan idegenvezetői teendőket is elláthatunk, mert ismerjük szűkebb pátriánk történetét, természeti és kulturális nevezetességeit. Azt tapasztaltuk ugyanis, hogy az ide látogatók vajmi keveset tudnak ennek az elszakított országrésznek a múltjáról, jelenéről.

Kezdetben létezésünkről úgy értesültek vendégeink, hogy a már Kárpátalját megjárt anyaországiak egymásnak adták az információkat, mígnem a Hadtörténeti Múzeum igazgatónője, aki munkatársaival együtt nálunk töltött néhány napot, "viszonzásképpen" besegített egy színes prospektus elkészítésébe. Ebben minden benne van, amit a szolgáltatásainkról, elérhetőségünkről tudni kell.

– Három év "próbaidő" után 2000. december 14-én hivatalosan is bejegyezték szövetségünket (elsőként Kárpátalján), így profi lettünk – folytatja Ida. – Csatatunk egyre bővült.

– **Mit tudtok felkínálni az ideutazóknak?**

– A már említett és újabb prospektusainkban, valamint a saját web oldalunkon, de telefonon is mindent megtudhat a kedves érdeklődő. Dióhéjban: felpanziós szolgáltatást biztosítunk a vendégeknek. Látogatóinkat a tartózkodási idő szerint csoportosítjuk:

- * kiránduló, aki nem éjszakázik a meglátogatott helyen;
- * turista, aki legalább egy éjszakát eltölt a célponton;
- * üdülő, aki legalább öt napot tartózkodik egyfolytában a meglátogatott helyen.

Ebből a szempontból jelentős a falusi turizmus, hiszen a vendéglátók nemcsak a célpontot tartják fontosnak, hanem azt is, hogy az azt körülvevő régióban is legyen valamiféle vonzerő.

– **Köztudott, hogy tevékenységetek nagy elismerésnek örvend. Milyen az ide látogatók földrajzi megoszlása?**

– Az idén már eddig – kora tavasz van – 32 csoport jelezte érkezési szándékát, de jönnek egyéni és családi látogatók is. Általában az anyaországból érkeznek, szinte minden megyéből. Vannak visszajáró vendégek, akik évente több napot töltenek itt. 2001-ben angol diákok töltöttek itt öt – számukra és számunkra – feledhetetlen napot. Visszajelzést is kaptunk tőlük: újra jönnének, mert kedves emlékek kötik őket Viskhez, nem felejtik el a Tiszaparti muzsikaszót, mert vendégeinknek esténként ezzel is kedveskedünk.

– Amennyiben úgy kívánják a látogatók – egészíti ki Sándor –, már a határon fogadjuk őket, hogy ideutazásuk ne legyen üresjárat: bemutatjuk a Viskhez vezető út menti nevezetességeket, történelmi örökségeinket, a Turul-emlékművet, a Perényi kastélyt, Kankó várát, a huszti várromot... Kívánságra elküldjük ajánlott programjainkat, ami a Vereckei-hágótól a Tátár-hágóig terjed.

A viski református templom

– **2005. április 13-a mérföldkő volt tevékenységetekben...**

– Igen – reagál Ida a rá jellemző szerénységgel. – Ez a nap örökké emlékezetes marad. A Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátó-ipari és Idegenforgalmi Karán végzett tanulmányaink eredményeként 32 hallgató minősített tevékenységre jogosító diplomát vehetett át és megkaptuk "mesterségünk címerét", a napraforgóvirágot. Örök hálával és köszönettel tartozunk mindazoknak, aki végigvezettek ezen az úton, hangsúlyozottan dr. Hanusz Árpád tanszékvezető tanárnak (Nyíregyházi Tanárképző Főiskola), aki önzetlenül tanított, bátorított bennünket, egyengette néha rögös utunkat.

– **Terveitek?**

– Továbbra is azt szeretnénk csinálni, amit eddig, de ha lehet, jobban, tartalmasabban, az ide látogatók maximális meglepedésére.

– **Tiszában vagyok azzal, hogy távol áll tőletek a dicsekvés, ezért hadd olvassak fel néhány gondolatot az egyik nyíregyházi megyei lapból:** "... olyan szívélyes kedvességgel, szép lakással, külön szobákkal, szépen megterített asztallal, finom vacsorával vártak bennünket, hogy elámultunk. Ez volt az általános színvonal, mert mindenki el volt ragadtatva, teljesen úgy éreztük magunkat, mintha rokonokhoz jöttünk volna. Napi munkájuk mellett ... szeretettel, alázattal, maximális kiszolgálásban részesítik a vendégeket... Mindenek mellett még fontosabb az anyaországi és kárpátaljai magyarok barátságának és egymás megismerésének ápolása... Látnivalókban és lelkiekben gazdagodva mindenkinek ajánljuk, hogy keressék fel ezeket a csodálatos helyeket és a kedves viski "rokonokat".

A riporter megjegyzése: Az a néhány óra, amit az Ötvös család körében töltöttem, a hallottak, a látottak, a hívogató és marasztaló porta, az aranyszínű napraforgó gondolatot szült: ha valaki majdan kötetet ír a magyaros vendéglátásról és szeretetről, akkor az Ötvös családnak, minden "napraforgós" viski embernek külön fejezetet fog szentelni.

Szöllősy Tibor
Hegedűs Csilla felvételei

Garanyi József születésnap kiállítása

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiállítótermében a tavaszi tárlat keretében egy hónapon át tekinthető meg Garanyi József festőművész jubileumi kiállítása, amelyet a művész 85. születésnapja alkalmából a Kovács László műgyűj-

Soltész Zoltán, akik támogatták a fiatal művész pályáját. 1997-ben Beregszász képviselőtestülete Pro urbe-díjjal tüntette ki. Festményei, alkotásai eljutottak a világ minden tájára.

A kiállítás alkalmából a művész egy festményt adományozott a főiskolának, amelyet Orosz Ildikó elnök asszony vett át. Az ünnepi műsor zárásaként Csernieszkó István prorektor mondott pohárköszöntőt, amelyben hangsúlyozta, hogy Garanyi József munkássága része az egész kárpátaljai kultúrának.

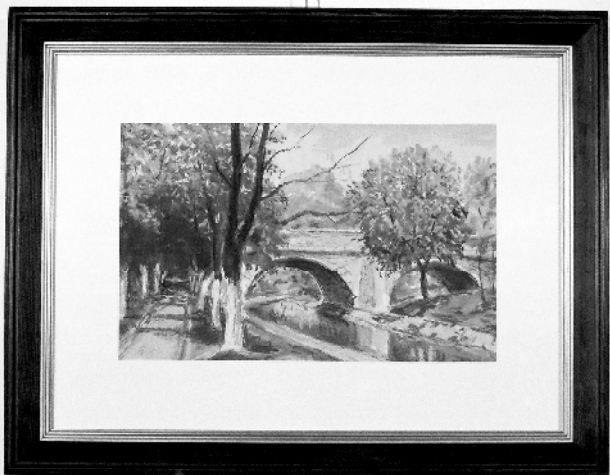
Kovács László több mint 25 éve, 1980 óta gyűjti Garanyi József műveit. 2000-től rendez kiállításokat a festményekből. Eddig 8 kiállítása volt többek között Munkács, Balatonföldváron és Beregszászban több alkalommal. A jelenlegi kiállítás anyaga — összesen 43 festmény — ebben a formában még nem volt látható. A gyűjtemény nagyobb része a gyűjtő, valamint Garanyi József tulajdonát képezi.

M. B.

tő által összeválogatott képekből rendeztek. A kiállítás anyaga felöleli Garanyi József olaj-, akvarell-, valamint pasztellképeit 1947-től 2005-ig.

A tárlat ünnepélyes megnyitójára március 21-én került sor a főiskola kiállítótermében, ahol többek között Benkő György beregszászi festőművész beszélt Garanyi József művészetéről, életpályájáról. Megemlékezett, hogy Garanyi József tanárai között olyan neves művészek voltak, mint Erdélyi Béla, Boksay József és

Mécs László

Az Istennek nincs árnyéka

A Sátánnak nagy az árnyéka: fél földgolyónyi néha-néha, oly tarka mint a páva farka, oly babonázó mint a bűn, hosszú mint a történelem és édes mint a szerelem és hűvös mint a pénzek érce, és bűvös mint a vágy lidérce, oly gyönyörű mint a gyönyörű cél-bomlasztó mint a csömör, itt nem kell folyton hősnek lenni, lehet pihenni, inni, enni. Én voltam ott, aludtam ott, de hallottam a szólamot, s a trombitától megütötten az Isten oldalára szöktem.

Az Isten jár a földtekén, körötte fény, fölötte fény, szeretet, jóság, szent erény: mind tiszta, tiszta, tiszta fény: brutális és bőr-fájdító, kínzókamra, test-száritó, járok a pusztá közepén ezerszer átnyilaz a fény, s a pusztá fáj és fáj a táj, és fáj a szem és fáj a száj, a test miatt, a rest miatt, a tisztátalan test miatt. Fáj mindenem, csapzott a tincsem, s az Istennek árnyéka nincsen!

Itt nem lehet pihenni, enni, itt nem lehet csak hősnek lenni: izzadni, aszni, túrni, menni. (Vagy a Sátán szép árnyékába szökdösni mint ezernyi kába, az angyal trombitál utánuk, de mindörökre mindhiába...) Itt nem lehet, csak hősnek lenni, a hernyó-sorsot végigenni, a gond gubóját átnyiszálni s mint fény-pillangó, égbe szállni.

Dsida Jenő

Megbocsátod-é?

Szél vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy port hintettem
égszínké szemedbe?
Nap vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy leperzselttem hófehér karod?
Ősz vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy ingválladra tört levelet szórtam?
Fű vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy megcsiklandtam
rámtipró bokádat?
Víz vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy áztattalak forró könnyesőben?
Árny vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy véletlenül arcodra vetődtem?

Kepes Gyula, a jégvilág kárpátaljai vándora

Lassan 160 esztendeje annak, hogy 1847. december 7-én Bereg vármegyében, Mezőváriban megszületett Kepes Gyula, az Osztrák-Magyar Monarchia Tegetthoff-expedíciójának orvosa. A vidéki földbirtokos család sarja hatalmas karriert futott be. Nevét mára Nanssennel, Amundsennel, Beringgel együtt emlegetik a sarkkutatók, ám hosszú út vezetett az ungvári gimnázium padjaitól a Tegetthoff fedélzetéig.

Az első lépést a bécsi egyetem orvosi kara jelentette, ahol ezt a rendkívül precíz, sokat olvasó fiatalembert 1870-ben orvosdoktorrá avatták. Ezt követően két évig dolgozott a bécsi Rudolf Kórházban, közben szenvedélyesen kutatta az emberi teljesítőképességet befolyásoló tényezőket. Életre szóló barátságot kötött Drasche professzorral, a híres belgyógyással. Ekkor még nem álmodott a sarkvidékről, ám hamarosan gyökeres fordulat állt be az életében.

A Bécsi Földrajzi Társaság szorgalmazására 1871-ben a Monarchia is bekapcsolódott a híres Északkeleti-átjáró kutatásába. Magyar és osztrák főurak felajánlásából 1872-ben Németországban megépült a lissai csata győztes admirálisáról elnevezett Tegetthoff hajó. A miniszeri körökben jól ismert Drasche barátját és tanítványát, Kepes Gyulát ajánlotta az expedíció orvosául. Amindössze 25 éves fiatal orvos kapva kapott a nagy kaland lehetőségén. Kepes ugyan sosem járt a sarkvidéken, de Bellinghausen és Bering útleírásaiból jól tudta, hogy milyen kihívásoknak kell megfelelniük az expedíció tagjainak. Hosszas előkészületek után 1872. július 14-én a norvégiai Tromsöben állomásozó hajó fedélzetén végre felharsantak a gőzkürtök, majd Weyprecht kapitány kiadta a parancsot: „Irány a Kara-tenger!” Augusztusig minden a tervek szerint alakult, ám Novaja Zemlja közelében a sarki jég foglyul ejtette a Tegetthoffot. A jégbe fagyott hajó fedélzetén már a pusztta túlélésükért küzdöttek az emberek, és itt mutatkozott meg Kepes minden képzeletet felülmúló orvosi hozzáértése. A végtelennek tűnő sarki éjszakába burkolódzott hajón nem tört ki a „sarki téboly”, mert Kepes nemcsak fizikai, hanem pszichés szempontokat is figyelembe vett a toborzáskor, nem voltak skorbutos meg-

betegedések, mert hatalmas aszaltgyümölcs- és citromlékészlettel szerelte fel az élestartat, nem fordultak elő ételmérgezések, mert – okulva a katasztrófa torkolló 1845-ös Franklin-expedíció példájából – nem konzerveket vittek magukkal, hanem főkére és jegesmedvére vadászva szereztek friss húst. A doktor mindemellett zoológiai és oceanográfiai kutatásokat is végzett. Munkabírása másokba is lelket öntött, de a Tegetthoff helyzete egyre kilátástalanabb lett. Ismeretlen sarki áramlatok játékszerévé vált a jégbe fagyott hajó, amikor 1873. augusztus 30-án felharsant a kiáltás: Föld! Az áramlás miatt ugyan nem tudtak partra szállni, de Kepes 1874 márciusában kutyaszánon eljutott az ismeretlen földdarabra, amelyet Ferenc József-földnek nevezett el. A nagy földrajzi felfedezés csak ideig-óráig öntött lelket a csapatba. Kepes azt is jól tudta, hogy a következő sarki telet már senki nem élne túl. Otto Krisch hajógépész halálakor Weyprecht kapitány, Payer főhadnagy és Kepes doktor úgy határozott, hogy sorsára hagyják a hajót és gyalog indulnak dél felé. Háromhavi bolyongás után elértek a jégmező széléhez és végző erejükkel eleveztek az addig szánon vontatott mentőcsónakon Novaja Zemljára. Szerencsére találtak egy orosz halászhajóval. Megmenekültek.

Sajnos a sarkvidék állat- és növényvilágával kapcsolatos gyűjtése a jégbe fagyott hajón maradt.

Az osztrák-magyar sarkvidéki expedícióban honvédezred-orvosi rangban vett részt. 1874-től honvéd törzssorvos, 1882-től másodosztályú, 1895-től pedig elsőosztályú honvéd főtörzssorvossá nevezik ki. 1904-ben a honvédelmi minisztérium V. osztályának főnöke – írja róla Révai Nagy Lexikona. 1924. október 26-án hunyt el Budapesten.

Egyenesági leszármazottai ugyan nem élnek, de testvérének unokája az a Kepes András, aki igényes műsoraival szerzett nevet a magyar televízió riporterei között. A kalandvágy és a világljáró hajlam a távoli unokaöccsben is megvan, hiszen legutóbbi produkciója, a Világfalu távoli népek szokásait, életét mutatta be emberközpontúan és előítélet-mentesen.

(Az igazi Kárpáti Igaz Szó nyomán)

A MAGYAR NEMZETRŐL ÍRTÁK, MONDTÁK

Edmond Spencer, a legnagyobb angol költők egyike azt írta: „A magyar volt Európa legnagyobb védelmezője, mert egy időben védte a világot s a szabadságát két császár ellen”.

Michelet, a világhírű francia történettudós kérdezte: „A magyar nemzet a hősiesség, lelki nagyság és méltóság arisztokráciája, mikor fogjuk hát adósságunk ez áldott nemzet iránt leróni, amely a művelt emberiséget megmentette, amikor saját testével védte Európát tatár és török ellen?”

Uray Tivadar színművész

(1895–1962)

Uray Tivadar színész, Kossuth-díjas érdemes művész Munkácson született 1895. november 9-én. Apja fényképész volt Munkácson, majd Aradon. Reáliskoláit Aradon végezte, majd otthagyta orvosi egyetemi tanulmányait és beiratkozott az Országos Színi Egyesületbe, ahol 1916-ban szerzett diplomát. Komolyan vette a színészetet, s ezáltal gyors karriert ért el.

1917-ben a Nemzeti Színház tagja, ahol az „Arva László király”-ban játszotta első szerepét. Aztán sorra következtek „Az aranyember” (Kristján Tódort alakította), „A sevillai borbély” (Figaro).

A felszabadulás után otthagyta a Nemzeti Színházat és a Madách Színházban folytatta művészi munkáját. E korszakból való nagy alakításainak egyike az „Egy pohár víz” (Schriebe) Bolingbrokeja volt. A „Pillantás a hídról” (Miller) narrátor szerepe, Molliere „A fősvény”, Szigligeti Liliomfi, Gogol „A revizor”, Shakespeare „Julius Caesar”, „Hamlet” — és még számtalan főszerep, amelyekben felejthetetlen alakításai voltak.

Kitüntetései átvételekor a megbecsülés színpadán szinte zavarban volt. Megkapott mindent, amit egy színész pályafutása során elérhetett. Játshatott Jászai Marival, Márkus Emiliával, Odry Árpáddal, Bajor Gizivel, Csontos Gyulával. Csontos után ő kapta meg másodikként a Greguss-díjat, azt az érmét, amely minden színész álma volt a múltban. Ezek után Dutka Ákos így köszöntötte: „Hiába, nagy varázsló vagy te, drága magyar nyelvünk, a tiszta beszéd nagy varázslója”.

Szerepeire egyéni módon készült, tűnődve járt végig a Margitsziget sétányait, a budai hegyeket, s gyönyörködött a természet csodáiban. Természetes emberi magatartása volt, nem szerette a sznob megnyilvánulásokat, nem járt nagy, előkelő, fényes mulatságokra, harmonikus családi életet élt, ami sok színésznek ma is hiányzik.

Uray Shakespeare szellemében, alázattal itta magába Hamlet egész megnyilvánulását. Már felsős gimnazista korában Aradon műkedvelősködött, de már akkortól pontosan tudta, mit csináljon a hangjával, és főként — ami a kezdőknél még nehezebb — a végtagsaival.

Szerepeit, alakításait az ironia és önironia színei jellemezték és ezzel bizonyította kivételes stílusérzékét. Ezt az alkotói színészi nagyságot élete végéig tartani tudta. Amikor Lomb ezredes alakjában ördögge változott, szinte extatikus szenvedéllyel, de hallatlan biztonsággal, színészi talentumának minden rejtett tartalékát felvonultatta. Szerepeiből: Alfieri rezignált bölcs alakja, Mamlock professzora, A vihar Prosperója, amelyben önmagát legyőző bölcsességét ábrázolja. Rendezők, színésztársak tanultak tőle. Színészi tapasztalatairól, ábrázolási technikáiról sokat fogunk még beszélni.

1962. június 22-én Budapesten halt meg 67 éves korában.

Harsányi Ferenc

ÚJ FELADATOK ELŐTT

A figyelem középpontjában a nemzeti vízum

2006. január elsejétől igényelhető a nemzeti vízum. Kárpátalja lakosságát különösen érdekli ez a kérdés. Nagy reményekkel várták, abban bízva, hogy megkönnyíti majd a Magyarországra való utazást a shengeni csatlakozás után. Hogy mennyire válhatnak valósággá a remények, arról beszélt Csengeri János, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa Beregszászi Ügyfélszolgálati Irodájának vezető konzulja.

— 2005. augusztus 22-én érkeztem Beregszászba, attól kezdve töltöm be az Ungvári Főkonzulátus Beregszászi Ügyfélszolgálati Irodájának vezető konzuli posztját.

Nekem a külügyminisztérium volt az első, és ezidáig az egyetlen munkahelyem, most már 32 éve. A 32 év külügyi múltam során ez az ötödik külszolgálatom. Egy külszolgálat négy évre korlátozódik, tehát háromszor voltam Németországban, egyszer Ausztriában és most Ukrajnában.

— **Mint kiderült, hetedik hónapja tölti be jelenlegi posztját. Ez nyilván elegendő volt ahhoz, hogy beszámolhasson róla, milyen eredményekkel zárták a 2005-ös évet?**

— Az elmúlt évben tovább növekedett a vízumforgalmunk. Összesen 88 ezret adtunk ki, ezek többsége, 84 ezer C típusú. Ezt a nagy munkát eddig 18-an végeztük.

— **Bizonyára ez az oka annak, hogy új munkatársakkal bővült a konzulátus.**

— Igen. Azokban az országokban, ahol bevezetésre került a nemzeti vízum, bővítés történt. Így a beregszászi ügyfélszolgálati iroda létszáma is növekedett. Tavaly december 15-én két konzul és két konzuli adminisztrátor érkezett a képviselőre. Az új munkatársak feladata azonban nem korlátozódik csupán a nemzeti vízumra, hanem mindent közösen, együtt csinálunk.

— **Mint ismeretes, 2006. január 1-jétől igényelhető a nemzeti vízum. Mit kell tudni róla?**

— A nemzeti vízummal kapcsolatosan, hála Istennek, sikerült még az utolsó pillanatban, december elején egy tájékoztatót nyilvánosságra hoznunk, amelyben pontosan leírtuk, milyen célból lehet nemzeti vízumot kérni, és milyen feltételeknek kell megfelelni annak, aki igényelni szeretné az említett vízumot.

Fel szeretném hívni a figyelmet, hogy a nemzeti vízum alapján kiadott tartózkodási engedély munkavállalási, jövedelemszerzési, felsőfokú tanulmányi vagy tudományos továbbképzési célú tartózkodásra nem jogosít. Az ilyen célú beutazáshoz továbbra is a megfelelő D típusú tartózkodási vízumot kell igényelni.

Azt is ki szeretném hangsúlyozni, hogy a nemzeti vízum nem jogosít a shengeni térségbe való beutazásra. Hogy ez miként változik, vagy változik-e egyáltalán azt követően, hogy Magyarország megkezdje a shengeni rezsime szerinti vízumozást (várhatóan 2007 októbertől), erről ma még nem tudok nyilatkozni.

A nemzeti vízum bevezetésének jelentőségét elsősorban abban látom, hogy ez további négy kategóriával növeli a lehetőségeink számát, hogy a közösségi vízumozás megkezdését követően nemzeti hatáskörben biztosítsuk a Magyarországra való beutazást. Ez nagyon fontos annak érdekében, hogy lehetőleg ne korlátozódjék a határon túl élő vízumkötelezett magyar nemzetiségűek kapcsolattartási lehetősége az anyaországgal.

— **Az a hír járja, hogy azok, akiknek az útlevél öt és fél évnél hamarabb lejár, nem igényelhetnek nemzeti vízumot. Van ennek valóságalapja?**

— Ez nem felel meg a valóságnak, mert a nemzeti vízum nem kifejezetten öt évre szól, akár kilencvenegy napra is ki lehet állítani.

— **Tehát, tegyük fel, ha nekem már csak egy évig érvényes az útlevél, attól még igényelhetem a nemzeti vízumot.**

— Így van. Annál is inkább, mert a nemzeti vízum, amit itt kiállítunk, az egy kilencven napig érvényes D típusú vízum lesz. A kilencven nap alatt kell a vízum tulajdonosának megkeresni az idegenren-

dészeti hatóságot és kérelmezni a tartózkodási engedélyt, amelyet annyi időre állítanak ki, amennyi időre szól a tulajdonos vízumához mellékelt, szintén általunk kiadott igazolás. Ha Ön történetesen olyan hívólevéllel rendelkezik, amelyben a rokon kezkesedik arról, hogy három évig szállást és ellátást biztosít, akkor ennek alapján benyújt egy nemzeti vízumkérelmet. A vízum kilencven napig érvényes, és ezt követően kap egy igazolást, hogy a magyarországi tartózkodása három évig biztosított, erre a három évre kapja meg Magyarországon a tartózkodási engedélyt.

— **Becslése szerint száz kérelmezőből kb. hányan kapják meg a nemzeti vízumot?**

— Ez attól függ, hogy milyen ez a száz kérelmező. Mert ha például jön száz nagymama, akinek gyermeke vagy unokája Magyarországon él, és tudják az eltartását, illetve szállását biztosítani, akkor mind a száz megkapja. De ha jön történetesen száz olyan kérelmező, akiknél a feltételek egyike sem adott, akkor a százból senki sem kaphatja meg.

— **Hogyan utazhatnak a shengeni csatlakozás után azok a kárpátaljaiak Magyarországra, akik nem tudták beszerezni a nemzeti vízumot?**

— A Kárpátalján élő magyarok vonatkozásában a legfontosabbnak tartom, hogy az itt élők szabadon tudjanak majd az anyaországba utazni a shengeni csatlakozás után is. Erre egy további lehetőséget biztosít a kishatárforgalom intézményének újraélesztése. Az erre vonatkozó javaslat jóváhagyása rövidesen megtörténik Brüsszelben, és ezt követően megkezdődhetnek a kétoldalú tárgyalások. A kishatárforgalom beindulása időben megelőzheti a shengeni vízumozás megkezdését, így a kétoldalú tárgyalások után semmi akadálya nem lesz annak, hogy a kishatárforgalmi igazolványok már korábban kiadásra kerüljenek. A kishatárforgalmi igazolvánnyal, hála Istennek, vízum nélkül lehet a kishatárővezetbe beutazni, ami az elfogadott javaslat szerint 35 km-es sáv a határtól számítva (ez a határ mindkét oldalára vonatkozik). De ha a közigazgatási egység területe túllépi a határ 35 km-es sávját, akkor a határérték 50 km. Ez a kárpátaljai magyarság számára előnyös döntés, mert az előzetes felmérések szerint az 50 km-es övezetbe a Kárpátalján élő magyar nemzetiségűek 91%-a beletartozik. Azért örülök annak, hogy ez a lehetőség megnyílik, mert amikor Magyarország elkezd a shengeni előírások szerint vízumozni, akkor a vízumokat mi is ugyanolyan feltételekkel adhatjuk ki, mint ahogy a shengeni államok azt megkövetelik. Ez azt jelenti, hogy jóval több lesz a visszatartott kérelmek száma, mint pl. tavaly, amikor 88 ezer vízumot adtunk ki, s mindössze 248-at utasítottunk vissza.

— **Mitörténik azzal, aki nemzeti vízummal tartózkodik Magyarországon és közben talált egy megfelelő állást, el szeretne helyezkedni?**

— Erre az esetre még nincs kidolgozott megoldás, de folyamatban van. Nyilvánvaló, nem várhatjuk el az illetőtől, hogy elhagyja Magyarországot és külföldön igényeljen munkavállalási vízumot. Olyan megoldást kell találni, hogy ezek az emberek ne legyenek hátrányosabb helyzetben, mint a D típusú tartózkodási vízummal rendelkezők.

— **Mennyi idő alatt bírálják el a nemzeti vízum iránti kérelmet?**

— Miután a kérelmező beadta igényét, kijelölünk számára egy időpontot az interjúra, amire maximum két hét alatt sor kerülhet, mivel egyelőre nem nagy az igénylők száma. Az interjútól számított 15 napon belül elbíráljuk a kérelem sorsát, s pozitív elbírálás esetén az ügyfél megkapja a nemzeti vízumot.

— **Mit tart 2006-ban a beregszászi ügyfélszolgálati iroda legfontosabb feladatának?**

— A folyamatos munkánk mellett nagyon fontosnak tartom felkészíteni munkatársainkat a shengeni vízumozásra, de ugyanilyen fontos vagy még fontosabb felkészíteni ügyfeleinket is, hogy ne érjen senkit kellemetlen meglepetés a tájékoztatatlanság miatt. Ebben a felkészítő munkában mindenképpen számítunk a médiára is.

-csillag-

Nevicke

A szabad idő eltöltésének legjobb módja a kirándulás. Mi a nevickei várat kerestük fel. Utunk során az Ung folyó völgyében jobboldalt tűntek fel a vár impozáns romjai. Utunkat "a természet lágy ölén" kívántuk folytatni, gyalogosan vágunk neki az ösvénynek. Mivel sehol nem láttunk jelzőtáblát, csak mentünk, mentünk. Szerencsére előreküldött gépkocsink hamar visszatért, mert gyalogtúránk alkalmasint a Szolyvai járásban ért volna véget.

Az egykori Verhovina turistaközpont mellett jutottunk el a várhoz. Bár gyereként valószínűleg jártam már itt, lenyűgözött a látvány. Lentről, illetve a fényképek alapján valahogy kisebbnek képzeltem. Itt ott még lehetett látni egy értékmentő régészeti és felújítási expedíció nyomait (az ungvári turistaklub tagjai szeretnék volna konzerválni és valódi látványossággá tenni a romokat, de akkor éppen a rendszerváltás éveit éltük, az állam közbeszólt és a munkálatok végérvényesen abbamaradtak).

Egy, a középkor történetét ismerő és szerető ember számára a nevickei vár testesíti meg az ideális lovagvárat. Megfigyelhetjük, hogyan épült fel a kapubástya, elképzelhetjük, hogyan működött a felvonóhid, milyen védművekkel rendelkezett egy vár a XV-XVI. században, hogyan éltek a várurak. A középső várból keskeny kapubástyán keresztül (csak részleteiben maradt fenn, de még az egykori kapusfülke helye is felfedezhető) jutunk el a felsővár udvarába, amely fölé a lakótorony hatalmas tömbje emelkedik. A homokkőből faragott ajtókereteken a XX. század ifjú turistáinak "keze nyoma" látható (itt járt X.Y.). Ennek ellenére, ha az ember behunyja a szemét, szinte maga előtt látja a rózsafákkal beültetett udvart, a sürgő-forgó személyzetet, amint egy ünnepségre készülnek. A torony fokán a várúr csókás zászlaját lengeti a szél, jelezve a vidéknek: Drugeth

György hazatért családi fészkebe.

De nemcsak családi fészek, rablólovagok vára is volt Nevicke, ahonnan Homonnai Drugeth Gáspár az Ung völgyében Galíciába és Lengyelországba tartó kereskedőket sarcolta évekig.

Egy 1509-es családi perben a Homonnai Drugeth család tulajdonában a következő birtokokat találjuk: Barkó és Jeszenő várak, Zemplén várkastély, Nevicke vára, Ungvár várkastélya. Úgy tűnik, a nevickei vár fontosabb erősségnek számított mint Ungvár.

A nevickei vár II. György idején lett a Drugeth család fészke. Az erőszakoskodó nagyúr, aki még tulajdon szüleit is megostromolta gerényi birtokukon, itt telepedett le feleségével, Dóczy Fruzsínával. Házasságukból két gyerek született: Mária és György. Mivel Drugeth György korán meghalt, özvegye vette át a hatalmas birtokok irányítását. Gyermekei örökségének védelmében gyakran került összeütközésbe szomszédaival, különösen Zokoly Péterrel és Bánóczy Simonnal, akik állandó zaklatásaikkal elérték, hogy az özvegy csapataival rajtaütött Zokoly egyik birtokán és feladta azt.

A ravasz szomszédok hatalmaskodás címén feljelentéssel fordultak a kamarához, amely az ügyet az országgyűlés elé tárta. Mivel még tulajdon rokonai sem támogatták, az országgyűlés 1600-ban külön cikelyben ítélte el, amely szerint "Homonnai Györgyné Dóczy Fruzsina és kiskorú fia

ellen, mint közönséges gonosztevők ellen kell eljárni."

De mivel még így sem tudtak elbánni vele, elhíresztelték, hogy fiát még kiskorában kiejtette a bölcsőből a dajka, s a gyermek meghalt. Ezt eltitkolandó, a nagyszony egy váraljai paraszt gyermeket vette magához és azt nevelte a Drugeth-vagyon örököse-

ként. Drugeth Bálint, a "hiszékeny" rokon, a család másik ágának a feje hitt is a szőbeszédnek és ostrom alá vette Nevicke várát. Először a vizet vezették el, majd kiéheztették az őrséget. Dóczy Fruzsina és gyermekei csak nagy nehézségek árán, titkos hegyi ösvényeken tudtak eljutni Lengyelországba. Gyermekei később kegyelmet kaptak, de neki örökre Lengyelország lett a hazája.

De lássuk csak, mit ír a Kárpátalja című útikönyv a nevickei várról?

A hagyomány szerint a várat a honfoglalás előtt a szlávok emelték, s a neve Nevitszka, menyasszonyt jelent. A várat Aba Amadé, a Felvidék egyik kiskirálya építette a XIII. század végén. A kiskirályokat leverő Károly Róbert a királyi tulajdonba került Nevickét 1322-ben egykori nevelőjének, Drugeth Fülöpnek adományozta.

Az 1312 előtt épült erődítmény a szabálytalan elliptikus alaprajzú belső tornyos várak körébe tartozik. Több periódusban épült. A belső várat három oldalról védőárok, a negyedik — északnyugaton — közvetlenül a támfallal megerősített meredek hegyoldal védi. A védőárkon kívül húzódó védőfalat négy bástya — három ovális és egy háromszögletű — erősíti. A vár bejárata a délnyugati hatszögű védőbástyán volt, amelyet fahídon lehetett megközelíteni. A hatszögű bástyát vastag falak között vezetett védőfolyosó kötötte össze a belső várral, illetve annak előudvarával. A várnak két külön bejárata van. A második a délkeleti oldalhoz vezetett a háromszögű bástya közelében lévő külső kapun keresztül. A vár legrégebbi része a keleti oldali négyszintes, négyzetes toronytól északkeletre helyezkedik el. Ez a torony volt az ún. öregtorony, amely lakó és védelmi célokat is szolgált a várrendszer teljes kiépítéséig. Az íves várfalszakasz később épült a lakótoronyhoz

ZUBÁNIC LÁSZLÓ
TUBA GEZA felvételei

Hinni a tavaszban...

Réges-rég hallott táncdal szövege, inkább csak töredéke jár az eszemben. "Hinni a tavaszban szomorú lombhulláskor, így élni oly jó..." — dúdolom, de sehogy sem tudom felidézni a folytatást. Nem baj, van így is mondanivalója, nyugtázom magamban. Tán ha valaki elolvassa, elgondolkodik rajta, s őt is megvigasztalja majd, mint engem. Mert bizony lehangol bennünket a látvány: szemét, gödör, csúszós, jeges járda, elhanyagolt város... A járókelők behúzott nyakkal, fázósan, kedvetlenül, komoran sietnek a dolguk után. Kialudt már bennük a jobb, szebb jövő utolsó reménysugara is. Nem tudunk hinni az ígéreteknek, igaz, nem is ígér senki semmit, úgysem hinnének neki. Pedig mennyire fontos a hit, a bizalom! "Mert a szegénynek drága kincs a hit, tűrni és remélni megtanít" — írta hajdan Arany János. Szegények lettünk, de nem egészen annyira, hogy ne tudnánk reménykedni egy szép tavaszban, a legkeményebb, zúzmarás, hideg télben is hinni az elkövetkező virágzásat.

Tudom jól, hogy mélyponton vagyunk, de megszívlelendő az a régi bölcs mondás, miszerint: "Szegény ember kevéssel beéri, ha vágyait kevesebbre méri." Ha felfedezzük, hogy van mellettünk egy igaz barát, aki nem hagy magunkra sohasem, gondot visel életünkre, minden bajunkban menedékünk, már nem esünk kétségbe. Ez az igaz barát mondotta nemegyszer az őt körülvevőknek: "Eredj el, a te hited megtartott téged".

Mert a hitnek csodálatos megtartó ereje van. S a jó barát, az Úr Jézus táplálja a szívünkben a hitet, a reményt, a szeretetet. A hitet a szebb jövőben, a reményt, hogy elérjük egyszer a vágyott jövőt, s a szeretetet, melynek melegénél erőt merítve a nehéz napokban, túléljük az embert próbáló időket. A szeretet csodás erő, ami nem ismer sem időt, sem távolságot. A mai rideg, sivár, eldurvult világban ez az egyedüli járható út: szeretetben járni, szeretetből szolgálni, szeretetből adni, szeretetet sugározni. Hogy is írja a költő?

Ne beszéljünk a szeretetről.
Sugározzuk ki szótlankul.
Ő ránk adta fénysugarát,
Alatta lázadás csitul.

Hatalmat kaptunk mi arra,
Mint megváltottak éhletünk.
Ne beszéljünk a szeretetről.
Sugározza ki életünk.

Tanuljunk meg a hű baráttal beszélgetni ima formájában, merjük megszólítani. Nem utasít el sohasem, meghallgat, tanácsot ad. Hittel téve mindezt, mert az ima mindig meghallgatásra talál. "Mert öneki gondja van titeátok."

Milyen boldogító érzés kitekinteni a fagyos, hideg télbe, azzal a boldog tudattal, hogy hamarosan itt a tavasz, újra zöldell a rét, újra megjelenik a bokrok aljában a halványlila szerény ibolya, újra madárdaltól visszhangzik az erdő, pedig még az egész teremtetett élővilág a fagy fogságában kinlódik. Bármilyen szomorú is a zord világ, lehangoló a lombját vesztett erdő, halványlila fedett fáival és bokraival, de már egy új tavasz ígérését rejti magában. Csak erős hittel kell bízunk benne, eljön nemsokára a tavasz.

A mi dolgunk csupán annyi: sugározzuk szét a szeretetet szerte a világba, hadd melegedjenek az emberek a szívek melegénél. Törődünk többet egymással, figyeljünk többet embertársainkra, legyen több és önzetlenebb a segítségnyújtásunk.

Nem üres szölamok ezek, nem is kegyes malaszt, hanem nagyon fontos viselkedési mód, amit jogosan várhatunk el egymástól, hogy túlélői lehessünk e tetet-lelket próbáló kornak. Atélünk már annyi sok mindent, miért ne lehetnének szerencsés túlélők mi is?

Ránk köszönt egyszer a szebb idő, csak tartsunk ki! Tanuljunk meg hinni, teljes szívvel reménykedni, tiszta szívből imádkozni, hogy megérezhessük saját életünkben: "A te hited megtartott téged"...

CSOK BERTALAN

A megszenlelellen kolbász esete

Vége újra itt a tavasz, vége szakadt a zord télnek, a tetet megpróbáló zimankós hóesésnek. Könnyebbnek, felszabadultabbnak érezzük magunkat. A fák üde zöld lombátra alatt énekesmadarak adnak hangversenyt. A barack már teljes virágjában pompázik, a mandula, a som úgyszintén. A langyos tavaszi esők nyomán kisarjadt a fű, örül a szem, ha rápillant. Várjuk a húsvétot, a feltámadás napját, az élet győzelmét a halál felett. Ilyenkor örül az ég, a föld, mert van már szabadás bűneink béklyójából. Ilyen érzésekkel eltele kezdjük meg a munkát a kertekben, az udvarokon. Csinosítgatjuk, takarítgatjuk otthonunkat, már akad itt-ott festőmunka is. Az állami munka mellett jól jön egy kis fusizás, jó lesz rózsavízre, egyéb húsvéti kellékekre. Dolgozom kora reggeltől késő estig. Közben haza-hazaszaladok, éhes vagyok, fáradt vagyok, az energia fogytán, jólesik bekapni valami gyors és tartalmas kaját.

Valahogy úgy van, hogy a férfinépség a húsféleséget mindig előnyben részesíti. Nem is szólva a kolbásztól. A városban járván, vettem egy kiló vékony kolbászt, nem a legolcsóbb, de hozzáférhető, és jóízű portéka. Ahogy megvettem, be is haraptam belőle, a többi a hűtőszekrénybe került. A szomszédasszony is vett magának egy kilót, lévén nagyhét, s úgy gondolta, elviszi megszenlelni, mert Pista bácsi római katolikus, s ők mindig szenlelnek húsvétra. Nos, a két csomag egymás mellé került a hűtőben, annyira egyforma volt a csomagolásuk, meg sem tudtam különböztetni, hol kezdődik az enyém, s hol végződik a másé.

Hát napközben be-beszaladtam a kertből, nyitogattam a hűtő ajtaját, vágtam egy darab kolbászt és mentem a dolgomra. Több-ször eszembe ötlött, hogy ez jó vásárlás volt, jó sokáig tart, no de gond egy szál se, megeszem én, mert szeretem.

Nem is volt addig baj, amíg a Nagypéntek ránk nem virradt. Jött a szomszédasszony, hogy elvigye jogos tulajdonát. Vitte volna, ha lett volna mit. Mert én azt szép lassacskán, apródonként megettem. Ennevettem, ő mérgelődött. Aztán megnyugtattam: sose búsuljon, veszek helyette másikat. Nem is gondoltam, milyen könnyelmű ígérteet teszek: körbe kellett járnom az egész várost, míg végre sikerült megkerítenem a szenlelni valót.

Utólagosan bevallom, én a szomszédasszony kolbászáról nem tudtam semmit. S, hogy mi ebből a tanulság? Csak annyi, hogy érdemes jobban odafigyelni a más kolbászára. Mert mi a becses a magyarnak? Hát a hosszú kolbász meg a rövid prédikáció.

CSALOGÁNY BERTALAN

Álomszép ajándék

Csekély spórolt pénzemet szovjet takarékpénztárban kuporgattam, mesélte nemrég egy beregszászi ismerősöm. Arról álmodoztam, mondta, hogy öregségemre összegyűjtök egy olyan összeget, amelyből vehetek majd az unokámnak egy szép autót.

— És sikerült? — kérdeztem kíváncsian.

— Hallgasd csak meg a történetemet. Amíg a betétkönyvem lapjai lassacskán teltek, a szocializmus, szerencsére, annál gyorsabban kopott. Közben szovjet állampolgárként születtem ukrán állampolgárrá cseperedett, a takarékpénztár meg takarékbankká nőtte ki magát, szovjet rubeleim pedig ukrán hrivnyára változtak. Csak gépkocsivásárlási tervem tartotta magát. Mert ha én egyszer a szavamat adom, hogy autót veszek az unokámnak, akkor azt, ha török, ha szakad, be is tartom! Elhatározásomat tett követte. A takarékbankban a markomba számolták a ropogós hrivnyákat, mind egy fillérig, azaz kopijkáig, kamatostul. Rohantam a boltba, megvásároltam az álomszép, ezüstmetál színben tündöklő, divatos autót. Ráment az egész összegyűjtött pénzem. Nem baj! Boldog voltam, hogy tizennyolcadik születésnapján a legmodernebb személygépkocsival lephetem meg az unokámat.

Sajnos, az álomszép ajándék nem tetszett neki. Így hát többnyire én használom. Nyugdíjamból bőven telik az üzemeltetésére. Két ceruzaelemmel működik.

Naphosszat eljátszadózom vele...

SCHOBER OTTÓ

A magyar nemzet javát szolgálta

125 éve született Bartók Béla, a kiváló magyar zeneszerző

„Én részemről egész életemben minden téren, mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és a magyar haza javát.”

(Bartók Béla)

A zeneszerző beregszászi emléktáblája

1898 szeptember közepén egy csonka család költözött az Ugocsa megyei Nagyszőlősrre: özvegy Bartók Béláné Voit Paula két gyermekével, a 8 éves Bélával és a 4 éves Elzával, valamint nővérével, Voit Imával. A nagyszőlősiekkor még nem tudhatták, micsoda kincset kapott a város a kisfiú személyében.

De ki is volt ez a család?

A Torontál megyei Nagyszentmiklósról költöztek Nagyszőlősrre. Ott az apa, id. Bartók Béla a helyi földművesiskola igazgatója volt, felesége, Voit Paula tanítónő. 1881. március 25-én született fiuk, Béla. Aszülők jó zenei adottsággal rendelkeztek. Az apa csellózott, dirigált, a helyi dalárdát és kamarazenekart vezette. Ő volt a nagyszentmiklósi Zeneegyesület alapító elnöke. Az anya kitűnő muzsikusként, jól zongorázott. Bartók Béla így emlékezik édesanyjára: „Azt hiszem, zenei tehetségemet, muzsikusi hajlamomat ettől a finom lelkű, drága asszonytól örököltem.”

A kis Béla már hároméves korában kitűnt zenei hallásával. Amikor édesanyja zongorázott, háttal a zongorának meg tudta mondani, mikor üt fehér, mikor fekete billentyűre. Kis dobjával ütemesen kísérte zongorázó édesanyját. Négyéves korában már éppen negyven dalt tudott. Tudta a szövegüket, de nem énekelte. Am ha valaki mondta a kezdősört, ő a zongoránál állva egy ujjával játszotta a szöveghez tartozó dallamot óramű pontosságú ritmusban.

Az első zongoralecke napja 1886. március 25-e volt, ötödik születésnapja. Ezt kérte születésnapjára ajándéknak. 27-én már ismerte a kottát, 29-én már bal kézzel kísérte a jobb kezével játszott dallamot. Április elején pedig mind a tíz ujjával egyformán játszott a zongorán. Április 23-án, Béla napkor megkezdte zeneszerzői tevékenységét: kis négykezes zongoradarabot komponált édesapja névnapjára.

Sajnos az apa, a család fő fiatalon meghalt, két árvt hagyva maga után. Az özvegynek ezután egyedül kellett gondoskodnia gyermekeiről. Állást kellett találnia, ami nem volt könnyű egy magányos nőnek. De csakhamar kedvező ajánlatot kapott az Ugocsa megyei Nagyszőlősről. Elfogadta, mert azt gondolta, hogy az egészséges hegyvidéki levegő jót tesz majd a mindig beteges kisfiának. És valóban, a kisfiú köhögése hamar elmúlt, arca kipirosodott. Így került Nagyszőlősrre a csodagyerek Bartók Béla, akit nemsokára megismert az egész vidék.

Nagyszőlősen Bartókék Niczky István kovács és lópatkoló házában laktak. A mama a polgári iskolában kapott munkát, a tanításon kívül zongoraleckéket is adott. Testvére, Irma a háztartást vezette. Béla Nagyszentmiklóson már elvégezte az elemi iskola négy osztályát, de mivel Nagyszőlősen erősebb volt az iskola, édesanyja úgy döntött, hogy az 1889–90-es tanévben ismételve meg a negyedik osztályt. Ez lehetővé tette, hogy több ideje legyen a zenével foglalkozni. Sokat gyakorolt és kisebb darabokat is komponált. Édesanyja segítségével ezeket le is kottázta. Egy kis füzetben fennmaradt a darabok jegyzéke, amelyben pontosan feljegyezte a komponálás időpontját, a darab műfaját és azt, kinek ajánlotta művét. Ezek között többször előfordul Lator Gabriella neve. Lator Gabriella a szomszédjukban lakó jómódú kislány volt, a mama egyik tanítványa.

Később erre az időre emlékezve mesélte el Gabriella a következő történetet. Egyszer a kis Bartókkal a Tisza-hídon álltak. A kisfiú a gondolataiba merült. A kérdésre, hogy min gondolkodik, azt felelte: „zenét szerzek a Tisza csobogásáról”. Ezt a művét hamarosan be is mutathatta.

Bartók Béla önéletrajzában az 1891-es

évet nevezi meg első nyilvános szereplése időpontjául. 1891 júniusában évfürő ünnepséget rendeztek az iskola fennállásának tizedik évfordulója tiszteletére. A mama szeretettel ajánlotta fel Nagy Gábornak, az ünnep szervezőjének fia szereplését a műsorban. A tízéves Bartók Béla maga mondta be a kompozíciók címét: Walzer, Tavasz dal, Scherzo. A legnagyobb sikert A Tisza csobogása című virtuóz zongoradarabbal érte el. A közönség egyszerűen nem akarta leengedni a kis művészt a színpadról.

Ez a siker fellelkesítette Nagy Gábert és 1892. május elsején jótékonyasági műsoros estet szervezett, amelynek fénypontja ez alkalommal is Bartók Béla fellépése volt. A bevételt, 50 forint 30 krajcárt a szegény tanulók tankönyvekkel való ellátására fordították. A műsoros estet a vármegyeháza nagytermében tartották. A polgári iskola értesítője megőrizte az est műsorát. Innen tudjuk, hogy a 11 éves Bartók Béla mint előadóművész és mint zeneszerző is bemutatkozott. Először Beethoven Waldstein-szonátájának első tételét játszotta, majd saját művével, A Duna folyása című nagy terjedelmű, húsz percig tartó zongoradarabjával ejtette ámulatba a hallgatóságot. Bartók Béla ezzel a művével aratta első igazi sikerét. Az Ugocsa című társadalmi, vegyes tartalmú, helyi érdekű, Nagyszőlősen megjelenő hetilap elragadtatással ír róla, „fiatal genie”-nek nevezi, nagy jövőt jósol neki zenei téren. Ez a cikk volt Bartók Béla első kritikája.

A koncert után otthon a hétéves hűga, Elza halk hangon megjegyezte: „Észrevettem ám, hogy a Duna milyen jókedvűen csapong F-dúrban a zongoradarab elején, és hogy elszomorodik a vége felé F-mollban”.

„Persze — válaszolta Bartók Béla —, hisz Dévényinnél a Duna magyar földre érkezett és a Vaskapunál el kell hagynia hazánkat.” Ez a kis jelenet is mutatja a Bartók gyerekek mélyszéges hazaszeretetét.

Tanárai, Nagy Gábor és Mihalik József, valamint Baranyi Gyula, a polgári iskola igazgatója valamennyien támogatták a tehetséges kisfiút, idejében felismerték nem mindennapi adottságait, s ezáltal újabb munkára, tehetségének szélesebb kibontakoztatására ösztönözték. A hangverseny sikerének hatására Aczél László, a helyi tanfelügyelő édesanyjának egy évi szabadságot adott, hogy tovább taníthassa fiát. Ezt felhasználva a család Pozsonyba költözött, ahol Bartók tanára Erkel László (Erkel Ferenc fia) lett, kinél nagyelőmenetelt tett. Erkel László zongorára és zeneelméletre is tanította. A kis Bartóknak végre alkalma nyílt megtanulni azt, amit ugyan ösztönösen tudott: az összhangzattan szabályait. Csak azt nem értette sehogyszem, hogy ami a szabályok szerint tilos, s amiről ő maga is tudja, hogy a szabályok ellen vét, miért vonzóbb számára, miért izgalmasabb, ellenállhatatlanabb mind-

annál, amit a szabályok megengednek.

1892-ben a Bartók család végleg elhagyta Nagyszőlőst, de Bartók Béla kapcsolata nem szakadt meg a várossal. Rendszeresen küldött Lator Gabriellának ajánlva darabokat Pozsonyból, még 1897-ben is. Édesanyja is levelezett Baranyi Gyula igazgató feleségével.

Pozsonyban ismerkedett meg és barátkozott össze Dohnányi Ernővel, akinek hatására kereste fel Pesten a Zeneakadémia tanárát, Thomán Istvánt. Thomán Liszt Ferenc tanítványa volt, kitűnő tanár. Végighallgatta Bartók játékát és felvételi vizsga nélkül vette fel az Akadémiára. 1899 szeptemberében Bartók Béla beiratkozott a Sugár úti Zeneakadémia két fő tanszakára: zongorára és zeneszerzésre.

Bartók megkezdte zeneszerzői pályafutását. Megszületett a Kossuth-szimfónia, majd az I. Rapszódia. Ő maga innét számítja magát zeneszerzőnek. Első művét Sándor Emmának ajánlotta. Adarab bemutatóján ott volt Thomán István is. A bemutató után Emma és Thomán az élménytől alig tudtak megszólalni. Végül Bartók szólalt meg: „Pedig érzem, hogy nem ez az igazi magyar zene”.

Thomán tanár úr visszaemlékezett, hogy majdnem szóról szóra ugyanezekkel a szavakkal fejezte ki ugyanezt az elégedetlenséget húsz-egynéhány évvel azelőtt Liszt Ferenc, amikor egyik magyar rapszódiaját játszotta el.

Nem sokkal ezután történt valami. Bartók budai albérleti szobájában ült, amikor meghallotta, hogy a konyhában a cseléd-lány dúdolgat munka közben. Halkan benyitott a konyhába, a lány nem vette észre, énekelt tovább. „Piros alma lehullott a sárba...”. Bartók áhitattal hallgatta a gyönyörű dalt. A cseléd-lány, Dósa Lidi, Székelytőlről származott. A hallott csodaszép dallamot Bartók eljátszotta Emmának. Emma egy nyomtatványt vett elő, az Ethnográfia utolsó számát, amelyben Kodály Zoltán tanulmánya volt: Népdalgyűjtés. Bartók azonnal elolvasta és rohant ismerkedni Kodállal. Az ismerkedés könnyen ment, azonnal egymásra találtak. Kodály elmagyarázta, hogyan kell népdalokat gyűjteni. Elhatározták, hogy haladék nélkül elkezdik a gyűjtést. Egyszerre indultak el, Kodály a Felvidékre, Bartók Erdélybe. Pénze kevés volt, ezért hegyek között, tűző napon, viharban gyalogosan vándorolt. Hátán zsák, kezében vándorbot és fonográf. Néha egy-egy szekeres felveszi és elviszi az eldugott falvakba, ahol a nép őrzi ősi kincsét, nem is sejtve, mennyit ér.

Így talál egymásra Bartók és a nép. Kereste, kutatta, ásta, feltárta a mélységben rejlő, régi-régi népzene. Édesanyjának írt levelében írja: „Életem legboldogabb napjai azok, melyeket falvakban, parasztok között töltök...”. Ha egy-egy faluból távozott, egész sereg ember, asszony, falva gyerek kísérte a határig.

Napvilágra került az eltemetett pentatónia, az ötfokú hangsor, a vallásos népének feledésbe merült hangrendszere, a sza-

bad ritmus, az ősrégi, éppen ezért újszerűen ható cifrázások ezerféle változata. A magyar dallamkincs származásának kiderítésére Bartók megkezdte a szomszéd országok népzene-kincsének felkutatását. Nekilátott a szlovák, román, ukrán, bolgár népzene gyűjtéséhez, rendszerezéséhez.

Országjárása közben így jutott el az északkeleti megyékbe, amai Kárpátjára is. 1911-ben járt Nagyszőlősen, ahonnan kiindulva a környező falvakban, Dolhán, Nagykopányban, Száldoboson helyi rutén népdalokat gyűjtött.

A következő évben, 1912-ben a vidék magyar népdalkincsének feltárása és gyűjtése során a Beregszász, Munkács és Ungvár környéki magyar falvakat kereste fel. Ekkor járt Rafajnaújfaluban, Guton, Dercenben, Fomoson, Barkaszon és Kincsestanya-Homokon. Rafajnaújfaluban jegyezte le többek között a „Zörög a kocsi, pattogat Jancsi...” kezdetű ismert népdalt. Munkácsról 1912. április 2-án küld hűgának, Elzának egy, a munkácsi várat ábrázoló képeslapot. A képeslap hátulján a következő dal:

**András nap után az idő,
Sürven tornyozika a felhő,
Rimánkodnak a bárányok,
Elfogyott a takarmányok.
Ne csapj félre, édes gazdám,
Kitelelünk búzaszalmán.**

1913-ban Máramarosba látogatott el, ahol román népdalokat gyűjtött. Ekkor járt Kisbocsón, Tarnán, Alsóvisón, Jódon és Turcon.

Bartók e népdalgyűjtő útjain fonográf-hengerre rögzített népdalanyag alapján messzemenő tudományos következtetéseket vont le. Megállapította, mi az, ami sajátosan eredeti a magyar, az ukrán és a román dallamkincsben, és mi az, ami közös bennük.

Megtalálta először is saját maga ösztönzését. Egy ismeretlen világot, egy régi, elmúltnak vélt magyarságot teljes virágzásában.

Bartók Béla és Kodály Zoltán érdeme, hogy a magyar népzene bevonult a hangversenytermekbe, az operaházakba, hogy a magyar nép dallamkincsét világ szinten méltatja és csodálja a világ.

Bartók. Népdalgyűjtő munkája során 11 ezer népdalt gyűjtött és részben fel is dolgozta őket. 2000 nyomtatásban is megjelent. Vidékünkön 90 népdalt gyűjtött. Műveiben vidékünk zenei anyagát megtalálhatjuk a II. Zongora-hegedű rapszodiában, a hegedűduókban, a Mikrokozmosz és a Gyerekeknek című ciklusban, valamint az I. Hegedűzongora szonátában.

Bartók zeneszerzői alkotásai addig nem ismert fogalmakat, téziseket váltottak ki a zeneelmélet és a zeneesztétika területén.

A két világháború között Bartók Béla, mint előadóművész, két alkalommal fellépett Ungváron. Első hangversenyére 1926 áprilisában került sor a Korona szálló nagytermében. Műsorán Beethoven, Scarlatti és Debussy művein kívül saját szerzeményei is szerepeltek: az „Este a székelyeknél”, a „Med-

vetánc”, az „Allegro barbaro” és a „Szlovák táncok”. A szereplés a város zenei életének kimagasló eseménye volt. A Korona szálló nagyterme zsúfolásig megtelt közönséggel, aki lelkesen ünnepelte a nagy művészt.

A második fellépése 1930. január 23-án volt a Kaszinó nagytermében. Bartók ezen a hangversenyen Purcell, Beethoven és Chopin művein kívül Kodály Zoltán „Székely keserves”-ét, „Zongoramuzsiká”-jának három tételét és két saját szerzeményét adta elő. Ekkor találkozott a kilencvenedik évéhez közeledő lázi hegedűművész és zeneszerző Plotényi Nándorral és Lengyel Zsigmond ungvári zenetanárral. A beszélgetés során Bartók felelevenítette kárpátaljai emlékeit és beszámolt munkájáról és hangversenyeiről.

Bartók Béla érdeklődése a kárpátaljai magyar és ukrán népzene iránt nem lanyhult a két világháború között sem. 1934-ben jelent meg a „Népzenénk és a szomszéd népek népzeneje” című tanulmánya, amelynek kárpátaljai ukrán népzeneire vonatkozó részei vannak. Ebben az időben több éves személyes kapcsolata volt a Lembergben élő és működő kiváló ukrán folkloristával, az ukrán népzene jeles kutatójával, Kolessza Filarettel. Ez a kapcsolat azért volt Bartók számára fontos, mert Kolessza vele egyidőben behatóan foglalkozott a Kárpát-vidéki ukrán népdalok gyűjtésével és feldolgozásával.

1956-ban került nyilvánosságra Bartók két levele, amelyeket 1939-ben és 1940-ben írt az ukrán népdalgyűjtés kérdésében Zádor Dezsőnek, aki kitűnő kárpátaljai zeneszerző, népdalgyűjtő és zongoraművész volt. Az akkor Ungváron élő Zádor Dezső kárpátaljai ukrán népdalanyaga Molnár Antal (zeneszerző, zenetörténész, Bartókkal és Kodállal egyidőben végzett népdalgyűjtői tevékenységet) útján jutott el Bartók Bélához. Bartók levélben köszönte meg az anyagot és kérte Zádor beleegyezését, hogy a gyűjtemény parasztoktól származó részét a Magyar Tudományos Akadémia kéziratos gyűjteménye számára lemosolthassa.

Bartók viszonya a hazai hivatalos körökkel megromlott, nem tudta elviselni a fasisztus térhódítást. 1940 októberében családjával az Egyesült Államokba költözött, ahol 1945. szeptember 26-án halt meg.

1981 márciusában Kárpátalján is megemlékeztek Bartók Béla születésének századik évfordulójáról. A Nagyszőlősi Zeneiskola ekkor hirdette meg először a Bartók Béla Zenei Versenyt, amely azóta hagyomány lett. Nagyszőlősen utcát neveztek el Bartók Béláról. 1982-ben felavatták a zeneszerző emléktábláját annak az utcának a sarkán, amelyik az ő nevét viseli. 1991-ben a zeneiskola felvette Bartók Béla nevét. A következő évben első ízben került sor Nagyszőlősen a megyei modernzenei hangversenyre. Megtízeltte jelenlétével a koncertet ifj. Bartók Béla is. 1999. május 1-jén a Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskola előtt leplezték a zeneszerző portrészobrát.

CSATÁRY ANDREA
Bátyú

Azok a derék iparosok...

Hogy a harmincas években Beregszász tiszta és rendezett volt, Szeles János város-gazdának köszönhető, akinek mindenre kiterjedt a figyelme. Pirkadat előtt kelt, a Mercedest helyettesítő egyelőres kordéval indult, hogy munkásait a napi teendőkhöz kapcsolatosan eligazítsa. Szigorú volt, igazságos és következetes, ezért volt akkortájt példás rend városunkban.

A kóbor kutyák elszaporodását Kreszej László városi sintér, Kóboj Laci (nevét farmer öltözkészéről és kalapjáról kapta) akadályozta meg. Úgyesen megfogta a gazdátlan ebeket és bezárta bádoggal bélelt, speciális lófogatú kocsijába.

A város fejlődését illetően említésre méltóan jól prosperáló gyár nem volt, legfeljebb a helyi igényeket kiszolgáló három téglagyárról — a Kont-, a Vári- és a Winkler- —, no meg a három deszkarakétról — a Fuchs-, a Gergely- és a Barta- — beszélhetünk. Ezek a vállalatok biztosították az alapanyagot a he-

pannak, a csontokból pedig asztalosenyvet készítettek. A fekáliát a várostól távoli parlagföldeken, úgynevezett pócegődrökben mésszel leöntve temették el.

Ezenkívül a tél beköszöntével a disznóölések szezonjában a városban több maszek szappanfőző asszony is tevékenykedett, ők dolgozták fel a sertések és más állatok hulladékát. A szappanfőző üzemet a 40-es években megszüntették, az épületet később lebontották.

A beregszászi vágóhid 32 hentes-mészáros kisiparost szolgált ki. A húskészítmények szigorú állatorvosi ellenőrzés után kerültek a boltokba.

Mivel akkoriban még nem forgalmaztak villamos hűtőszekrényeket, az óriás méretű jégvermek a strand hátánál és a tehetősebb hentesek udvarában voltak. Olyan nagyok voltak, hogy egy szekér nyugodtan bemehetett: ott tárolták a szétfűrészelt jégdarabokat, ezek aztán a húsboltokban lévő duplafalú nagy

jég szekrényekbe kerültek és hűtötték a kampókon függő friss húsokat. Az olvadó jég vize a szekrény alján kivezetett vékony csővön "távozott". Az így tárolt húsok 3–4 nap múlva feldolgozásra kerültek jól fűszerezett nyári kolbász, pácolt hús, gyorsfűstölt, úgynevezett lángolt kolbász formájában, amelyet serpenyő-

ben vagy vastepsiben sütöttek meg és értékesítettek.

A hentes csak disznóval, a mészáros csak patás állatokkal, a hentes és mészáros mindkettővel foglalkozott.

A hentes csak disznóval, a mészáros csak patás állatokkal, a hentes és mészáros mindkettővel foglalkozott.

A Gácsi vasöntőde egyben motorjavító és -szerelőműhely is volt. De ilyenek voltak a Szircsák és a Gomba családok műhelyei is.

Apropó! A Beregszászban megjelenő első óriáskerekű bicikli tulajdonosa az öreg Gácsi Józsi bácsi volt, az előző század első éveiben.

A csehszlovák rezsim idején az állomás épületével szemben épült fel egy modern terményraktár óriási tároló, szárító és keverő kapacitással, amelyet 1944 nyarán a kivonuló németek felrobbantottak. A benne lévő több tonna termény napokig füstölgött, az enyészet martaléka lett. Ugyanakkor robbantották fel a strandnál a vasúti hidat is, majd az utána ideiglenesen épült hídon csak lépésben közlekedtek a vonatok.

Említésre érdemes, hogy a mai famegmunkáló kombinát új épületének háta mögött szappanfőző üzemet. A vágóhídon keletkezett állati termékeket itt dolgozták fel szap-

A pékek — a Sztojanovicsok (szerb pék), Oszákék, a Veres pék és a kenyérgyár — a legfinomabb pékárut készítették. Az ingyenc nassolókat a magas képzettségű cukrászok, a szakma mesterei minden igényt kielégítő kínálata várta.

Az asztalosok — Poszler, Lakatos, Teller, Lisztmann, Szabó, Tóth stb. —, az ácsok, a cipészek, a bádogosok a régió lakosainak rendelkezésére álltak.

A kulturális és szellemi fejlődést az 1895-ben főgimnáziummá avansált oktató intézmény, illetve a polgári, a kereskedelmi, az ipariskola biztosította. Az e tanintézetekben folyó magas képzés bizonyítéka, hogy sok-sok végzött indítottak el a tudomány útján. Sokan vannak, magasra jutottak — orvosok, írók, költők, mérnökök, jogászok, lelkészek, festőművészek —, mégsem szűnnek meg beregszászinak vallani magukat. S ha ez így van, lehet benne valami, hogy Beregszász az értékes emberek bölcsőhelye.

HAVAS FRIGYES

Illusztráció: korabeli képeslapok

Szólások, mondák szülőföldünkéről

„Nem úgy verik a cigányt!”

Ha valamilyen eljárást, elbánást nem tartunk helyesnek, vagy éppen méltánytalanak érzünk, azt szoktuk mondani: „nem úgy verik a cigányt!” Ebben a jelentésben használja a szólást Vörösmarty is egyik szomorújátékában: „Óhó! Te engem ki akartál nyomni, mint a naspolyát, hogy azután elvessem. *Nem úgy verik a cigányt!*”

Szólásunkat először Máriafi István közli Kis magyar frazeológiajában 1788-ban. Nem sokkal később, 1799-ben már nyomtatásban is megjelent az az anekdota, melyből szólásunk származik. Kétségtelen azonban, hogy ugyanez az adoma már évtizedekkel, ha ugyan nem évszázadokkal ezelőtt is élt szóbeli hagyomány formájában.

Az anekdota legismertebb változata a következő. A beregszászi bíró lovát ellopták a cigány. Egy vásárban megismerte a bíró a cigány alatt a lopott lovat. Megragadta a ló kantárját, másik kezével pedig verni kezdte a cigányt. A cigány megszólalt: – Hohó, bíró uram, nem tudja, hogy nem úgy verik a cigányt? – Hát hogy? – kérdezte elcsodálkozva a bíró. – Két kézzel, bíró uram, két kézzel!

A bíró két kézre kapta a botot s ezért el kellett eresztenie a ló kantárját. A cigány se volt rest, felhasználta a kedvező pillanatot, és elnyargalt a lopott lovon.

Egy másik, székelgyőldi változat úgy tudja, hogy a tolvaj cigányt tanácsolta a megkárosított gazdának, hogy a cigányt kerítésre kell állítani és karóval kell verni. Persze, mire a gazda karót talált, és hozzáfoghatott volna a „szakszerű” cigányveréshez, a tolvaj már rég odébbállt.

Az adoma különféle változatait más nyelven is ismerik, szólás azonban – tudtommal – csak a magyarban vált belőle. Ez egyrésztől kétségtelenné teszi, hogy szólásunk valóban az adomából szakadt ki. Azt is mutatja ez a körülmény, hogy nálunk különösen el volt terjedve ez a cigányhistoria, és hogy a régi magyarok jellemző és szellemes fogásnak találták a cigány furfangos ötletét.

O. Nagy Gábor: Mi fán terem? (Kilencedik kiadás, Akkord Kiadó, 2005., 78. oldal)

Hová tűnt a régi templom harangja?

Régen, nagyon régen történt az alábbi eset, de igaz volt, mert ma is beszélnek a muzsalyiak a romtemplom egykori harangjának kellemes hangjáról.

Tudjuk, hogy Muzsalyban már a XIII. században volt egy kőtemplom. A régi falu ennek a közelében terült el és csak a XX. század 60-as éveiben kezdett Muzsaly terjeszkedni.

A lengyelek, habár baráti kapcsolatban voltak a magyarokkal, egy alkalommal mégis betörték az országba (ti. II. Rákóczi György a lengyel trónra pályáztott), s ahol ellenállásba ütköztek, szörnyű pusztítást végeztek. Muzsalyt is körülvette egy csapat zsoldos. A település ekkor már gazdag lehetett, mert szőlőhegyei bőven teremtek.

A templom a falu dísz volt, csodálatos hangja messze földre eljutott: még a tiszántúliak is meghallották, ha Muzsalyban harangoztak.

Abban az időben, amikor a lengyelek Muzsalyt megtámadták, a települést még erdőség vette körül. Leégett a templom is, csak a romjai maradtak. A lakosság egy része az erdőbe menekült. A csodálatos hangú harang is elnémult...

Később, amikor a falu lakói visszatértek, mindenütt keresték a harangot. Egyesek meg voltak győződve arról, hogy azt a lengyelek hurcolták el, mások úgy gondolták, hogy körültekintő falubeliek még a menekülés előtt elrejtették. Sokáig emlegették még, aztán a sorsa a feledés homályába merült.

A monda úgy tartja, hogy a nagy zürzavarban néhány bátor férfi leemelte a harangot a haranglábról és hogy megmentsék azt a támadóktól, az Aranyosóba süllyesztették (a Turja folyó egyik öblében – a folyó medrét ma is lehet látni – aranyosót hoztak létre, mivel az aranyat annak idején az Aranylyukból bányászták és köztudott, hogy az aranykiválasztásához sok vízre volt szükség).

Amikor hallottam ezt a történetet, magam is elhittem, hiszen valószínűnek tartom, hogy a harang a romtemplom közelében van elásva.

Miért Bocskor a Bocskor nevű szőlőhegy?

Ha egy kicsit felkapaszkodunk a Muzsalyi hegyre és behunyt szemmel „körülnézünk”, elébünk tűnik a századokkal ezelőtti Muzsaly. Látjuk a házak alkotta szigetét, a kőtemplomot, a mindent körülölelő tölgyerdőt. Keleten egy szekérutat látnánk, az erdőben felcsillanna a Turja folyó vize. Észrevennénk azt is, hogy szorgos emberek miként hódítják el az öserdőtől a termőföldet, hogyan telepítenek szőlőt a hegyoldalakon. Ilyen képet látnánk, ha véletlenül a XV–XVI. századba csöppennénk.

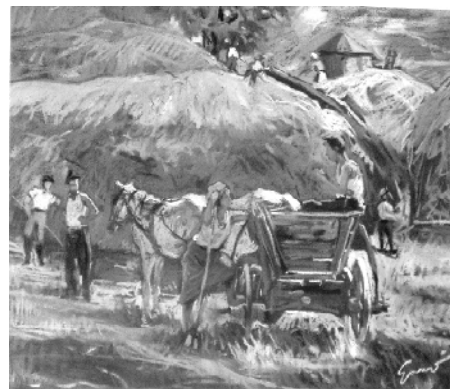
Aki szőlőtermesztéssel foglalkozik, tudja, hogy a szőlő nem magától kerül az asztalra. A muzsalyiak soha nem tudták a maguk erejéből megművelni a szőlőt, hiszen a lakosság száma a lengyel betörés után igen megfogyatkozott, ráadásul a romtemplom közelében senki nem akart építkezni, inkább elvándoroltak a vidékről. A falu csak 1950 után a főútvonal mentén indult fejlődésnek.

A szerednyei és a muzsalyi borok igen népszerűek voltak. De a jó bor előállításához sok munkáskézre volt szükség. Ezért a helyi szőlészek idénymunkára Ilosva környékéről hívtak segítséget. Az ukrán nemzetiségű vendégmunkások tőlünk telepítették mostani szőlőiket. Azt is megtanulták, hogy a földet érdemes megművelni, mert az hasznot hajt. A szegényebb emberek bocskorban jöttek dolgozni, ezért „bocskorosoknak” nevezték őket. Ezeket a munkásokat el kellett szállásolni, ezért ideiglenes barakkokat, később pedig állandó szálláshelyeket építettek nekik. A szájhagyomány szerint az egyik barakk helyéről nevezték el a hegyet Bocskornak.

Érdekes megjegyezni, hogy a Bocskor II. Rákóczi Ferenc fejedelem uradalmához tartozott, akárcsak a Kerekhegy és a Kalmár hegy. Amikor a fejedelem bújdósásnak indult, állítólag megjegyezte: „Kerekem, Kalmárom, a Bocskort sajnálom...”

Az egykori idénymunkások közül többen letelepedtek, családot alapítottak Muzsalyban. Így alakult ki itt a Benedek, a Mészáros, a Dankánics család. Leszármazottjaik ma is a faluban élnek.

Néhai Mihajlovics Fedor gyűjtéséből

Garanyi József: Szénahordás

Hogyan keletkezett Nagydobrony?

Az apai nagyapám nagydobronyi lakos volt és a község keletkezéséről az alábbiakat mesélte. Amikor az osztrák hadsereg Munkács várát ostromolta, a nagydobronyi családok ősei védték a várat. Sajnos az élelmezésért felelős gazdatisztek elherdálták a tartalékokat, ezért Zrínyi Ilona, a vár védője, a kis Rákóczi Ferenc édesanyja kénytelen volt feladni azt a várat, amelyet az ellenség fegyverrel nem tudott bevenni.

Az erődítmény feladásának feltétele az volt, hogy a védelmezők szabadon elvonulhassanak. Az osztrák sereg ki is engedte a védősereget, de a kivonulás után megtámadták őket. A katonák, mivel jól ismerték a környéket, bevetették magukat a Szernye-mocsár sűrűjébe. Az osztrák sereg az üldözés során a mocsárba veszett.

A várórség megtelepedett Nagydobrony és Kisdobrony mocsárszigetein és ott alapítottak községeket. Mivel megszerették a vidéket, el is nevezték a településeket „dobri mesztonak”, azaz jó helynek. A családi hagyományok szerint így kapta a nevét a két Dobrony.

Lejegyezte: Badó Zoltán, Budapest

S. Benedek András

Új tavasz, felsejlő remény

Üzenet Beregből

Csordul az eres, a tornácon megül
a fény. Tavasz lesz, csak a jelre várok,
mert új szerre idézett a törvény:
hívatnak a kőbezárt szentkirályok.

A trónon kóbor fattyúfiak ülnek,
kábán legjobb boraink hevétől,
s már a vadak is riadtan menekülnek
a hercegek vadászó erdejéből.

A királyi kertbe ordasfalka tévedt,
hiánya van jó kosznak és üszőnek,
latrok vámolják a tiszai révet,
tipratják a legszebb legelőket.

Útnak indul hát az öreg Ardó
a Basán, Tóháton át a sárhajón.
S vele mennek a hitet megtartó
ősök, túl az eföldi halálon.

S jönnek mind, kiket az idő elárult,
kiknek nincs már hazájuk e földön itt,
hozzák hitüket, rejtett zugárut,
kerülve rongy ritterek várait.

A tar hegyek közt már nem fog az átok,
ahol a föld szíve szünetlen dobog,
s már várnak a fehér barátok:
a töviskeresztet őrző táltosok.

Hetednap indulunk komor éjfelén,
hét törzs, hetvenhét nem utódai.
S mire a hajnal átvérzik zord egén,
földerengnek Fehérvár ékes tornyai.

Teremtés, újra

Az Ifjúfarkasoknak

Előbb a vizeket. Földet, teremtő talajt,
zsenge fűvet, gabonát, gyümölcsöket,
fűrgé halat, vadat, szépröptű madarat,
és csak végül a Föld urát, az embert.
Göggel, sátáni indulattal telt el
az ember, és fordult teremtett társa
ellen. Térdre borultak az erdők s vízzel
telt tört sebünk, megannyi vérző tárna.
A víz, élet és halál forrása,
mára méreggel szennyezett.
Hiába várunk tisztító zöldárra,
nem hoz, csak gyilkos könnyeket.
És lám, hiába árvíz, pusztító aszály,
az ember konok, kis csodákra vár.
Hát jön lángvihar, földünk testébe váj
sikoltó sebet. És jön a tengerár.
Nem is bárka, törekeny tutaj csupán,
mit hitünk tesz biztos menedékké,
míg vihar, árvizek és esők után
a komor ég megáldja újra a békét.
Még sötét felhőt hordoz az ég, viharos
szél fúj. A víz fölött vijjogó vécse
száll, az apadó árba belekapdos.
Földereng a hegyek sziklabérce!
Jön madár zöldellő olajággal,
folyók keresnek medret, kristály tavak
biztos nyugalmat. A rét teli virággal.
Megszólalnak a dalos madarak.
Újra elindul az első emberpár.
Lépteik nyomán különös virág nyit,
kipattan a rügekből a lélek.
Újra sarjadnak rejtett ligeteink.
Nem sírjuk vissza könnyel, imával,
mit elfedett a tisztító iszapár.
Új életre ébredünk a mával,
s rátok a teremtés csodája vár.
A törvény egyidős a teremtéssel.
És ha felednénk a kőtáblák szavát,
a Bárka töltsön el hittel, reménnyel,
a szívünkben megőrzött Ararát.

Füzesi Magda

Ima mindenkor

Legyen tavasz, levéllel ékes,
földszagú tájon kikelet.
Legyen madárdal, fákon fészek,
ölelje mézszínű meleg.

Legyen áldás terhes mezőkön,
legyen harsogó a határ.
A gyermek nyár gazdává nőjön,
virágjelölje, merre jár.

A falevél égjen vörösré,
pengessen torz gallyat a szél,
a víg folyó szemét bekösse,
a fű dértől legyen fehér.

Reszkessen rózsafa leverten,
kőkény kiáltás: szenvedek!
A kert testén fagy meneteljen,
hulljon rá tompa rettenet,

hogy azt sikoltja: jöjj, eső,
zuhogj a földre, moss barázdát.
Legyen a lelked éltető,
a dermedt búzaszívet járd át.

Hűs víz, porlaszd el életem,
legyek fátörzs, legyek gyökér,
csak tavasz legyen szüntelen,
meg nyár és ősz és újra tél...

Ajtó

Ajtót ácsol a halál
éjfelete ébenfából.
Ajtót: nyitja-csukja már.
Az ajtón innen délibáb:
csak rozsmaring és tulipán,
csak délelőtt és délután.
Az ajtón túl is délibáb:
ballagnak tejfehér ködök,
meg angyalok és ördögök.
Ajtót ácsol a halál.
Éjfel felé rám talál
s holló rikoltja: "Soha már..."

Bakos Kiss Károly

(Baudelaire)

Albatroszát az ég leejti már
A víz színére színes sanzónok
A szív akár egy tengerár lobog
Mint hűvös illatok lehull a nyár

A földre ön majd hófehér homok...
Még ragyog a lomb hát ragyogj számár
Míg ágyadnál ha fészkel asszonyod
A holdkaréjú éj ezüstje vár

Te tört madár hajók padlatáról
Ki hullton is csak tiszta kékre vágysz,
Elkötik a vén lovat a fától

Te tél tövében görnyedő akác
Ki jól tudod kialszik magától
Ha távol reszkető tüzekre látsz

Matl Péter alkotása

Lengyel János

A damaszkuszi úton

D. éveken át volt hűséges és eltökélt szolgája a rendszernek. Egyike azon rengeteg szürke talpnyalónak, akikre az uralom épült. Lelkes besúgó munkájával segítette annak fennmaradását. Esetében az elvetett mag igencsak termékeny talajra hullt, az agyomosás vártánál is hatékonyabbra sikeredett. Feladatát 200 számalétra teljesítette. Tevékenyen részt vett számos valós vagy vélt ellenség leleplezésében. Mindenhol és mindenkor kutatta a veszélyes elemeket. Fanatizmusára jellemző, hogy a rendszer által helytelennek titulált saját egy gondolatáért önmagát is feljelentette. A bíróság előtt a legsúlyosabb büntetést kérte önmagára. Feletesei közbenjárására ejtették a vádat és szabadon engedték. D-t mérhetetlenül felháborított az eset, és mélységesen megrendült a rendszer iránti hűsége. Ezentúl minden erejével a rá jellemző következetességgel küzdött ellene.

Juhász Gyula

Az utolsó vacsora

János a Mester nagy szíven pihen,
E tiszta szíven, e csöndes szíven
Pihen, de lelke a holnapra gondol,
S fiatal arca felhős lesz a gondtól.

Mély hallgatás virraszt az asztalon.
Az olajfák felől a fuvalom
Hûsen, szomorún a szobába téved,
Be fáj ma a szél, az éj és az élet!

Tamás révedve néz a mécsvilágra,
Péter zokog és árvább, mint az árva,
Judas se szól, csak apró szeme villan,
Remegve érzi: az ő órája itt van!

Csak egy nyugodt. Nagy,
sötétkek szemében
Mély tengerek derűs békéje él benn.
Az ajka asztali áldást rebeg,
S megszegi az utolsó kenyeret!

Áprily Lajos

Két ácsfiú

A szomszéd ács ma koporsót szabott,
az ágyán ott feküdt a kis halott.
Ugy hívták azt is, hogy "az ács fia",
egyéves volt, s meg kellett halnia.
Nem tudta még, mi a rabsors, robot,
s tán tejről álmodott, ha álmodott.

A régi ácsé harminchármat élt,
csúcsokra nézett és hegyen beszélt,
és arról voltak boldog álmai,
hogy meg tudná az embert váltani.

Vári Fábián László

Illyés Gyula fejfája előtt

Hazámtól távol,
Hozzád sirközelben
Tőled kérdezem,
mi végre hát?
S ha nem mondtad elégszer,
hiába mondtad,
hogy ezerszer jaj
a nyelvahagyottnak,
mert biccen a szó már
a száj szögletén.

Te sem is tudhatod,
ki vagyok én,
mert csak a kérdésre
kapcsol az agy:
„Melyik nép
fogadott gyermeke vagy?”

Eleitől fogva
génjeinkben hordva:
anyaország, anyaöl,
anyatej, anyanyelv.

Mienk vagy!
Beszélünk fuldokolva,
ha fakad a sírás,
ha harsan az elv.

Makacs szánkra fegyelmet
izzó joggal égess,
csak őrizz meg bennünket, édes,
édes anyanyelv!

Mindenkinek el kellene olvasnia

Botlik József: Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján

Botlik József Budapesten élő író, történész, teológus több mint két évtizede foglalkozik fogadott szülőföldje, Kárpátalja történelmi múltjával. Eddig több, jelentős visszhangot kiváltott könyve látott napvilágot ebben a témakörben, köztük az „Ez hát a hon...” (Dupka Györggyel közösen), a „Hármas kereszt alatt”, az „Egestas Subcarpathica. Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja XIX-XX. századi történetéhez”, „A hűség csapdájában”.

A Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Tanszéke gondozásában „Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján” címmel nemrég jelent meg legújabb műve (az első kötet kiadását a Veszprémi Egyetem Tanárképző Kara támogatta).

A közelmúltban elhunyt Udvari István tanszékvezető tanár, a MTA doktora így vélekedett a kötetes monográfiáról:

„... A szerző, Botlik József témaválasztását időszerűnek tartom, mert Kárpátalja újkori történetéről kevés levéltári kutatáson alapuló hiteles munka jelent meg... Kárpátalján a legutóbbi időig aktuális politikai célok szolgálatába állított, cinikus pártfunkcionáriusok által irányított, a helyi érdekeket lebecsülő egyház- és magyarellenesei történelemhamisítás folyt. Ezért is figyelemre méltó közigazgatás és nemzetiségi politika kérdéseit ámyaltan tárgyaló, forrásokon alapuló könyv, amely jelentős hozzájárulás egy hiteles kép kialakításához a hányatott sorsú Kárpátalja történetéről, a ruszin-magyar történelmi és művelődési kapcsolatokról...”

A szerző ekképpen fogalmaz:

„A közigazgatás és a nemzetiségi politika egymással ezer szállal kötődő, gyakran elválaszthatatlan kapcsolata – teljesen méltatlanul – nem kapott kellő figyelmet az elmúlt évtizedek magyar történetírásában... E területen lehet igazán lemérni egy többnemzetiségű állam demokráciájának valódi lényét, a népfelcsúszás elvének érvényesülését.”

Kárpátaljának, Kelet-Közép-Európa „átjáróházának” XX. századi történelme rendkívül bonyolult, szövevényes, amit geopolitikai helyzete (is) predesztinált. Talán, sőt, biztos: nem higitja a komolytalanság szintjére a témát a 90-es évek riportalanjának, egy idős falusi bácsinak fogalmazása, amely sze-

rint „öt országnak voltam polgára, holott egyszer sem hagytam el falum határát.”

Botlik József monográfiája az az Ariadne-fonál, amely segít kiutat találni ebből a jellegzetesen kárpátaljai történelmi természetű labirintusból: amú az 1918-tól 1945-ig ívelő időszak történetét, jellemzőit, figuráit tárja az olvasó elé mintegy összegezve a szerző több éves levéltári kutatásainak eredményeit, amelyek hitelességéhez nem fér két-ség.

Botlik József a rá jellemző precizitással és szaktudással állította kronológiai rendszerbe régióink múlt századi történelmét; a kordokumentumok az érdeklődők elé tárják a cseh éra „áldásait”, az első és a második bécsi döntések kárpátaljai vonatkozásait, a „felszabadulás” menetét és lényegét, a kor világpolitikájának kárpátaljai „lecsapódásait”. Olyan tényekkel is találkozunk, amelyeket tabu-témának minősítettek az utóbbi ötven évben, mint például a „felszabadítók” terjeszkedése a Túr-vidéken, Máramaros-sziget irányában, kreált kirakatpercek, hamisítások stb. Lényeges az is, hogy ez a mű talán a leghitelesebb ruszin népbioográfia.

Külön érdekessége a majd ezer oldalas monográfiának, hogy a szerző „megszólaltatja” a kor néma tanúit: postai bélyegzőket, levelezőlapokat, bélyegeket, utalványokat, amelyek „bőbeszédűen” ecsetelik az évtizedek változásait. Lényeges momentumai az eseményisorozatnak a szereplők életrajzai, tevékenységük, politikai hitvallásuk, sorsuk alakulása.

A mű vitathatatlan értékét növelik a cseh, orosz, ukrán, ruszin nyelvű (magyarra fordított) forrásanyagok, korabeli térképek, fotók, levelek, valamint a szerzőre jellemző, már közzismert szépírói stílus, amely élvezetes olvasmánnyá teszi a nem könnyű műfajú alkotást.

A történelmi igazságosság legneme-sebb igényét elégítené ki, ha ukrán nyelvre is lefordítanák Kárpátalja történelmének XX. századi hiányzó láncszemét.

Botlik József a fent bemutatott monográfia 100 példányát felajánlotta a kárpátaljai magyar gimnáziumoknak, hogy a diákok megismerhessék szűkebb pátriájuk közel-múltjának történelmét.

Szöllősy Tibor

Szent István király Intelmeiből

... azért tehát szerelmes fiam, én szívemnek edessége, jövőd sarjak reménysége, kérlek, parancsolom, hogy mindenütt és mindenekben malasztól gyámolítatva, nemcsak atyafiaidhoz és rokonaidhoz, avagy főemberekhez vagy vezérekhez, vagy szomszédokhoz és lakosokhoz légy kegyelmes, hanem az idegenekhez is és mindenkihez, kik tehozadjönnek.

Mert a kegyességnek míve téged mindeneknél nagyobb boldogságra vezet. Légy irgalmas mindenekhez, kik erőszakosságot szenvednek, mindiglen amaz isteni példát tartván a te szivedben: irgalmasságot akarok és nem áldozatot. Légy türelmes mindenekhez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem a hatalom nélkül való szűkölködők-höz is.

Tarkabarka húsvét

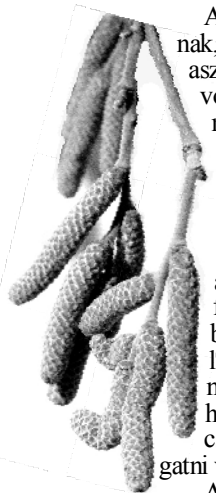
Tojásparádé

A húsvéti asztal elengedhetetlen kelléke a tojás. A díszített tojás főként Európa keleti részén használatos. Többféle technika létezik a díszítésre, a „hímzésre”. Ilyen a batikolás, a festés, a karcolás, az „írás” vagy a patkolás. Am a süteskor elhasznált tojások héját is hasznosíthatjuk. A tojások héja, bár törékeny, ahhoz elég erős, hogy megtartsa a belé töltött földet egy kisebb növénygel. Ahhoz, hogy a növényültetéshez jó „tojáshéj-cserepet” kapjunk, a tojást nem félbe, hanem a felső harmadánál kell feltörni, és a belsejét eltávolítani. Leginkább a mini cserepben kapható növények alkalmasak a tojáshéjak beültetésére, azok közül is a kaktuszok és a pozsgás növények, amelyek lassan nőnek, és kevéske földdel is beérik. A tojáshéjba ültetett növények önmagukban nem, csak tojástartóban maradnak állva, amelyet festékekkel igazán mutatós növény-tartóvá varázsolhatunk.

A húsvét virágai

Az ideai megkésített tavasz nem igazán kedvez a fák-nak, bokroknak, kora tavaszi virágoknak. Az ünnepi asztal mégsem maradhat virágdísz nélkül. Aki nem volt rest tavaly ősszel cserepbe dugni a virághagymákat, elültetni az aranyvesszőt, elásni egy-egy fűzfa- vagy mogoróvesszőt, annak most nincs gondja a húsvéti dekorációval.

A fák, cserjék rügyei és levelei sohasem olyan megkapóak, mint a tavaszi kihajtáskor. Gondoljunk csak a nyírfá finoman ráncolt levélkéire, amelyek szép keretet adnak az ágakra aggatott festett tojásoknak. A fűz, a mogoró és az éger barkáival hívja fel magára a figyelmet. Egyszeri látvány évente, csupán néhány hétig tart. Ha ezeknek is helyet találunk a kertben, illatukat is érezhetjük. Az égerfa barkája finom „parfümöt” bocsát ki, ha meleg éri. A gyöngyfűz barkája a simogatni való nyuszi prémjéhez hasonlít.

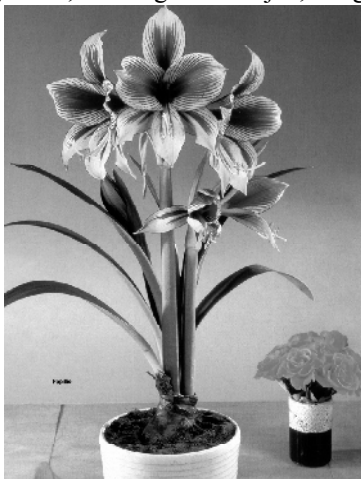
A virágüzletek kínálata is óriási cserepes hajtattott virágokból. Jácintok, nárciszok tulipánok, gyöngyikék, krókuszok közül válogathatunk. Am ahhoz, hogy a következő évben már ne kelljen újra megvásárolni e növényeket, a virágzás befejeztével vissza kell állítani biológiai órájukat!

A hajtattott hagymás növények sok erőt veszítenek az idő előtti virághozatal miatt. Akad közöttük „sértődős”, amely a következő évben nem hajlandó virágozni — ilyen például a gyöngyvirág —, ám a többi hagymás növény nem ennyire érzékeny.

A tulipánt és a jácintot elvirágzás után hagyjuk a cserepben — öntözés nélkül — míg a levelek elszáradnak. Majd a hagymákat kiszedjük, leválasztjuk a fiókhagymákat, két hétig szikkasztjuk, őszi hűvös, szellős helyen tároljuk.

A hajtattott, törpe növésű nőszirmos elvirágozott szárait levágjuk, majd a gyöktörzset kiszedjük a cserepből. Közvetlenül a kertbe ültethető, jól megmunkált, tápanyagban gazdag földbe. Ültetés előtt a feléig vágjuk vissza a leveleket! Napos helyen, sziklakertben néhány év alatt elszaporodik. Ha a nőszirmos hagymagumós, a kertbe kiültetett töveket ne feledjük a tél beállta előtt lombbal vagy szalmával betakarni!

A hajtattott nárciszhagymákat a levelek teljes elszáradása után szedjük ki a cserep-

ből, és válogassuk át: csak a nagyobb, egy- vagy kétszűcsű hagymákat érdemes a földbe dugni. Ennek az ideje november lesz, addig tároljuk száraz pincében vagy kamrában!

A tél végén vagy húsvétra hajtattott amarilliszról sem feledkezhetünk meg, mert óriás tölcservirágaival uralja az ablakpárkányt. Elvirágzás után hagyjuk még egy ideig bent a szobában, világos helyen, és csak nyáron tegyük ki cserepestől a szabadba, laza lombú fa árnyékába. Célszerű a cserep pereméig fűbe ásni. A rendszeres öntözés mellett nyáron kapjon tápszert. Az őszi közeledtével fokozatosan mérsékeljük az öntözést és a tápladozást, majd bevitel előtt teljesen hagyjuk abba! Miután a levelek elszáradtak, távolítsuk el őket, és emeljük ki a földből a hagymákat! A gyökérzetre sincs immár szüksége, hiszen legalább kéthónapnyi nyugalomra van szüksége, mintegy tizenöt fok hőmérsékletű helyiségben, hogy aztán decemberben ismét el lehessen kezdeni a hajtást.

Téltemető tavaszhírnökök

Nemcsak a dízbokrok bogyoí színesíthetik a téli kertet, hanem sok virág is kibontja szirmai a fák és a cserjék védelme alatt.

Enyhébb februárinapokon az erdőben sok vadvirágot látunk bimbózni és nyílni ott, ahol a fák ágai felfogták a havat. Miért ne virágozhatnak a kertben is?

A szártalan vagy közönséges kankalin elsőként virágzó növényeink közé tartozik. Ültessünk belőle néhány tövet a sziklakert félárnyékos részébe, és ha kedvező helyre talált, ősszel ismét neki-rugaszkodik a virágzásnak. A szobai kankalin nem alkalmas téli kiültetésre!

A hóvirágot a kert bármelyik zugába telepíthetjük, sziklakertbe is, ám valójában félárnyékos helyen érzi jól magát. Lehet a pázsit közé is ültetni. Apró fehér hagymáit most, márciusban célszerű elültetni, amint a virágok elnyíltak. Dugjunk le nyolc-tíz hagymát egymástól öt-hat centiméternyi távolságra, és fedjük félárasznai földdel! Ha meglévő pázsit alá akarjuk ültetni, éles késsel vágjuk ki U alakban a gyepszőnyeget, hajtsuk fel, és az alatta meglazított talajba fektessük a hagymákat! Ezután hajtsuk vissza a fűszőnyeget, és enyhén tapossuk meg! Ahová egyszer hóvirágot telepítettünk, ott önmagától is elszaporodik. Célszerű azonban három-négy évenként a sarjhagymákat felszedni, hogy nagyobb virágok fejlődjenek.

**Válják
egészségére!**

Van egy jó hírünk meg egy rossz. Az elmúlt években végzett vizsgálatok ugyan bizonyították, hogy a napi rendszerességgel 1,5–3 dl bort fogyasztóknál 25–40 százalékkal csökkent a szívinfarktus gyakorisága, ám ez továbbra sem mentesít senkit a betegség megelőzésében a rendszeres testmozgás kellemetlenségei, az egészséges táplálkozás szabályainak ugyan mindenben megfelelő, de olykor egyéni ízlésünkkel, kíváncsainkkal ellentétben összeállított önsanyargató étrend fogyasztása, a napi hajszolt munkatempó csökkentése alól.

Egyes elméletek szerint a mérsékelt alkoholfogyasztás csökkenti az összkoleszterinszintet, növeli az érfalakra jó hatással lévő védőkoleszterin szintjét és megakadályozza a vérrögök képződését. feltételezik azt is, hogy a borban lévő antioxidáns tulajdonságú fenolvegyületeknek vírusfertőzés, fogszuvasodás, a napsugár káros hatásai elleni védőhatása is van.

Tízparancsolat borivóknak

1. Bort sose igyál éhgyomorra!
2. Borivás előtt ne egyél édes ételeket!
3. Ügyelj a borfajták hőmérsékletére!
4. Bort mindig megfontoltan, lassan igyál!
5. Apró kortyokban élvezd a bor zamatát!
6. A nemes borokat csak tisztán igyad!
7. Tarts mértéket a borivásban!
8. Jobban ízlik a bor, ha közben eszel is!
9. Szeresd, de legyél erősebb a bornál!
10. Borivás közben gondolj arra, mennyi verejtékes munka van egy poháryi borban!

Folyékony gyógyszer

A bor élettani szerepei közül sokan az étvágy- és közérzetjavító, valamint emésztést serkentő hatást említik elsősorban.

Az elfogyasztható bor napi mennyiségéről megoszlanak a vélemények. Általában a férfiaknál a napi 2–4 dl, a nőknél pedig az 1,5–3 dl az elfogadott, de ez függ a testsúlytól, a táplálkozástól, a fizikai aktivitástól és az aktuális ideg- és egészségi állapottól.

Általános gyengeségre

ajánlják a száraz burgundi óbort, rizling vagy más, harmonikus összetételű fehérborokat, mert az ásványi anyagokban gazdag borok segítik az idősebb szervezet anyagcseréjét, csökkentik a koleszterinszintet, javítják a légzést, az alvást. Az ebédhez fehérret, estére pedig vöröset igyunk étkezéskor; naponta 1,5–3 dl-t.

Étvágytalanságra

A könnyű, régebbi évszázadú vörösborok általában erősítőleg hatnak. A napi étkezések előtt fél órával elfogyasztott, összesen 1–1,5 dl bor ugyancsak serkentheti csekély étvágyunkat.

Puffadásra

A száraz, fehér újborok bélrenyheség ellen ható ásványi sókat és nyomelemeket tartalmaznak. Főétkezések előtt egyenletesen elosztott napi 0,5 liter bor segít megelőzni a kellemetlen érzés kialakulását gyomrunk táján.

Vérellátási zavarokra

Régóta tudjuk, hogy a túl nehéz vörösborok tágítják az ereket, javítják azok rugalmasságát. Két napig kortyolgassunk 0,7 liter bort egész napra elosztva.

Meghűlésekre

Az elsősorban vulkanikus termőhelyekről származó riz-

lingszilváni újbor magas C-vitamin- és vastartalmának köszönhetően segít az évszakváltozásokhoz kötődő betegségek leküzdésében. Naponta 0,5 liter nemes szőlőlé a főétkezések között akár meleg borként (nem forralva, a vitaminok megőrzése miatt) elkortyolgatható.

Túlsúlyosságra

Mivel a száraz rozé borok, a száraz rizlingszilváni kalciumban gazdag, ezért javítja az anyagcserét és jó, vizelethajtó hatású. Kalóriaszegény ételek után naponta összesen 0,7 liter bor segítheti a gyorsabb anyagcserét.

Gyomorműködésre

Elsősorban burgundi óbort fogyasztása javasolt 2–3 deciliter mennyiségben, étkezések után.

Idegességre

Magas foszfáttartalma miatt a szürkebarát nyugtatóan hat az idegrendszerre. Naponta a főétkezések között egyenletesen elosztva összesen 0,5 liter nedű fogyasztható.

Depresszióra

A kalciumfoszfát vegyületek stimuláló hatása miatt a vörösborok fogyasztása ajánlott, 2–3 deciliter étkezések előtt és közben.

Álmatlanságra

A félszáraz burgundiból a vacsora utáni beszélgetés közben elfogyasztott 0,3–0,5 liter nyugtató hatása miatt segítheti a pihentető alvást.

Figyelmeztetés!

A fentiekrol alkalmazás előtt mindenképpen kérje ki orvos, családja, de legfőképpen munkahelyi vezetői véleményét! Az itt javasolt napi adagokat több betegség egyidejű gyógyítására még mi sem ajánljuk.

Weinrauch Katalin

Kis kút, kerekas kút...

Az októberi délutánt észrevétlenül váltotta fel a lopakodva közeledő, selymes fényű alkony. A lebukó nap utolsó sugarai a csipkefüggöny mintái között fogócskázza besurrantak a szobába, szelíden megcirógatták a karosszékben bóbiskoló asszony arcát és furcsa rajzokkal, arany pöttyökkel hintették tele a szobát. Margitka szempillái megrebentek a kellemes érintésre és szemét nagyra nyitva élvezte a fények játékát. Kinn a szél lustán mocsanva bele-belemarkolt az ablak előtt ácsorgó, lombjához görcsösen ragaszkodó gömbölgő üstökébe és a letépett sárga leveleket játékosan megpörgette, magasba emelte. Aszél ölelésébe bódult levelek lebegő táncot járva, halk neszezéssel kecsesen hajladoztak, kerengtek az ablaküveg mögött egy varázslatos koreográfia szabályai szerint, melyet az ő kedvükért alkotott az Ősz. Mintha zenére táncolnának — gondolja az asszony révedezve — egy alig hallható vidám dalam foszlányaira, csapongó, elmosódott ritmusára. Margitka izgatottan előredőlve, feszülten hallgatózik, mert valóban hallani véli a zenét és ismerős a melódia... Még a szöveget is tudom... jaj, hogy is van... Nyugtalanítja a dolog, mert a dal valamire emlékezteti. De mire...? Igyekszik elkapni egy-két hangot a számára jól ismert dallamból, de hiába. Kedvetlenül legyint: nem hallok jól! A hallásom már nem a régi, meg a látásom se... Minden gyengül, kopik, a múlt évek magukkal viszik az ember erejét, sóhajtja maga elé. Bár én igazából nem is panaszkodhatom! November végén töltöttem be a nyolcvanötöt, de senki nem hiszi a koromat... Jól esően elmosolyodik és szemével búcsút int a hirtelen alábukó napnak. A vörösben izzó koraalkonyi csendben közel jönnek a távoli zajok: a síneken futó vonat zakatolása, a mozdony figyelmeztető füttye... Autó áll meg a közelben, nagy hangerővel szól benne a rádió. Az iménti nótá patogó, friss ritmusa beszökik a szobába és jókedvűen körbe fonja az asszonyt, aki hangjában a felismerés örömevel dúdolni kezdi a dal szövegét: Sudár jegenyefa földre hajlik az ága, ennek a szép

barna lánynak én leszek a párja...

Az autó magával viszi a dalt és a szobára boruló puha alkony karjába öleli Margitkát. Vén-asszonyok nyara... szép, napos október... vonatzakatolás. — Kis kút, kerekas kút... Mert a nótá így kezdődik, pontosan így... Ahomloka mögött kavargó gondolatok mint a kirakós játék színes kockái illeszkednek egymáshoz, emlékezete fellebbenti róluk a rásűrűsödött múlt ködét és lelki szemei előtt kristálytisztán kibontakozik egy elfeledett emlékkép. Hány éve is történt? Hatvan, éppen hatvan éve...

— Reggel Ungvárra utazom, a bank küld hivatalos ügyben, korán kelek... Az anyja ijedten néz rá: kislányom, miért éppen téged küldenek, tudod milyen veszélyes most az utazás? Naponta egyetlen vonat megy oda, vissza is csak egy jön, este... Fel nem robbant akna, vagy gránát bárhol lehet a vasúti sínek alatt... És hogy férsz fel a szerelvényre? Fürtökben lógnak az utasok a vonatokon, tele vannak a vagonok mindenféle emberekkel, főleg katonákkal, orosz katonákkal, akiktől egyetlen nő sincs biztonságban... Főleg, ha fiatal és olyan szép mint te, kislányom... Mennyi szörnyűséget, mennyi rosszat hozott ránk ez a háború... féltetek lánynom, nagyon féltetek... Istenem, hogy engedjelek el egyedül... Margitka szeretettel öleli át anyját: nem lesz baj, majd vigyázok... Jól öltözz fel kislányom, ősz van, október... Bizony, vén-asszonyok nyara, nevet anyjára a fiatal lány és csókot cuppant anyja homlokára.

— Margitkám, visszafele csak abba a vagonba szállj be, ahol énekelnek, amelyikben fényt látsz... hallod kislányom, el ne felejtse! — kiabálja utána anyja a kapuból. A lány visszainteget, hogy érti, de nem áll meg, fél, hogy lekési a vonat.

Szerencséje volt, olyan vagonba szállt fel, ahol épségben megmaradtak az ablaküvegek. Egy természetes asszonyság ölébe vette a batyuját, így ülőhelyet is kapott. A vonat pöfögve, füstfelleggel köhögve araszolt célja felé a meglazult, sebtében helyreállított síneken. A csapi vasúti gócponthoz közeledve már csak lé-

pésben haladt a vonat. Amerre néztek lebombázott, összedőlt házak, égre mutogató, kormosan feketéllő, csonkolt törzsű fák, sötétlő, mélybombatólcsérek emlékeztettek arra az iszonyatos szőnyegbombázásra, amely szinte megsemmisítette a Tisza-parti kisvárost és egész környékét. Az őszi nap ragyogásában még szomorúbbnak, gyászosabbnak tűnt a vidék. A vonat óvatosan haladt, néha percekre megállt a nyílt pályán, majd mielőtt tovább indult volna, hosszasan füttyült. Az ablakra rakódott piszokrétegen keresztül a lány elnehezült szívvel, megrendülten nézte a sínek mentén húzódó egykor kenyeret adó, őszi vetéstől zöldülő, de most ágyúgolyóktól sebzett, lecsupaszított termőföldeket. A megrendítő látványt csak fokozta az apró földkupacok, vakondtúrászerű halmok beláthatatlan sokasága: a harcokban elesett katonák hevenyészett temetője. Mementója egy értelmetlen háború áldozatainak... A kis földhányásokba karók voltak tűzve, rajtuk golyótól horpadt acélsisakok, véráztatta katonai köpönyegek foszladozó csatfajai árvalkodtak. A hűvös szél belekapaszkodott a posztódarabokba és meg-meglebbentette, láthatóvá téve a rajtuk fityegő váll-lapokat, aparolit, egykori tulajdonosa rangjelzésével. Hátha egyszer valaki ezek alapján talál rá az itt nyugvó fiára, apjára, szerelmére... Magyar, orosz, német — sorolta magában a lány. Istenem, itt milyen békességben megférnek valamennyien, egymás mellett... Hatalmas fekete holló ült meg az egyik karó hegyiben és félelem nélkül, rosszindulatú gögös tekintettel figyelte a közelében szuszogó vonatot. Margitka megborzongott: ő, te szörnyű gyászmadár...

... A gyorsan sűrűdő szürkület szapora léptekre ösztökélte az álmásra siető Margitkát. Sikertől jól elintézni a rábízott dolgokat, utazhat haza. Az emberek fekete lávaként hömpölyögtek a sötét vonat körül. A hangokból ítélve minden vasúti kocsi dugig volt emberekkel és a lány kétségbeesetten igyekezett felkapaszkodni a hozzá legközelebb álló vagonba. Fél lábbal a lépcsőn állva villantak át rajta anyja utána küldött szavai: ahol fényt látsz, amelyikben énekelnek, oda szállj fel! Valaki durván mellbe lökte és ő ismét a peronon találta magát. Fájdalmát feledve szaladva indult

a szerelvény vége felé, mert úgy tűnt neki, mintha halványan derengő fényszüremlelne ki az egyik hátsó vagonból. Valaki lihegve követte, hallotta a nehéz bakan-csok, vagy csizmák talpa alatt a zúzott kő panaszos csikorgását, de nem törődött vele, futott, ahogy az erejéből tellett. Ahogy közelebb került a fényhez, ének-szó ütötte meg a fülét: ...ennek a szép barna lánynak én leszek a párja... Maradék erejét összeszedve tornáztas fel magát a vagon előterébe és az útját álló emberi falon rést keresve megpróbált bejutni a kocsi belsejébe. Csak az ajtóig tudta bepréselni magát. Valaki hátulról szorosan hozzátapadt, s a lány orra csapta bűzös lehelete, ahogy belelihegett a nyakába. Egy csontos kéz durván átkarolta, magához rántotta. Kabátján szétpattant a gombolás, s a férfi keze akadály nélkül siklott be felöltője alá. Mohó, kíméletlen ujjak tapogatták végig a mellén, majd erőszkos kegyetlenséggel megmarkolva a lány karját cibálni, húzni kezdte magával visszafelé, a lépcső irányába. Margitka felsikoltott és megkapaszkodott az ajtókeretbe. Vállá fölött sikerült futó pillantást vetni támadója arcára: kéjesen vigyorgó, mongolképzű, vágottszemű katonát látott. Segítség, bukott ki Margitkából kiáltva a félelem. Nem gondolta, hogy az odabenn dalolók meghallják a segélykiáltását és a gyertyacsonkok halvány világánál bárki is észreveszi, hogy megtámadták, de tévedett. Ketten is ugrottak: egy hucul népviseletbe öltözött idősebb asszony és egy bocsokos, széles bőrtüszőt viselő öszes hajú férfi. Két kezénél fogva rántották be a vagonba és az asszony addig ügyeskedett, amíg a lányt beszorította maga mellé a sarokba.

Nyugodj meg, itt már nem érhet baj — vigasztalta az asszony a reszkető lányt. Öklével megfenyegette a vicsorgó orosz katonát, aki tehetetlen dühében szétlökdöste az embereket és leugrott a már mozgó vonatból. Köszönöm, suttogta Margitka és lassan megnyugodva körülnézett a vagonban. Az utasok zömét a Tisza felső folyásánál élő ruszinok és Máramaros környékéről való románok alkották. Hímzett inget, kátrincát, bocsokort, bőrtüszőt viseltek, nem volt nehéz megismerni őket. Persze, szép számban voltak magyarok is a vagon-

ban, Aknaszlatina, Técső környékéről... Valamennyien énekeltek: Kis kút kerek kút van az udvarunkban, egy szép barna kislány van a szomszédunkban, sudár jegenyefa földre hajlik az ága, ennek a szép... Nem jól énekelik, nem így van ez a nóta... De miért mindig csak ugyan azt az egyetlen dalt énekelik szinte szünet nélkül... Vagyis, addig nem, amíg megy a vonat, sőt, olyankor a gyertyákat is eloltják... Álomáshoz érve gyűjtanak csak fényt és zendítenek rá a nótára. Amíg áll a vonat, egész idő alatt lelkesen fújják, aztán ahogy elhagyják az állomást, elhallgat a nóta...

Jaj, mekkora fakanál, ez nyomja a lábam, vajon miért hordozza magával a megmentője batyujába szúrva? De nini, nem csak ő az egyetlen nő, akinél fakanál van... Csipős juhtúró szaga üti meg az orrát, ahogy a csíkos tarisznya fölé hajol és érzi, hogy szájában összefut a nyál. Szégyenlősen félre néz, de a hucul asszony észreveszi: szereted a brindzát? Jó étel az nagyon, főleg puliszkával, ahogy mifelénk eszik... Két kis fehér gyolcsba bugyolált csomagot emel ki a batyujából, térdére fekteti, bontogatja. Egyikben túró van, a másikban málépogácsa. Tessék, egyél — biztatja jó szívvvel. Margitka lassan, élvezettel eszeget, most érzi csak, mennyire éhes, a nap folyamán nem jutott ideje az evésre. Szeme minduntalan visszatéved a fakanálra, de nem akar kérdezősködni. Az asszony követi kíváncsiskodó tekintetét és fogatlan száját mosolyra húzva, erősen ruszinos akcentussal magyarul válaszolja meg a lány ki nem mondott kérdését: jól jön ez a lekvárkeverő kanál utazás közben, hajaj, de milyen jól! Néha akad az utasok között enyveskepi tolvaj, aki megpróbál kilopni ezt-azt a batyunkból. No, hát annak a kezére akkorát lehet koppintani ezzel a fakanállal, hogy örülhet, ha nem török csontja! Margitka jót derül az asszonyok találékonyságán és most már felbátorodva teszi fel az asszonynak azt a kérdést, ami azóta foglalkoztatja, amióta felszállt a vonatra.

— Tessék mondani, miért csak ezt az egyetlen dalt énekelik az emberek, hiszen annyi szép más nóta van még ezen kívül... Meg nem is úgy énekelik, ahogy kell... És egyáltalán, miért dalolnak...?

— Mert ezt a nótát mindenki ismeri, aki ebben a vagonban utazik. Erre tanítottak meg minket egykor azok a magyar tanítók, akiket hozzánk küldtek a hegyek közé magyar szót oktatni. Így tanították, hát így tudjuk... És azért énekelünk, hogy segítsünk a magyarok... megvédjük téged... Sokat utazunk, abból élünk, hogy adunk, veszünk... Gyakran voltunk tanúi, hogy becstelenségetek meg orosz katonák magyar nőket... Hát ezt találtuk ki a védelmükre, így segítünk... Nappal nem annyira veszélyes az utazás, mint éjszaka... Az alattomos hiénák inkább sötétben támadnak... Ezért hoz magával mindenki, aki teheti egy darabka gyertyát... Az állomásokon észreveszik az emberek az érkező vonatból kiszűrődő fényt és ha meghallják a nótát, a magyar utasok már tudják, hogy ebbe a kocsiba kell felszállni. Itt valamennyire biztonságban vannak... Mi a magyarokkal sok száz évet megéltünk már egymás mellett békességben a Kárpátok ölelésében. És nem volt bajunk egymással... Közénk orosz katonák nem ülnek be, mert értünk a nyelvükön és nem félünk tőlük... Nem úgy a magyarok, akiket elhurcolnak, meggyaláznak... No, most már tudod, dekészülj, mert le kell szállnod, a te városod következik...

Az állomásról lassan kihúzó vonat ablakán át a sápadtan piszlákoló gyertyacsonkok melegsárga fényt csurgattak a peron kopott, töredezett keramikockáira a siető lány lábai elé. A távolodó szerelvényről leguruló énekesző halkuló, lágy hullámai elkísérték az otthonáig és azután is sokáig, nagyon sokáig ott visszahangoztak még fülében.

Kis kút, kerek kút — buki ki belőle sóhajta. Egy meleg könnyesepp hull ölén pihenő keze fejére. Az asszony halk, fátyolos hangja magányos madárként csapong az estébe merült sötét szoba falai között: Istenem, mintha tegnap történt volna... Mintha közben nem múlt volna el hatvan év...

Villanyt gyújt, meleg fény önti el a szobát. Rám esetedett, ideje vacsorázni... Szájában érzi annak a régen evett brindzának jellegzetes, kellemes ízét. Maga elé dudorászva a dalt kinyitja a hűtő ajtaját és arra gondol, megkéri Katókat, a hűgát, hogy a legközelebbi kárpátjai útjáról hozzon neki egy darabka hamisítatlan, valódi, havasi juhtúrót...

Szöllősy Tibor

A falu bolondja

Mindenki úgy ismerte: a Gazsi. Vezetéknevét, származását nem tudták, nem is firtatták. Valamelyik szomszéd faluból vetődött ide, a településtől úgy két kilométernyire lévő tanyán élő Karmacsi Julis néni karolta fel, ott lakott nála az udvari nyári konyhában. Azt beszélték: valami távoli rokona, de ő sosem beszélt erről, de nem is kérdezték. Negyven vagy ötven éves lehetett, magas termetű, jó alkati adottságokkal, ami végül is létfenntartásának, életvitelének meghatározója volt, mert fizikai erejéből tetgezte életét: falubelije szeszomunkákra hívták és ő mindent vállalt: ásott, kapált, vályogot vetett, trógereskedett, amiért enni kapott, meg egy-egy viselt ruhadarabot, ünnepek előtt helyel-közel vihetett magával némi aprópénzt, süteményt, húsfélét.

Nem volt sosem konfliktusa sem szállásadójával, sem falubelijeivel, elvégezte a rábízott feladatokat, de csak úgy, ha előtte elmagyarázták, megmutatták: mit és hogyan kell csinálnia.

Reggelenként, mikor végzett a tanya körüli kötelességeivel, elindult a faluba, végigjárt minden utcát, mindenki- nek, aki útjába akadt, köszönt és meg is szólított, mert néven ismért minden falulakót:

— Adj' isten, oszt mi újság van?

Volt, aki fogadta, volt aki elment mellette, vagy csak úgy panyókáról vetette oda a választ — ő minden esetben reagált úgy, mint mindig, mint mindenki- re:

— Na, hát hál' istennek! — aztán ment tovább.

Nem lehetett tudni, érteni: eljutott-e születésétől fogva, avagy betegség következtében sérült szürkeállományáig a válasz, amint azt sem: miként született benne a kérdés, az érdeklődés silány volta.

Amennyiben volt válasz, s ezt némi sajnálattal köre- teze többnyire megadták a kérdezők, ő vitte magával, hogy elismételje az éppen esedékes munkaadójának:

— Béla mondta, hogy jól van, vagy János mondta, hogy kaszálni megy, avagy Julisnak pulyája lesz és így tovább, de amolyan végszóként minden esetben hozzáragasztotta: na, hát hál' istennek!

Ez a rá jellemző, szerény szellemi képességeiből eredő viselkedés a falu hírmondójává tette: az általa szállított hírekből meg mindenki azt hámozta ki, amit éppen akart, vagy lehetett.

Ötvenhárom kora tavaszának reggelén szokása szerint a falut járva a tanácsháza előtt összefutott az elnökkel.

Rá is szólt:

— Adj' isten, oszt mi újság van?

A tanácselnök, helybeli ember, akivel jól ismerték egymást, morózus hangulatban volt, éppen azon igyekezett, hogy fekete szalagot kössön egy vörös vörös zászlóra:

— Haggyál, Gazsi, dolgom van, meghalt Sztalin.

— Na, hát hál' istennek! — reagált a kérdező és ment is tovább, osztogatva útközben a friss hírt.

Másnap kora hajnalban "fekete varjú" fékezett a tanácselnök háza előtt: borkabátos, kalapos valakik szálltak ki belőle, majd néhány perc elteltével már az elnökkel ültek vissza és indultak a tanya irányába, ahol Julis néni és Gazsit is betuszkolták az autóbá.

Atanácselnök harmadnapra jött vissza a faluba, de már nem mint faluvezető. Nagyon megtört ember lett, soha senkinek nem mondta el, hogy hova, miért vitték be akkor a városba és mi történt ott vele. Juliska néni sorsa is örök titok lett, mert ő nem jött vissza a tanyájára. Gazsiról meg azt suttogták az emberek, hogy talán kezelik valamelyik titkos, zárt kórházban.

Fessünk természetesen

Abban mindannyian egyetértünk, hogy hímes tojás nélkül nem igazán húsvét a húsvét. A hímes tojás készítését általában mindenki igyekszik saját kezűleg végezni, ami a nagyobb gyerekek is besegíthetnek. Minél egyedibb, különlegesebb módszerrel készül, annál nagyobb örömet szerezhet a locsolóknak. Alább szeretnénk néhány ötlettel szolgálni, hogyan is készültek régen, és hogyan készülnek mostanság a hímes tojások.

A növények, zöldségek textílfestő tulajdonságait néphagyományainkból régóta ismerjük. Miért ne használhatnánk fel ezeket tojásfestésre manapság is? A természetes tojásfestés titka, hogy egyszeri és megismételhetetlen. Ahányszor nekifogunk, szinte mindannyiszor más-más színű tojást kapunk, nincs két egyforma árnyalatú, tónusú közöttük.

Milyen színű lesz?

- * **Narancspiros:** a vöröshagyma héjától
- * **Sárga:** a kurkuma nevű fűszertől
- * **Ibolya:** a lilahagyma héjától
- * **Kék:** a vörös káposzta külső leveleitől
- * **Bíborszín:** a cékla lehámozott héjától
- * **Barna:** a fekete bodza termésétől

A munka menete

1. A természetes tojásfestés azért is pénztárcakímélő megoldás, mert a növényeknek azokat a főzéshez szükségtelen részeit hasznosítja, amelyek amúgy is a szemétkosárba kerülnének. A hagymának a héját, a káposztának a külső, két-három levelét, a céklának a lepucolt héját használjuk fel.

2. Tegyük a lábosba a szükséges növényi részeket, majd öntsük fel, hogy a víz jócskán ellepje őket, és majd a tojások is beleférjenek. Bármelyik növényt választjuk, majd mindet forráspontig főzzük.

3. Attól függően, hogy barna vagy fehér héjú tojást használunk, és mennyit hagyjuk az oldatban, halványabb vagy sötétebb színeket kapunk.

Miből mennyit? 5 tojás festéséhez

... egy kilogramm vöröshagymának vagy lilahagymának a külső, elszáradt leveleit használjuk fel. Főzzük 30 percig, majd a még forró vízbe tegyük bele a tojásokat;

... a kurkumából csupán néhány csipetnyire van szükség. Négy-öt deciliter vízben forraljuk fel az aranyárga fűszert, majd tegyük a vízbe a tojásokat;

... a káposzta sérült, külső három-négy levelét vágjuk apróra, így előbb kifő majd belőle a színanyag. Miután megpuhultak a levelek, tegyük a tojásokat a vízbe, és lassú tűzön tizenöt percig főzzük együtt. Hagyjuk kihűlni a levelet, csak utána vegyük ki a tojásokat!

... egy kilogramm céklát mossunk, majd pucoljuk meg. A héját vágjuk kisebb darabokra, tegyük fel főni egy evőkanál ecettel. Tizenöt perc múlva adjuk hozzá a tojásokat, majd forraljuk még a vizet tizenöt percig;

... a fekete bodzából két-három marék kell. A szárított bodzaszemeket forraljuk fel vízben, majd a belerakott tojásokkal forraljuk még tizenöt percig. Ezután hagyjuk az oldatban kihűlni.

TIPP

Bodzából, hagymából, céklából és vörös káposzta leveleiből a húsvéti színes tojások majd minden színe kinyerhető. Az oldatból a tojások kivonják a színanyagot, így az először festett tojások egészen mély árnyalatot kapnak, a negyedik, ötödik tojásra azonban kevesebb szín jut majd, ezért világosabbak is lesznek.

"Nagypénteken sokat sírtak, sok hímes tojást megírtak..."

Azt hallottam, van itt egy ékes virágszál, piros, mint a rózsza, karcsú, mint a nádszál, szépen kérem az apját, de még szebben az anyját, adja ki a leányát, hadd locsoljam orcáját. Rózsafa tövéből rózsavizet hoztam, az lesz ma a legszebb kislány, akit meglocsoltam.

A dietikus húsvéti tanácsai

* A koleszterin- és zsírszegény diétát tartók a főtt tojásnak csak a fehérje részét fogyasszák el. A főtt sonkáról és húsokról pedig távolítsák el a látható zsírdekrét. A füstölt pulykacombról, szárnyasokról húzzák le a bőrt.

* Az ételeket a grill- vagy rostsütőben, sütőzacskóban, cserépedényben párolással, főzéssel, kevés olaj és margarin felhasználásával készítsék.

* A húshoz mirelit vagy friss zöldségből készült köretet adjanak.

* A nehezen emészthető füstölt, főtt sonkát reggelire fogyasszák.

* A sóra érzékenyek és a keringési zavaroktól szenvedők csak keveset egyenek a füstölt, illetve sózott húskészítményekből.

* A húsvéti sonka húsos része jól használható a salátákhoz.

* Kevesebb energiát tartalmaznak a piskótából, friss és/vagy befőzött gyümölcsből készített gyümölcstorták, saláták, kocsonyák.

* Szintén könnyebb édességek a fagylaltok, pudingok, felfújtak, sodók, tumixok.

* Innivalóként válasszanak energiaszegény vagy cukormentes üdítőitalokat vagy ásványvizet.

* A húsvéti kalácsot az elkészítés másnapján fogyasszák először.

* Sokaknak panaszt okoznak a gyakran használt erős fűszerek (fekete bors, fűszerpaprika) és a pirított hagyma. Helyettük használhatnak zöld fűszernövényeket (bazsalikomot, kakukkfűvet, rozmaryingot, tárkonyt), illetve zöldségfélét (gomba, zeller, petrezselyem).

Egy pohárával nem árthat meg...

Az ünnepi reggeli része természetesen a kávé, a tea vagy a kakaó. Frissítőként finom gyümölcslevet és bizsergető könnyű koktélokot kínálhatunk.

Reggelihez és kíváltképpen egy hosszú nyúló ünnepi falatozáshoz legalkalmasabbak a pezsgővel kevert hosszú italok. A pezsgős koktélokot pillanatok alatt elkészíthetjük, jó hangulatba hozva a vendégeket. A receptek egy pohárra vonatkoznak.

Bellini

A frissítő Cipriani kapitány, egykori híres velencei hoteltulajdonos találta ki. Hámozzunk meg egy érett őszibarackot. A gyümölcs húsát pürévé törve tegyük a pezsgőspohárba, és töltsük fel jégheg pezsgővel. Végül keverjük bele 1 – 2 csepp gránátalmaszirupot.

Kir Royal

Tegyük 1 teáskanál ribizlilíkiót a pezsgőspohárba, majd öntsük fel jégheg pezsgővel.

Sajtos furgangok

Háziasszonyoknak és ingyenceknek

Kis sajt történet

Házilag mártöbb ezer éve készítenek sajtot; sokáig egyeduralkodó volt az egyszerű túrósa. A sajt készítés célja eredetileg a tej tartósítása volt. Az utóbbi évszázadok során egyre kifinomultabb eljárásokkal alvasztják a tejet (savanyítással vagy tejoltó enzimekkel), majd különválasztják a savót. A formázás, préselés, sólével ízesítés után frissen vagy rövidebb-hosszabb érlelés után fogyasztják a sajtot.

MAGYAR FAJTÁK

Magyarországon ugyan nincs 300-nál is több sajtfeleség forgalomban, mint például Franciaországban, mégis van néhány, tipikusan magyarként számon tartott, tradicionális és újabb termék:

- * Gomolya (juhsajt);
- * Pogácsa, Pálpusztai, Lajta, Szekszárdi Csemege, Teasajt (érlelt);
- * Göcseji csemege, Köményes, Óvári, Trappista, Pannónia (ementáli típusú), Zalai füstölt, Parenyica, Sonkasajt;
- * Derby tejszínes, szalámis, kolbászos (ömlesztett);

* Hajdú, Bán, Gelei, Kun (füstölt változatban is), Vajas márvány, amely Roquefort típusú nemespenészzel (vagy) vajjal készül.

Melyik mire jó?

Ízesítésre: Az érett, erős ízű sajtok (pl. parmezán, Cheddar, Gruyère, Pecorino) remekül ízesítenek, éppen ezért csak keveset használunk belőlük a sós sütemények tetejére, a szendvicsekre, az omletre vagy a felfújtakhoz. A fehér szószok is "megbolondíthatóak" velük.

Olvasztásra: Gruyère, Cantal, Raclette, Cheddar, mozzarella – e fajták könnyen olvadnak, kiválóak melegszendvicsekhez, rakott zöldségek tetejére, pizzákhoz és fondühöz.

Ropogós bevonathoz: A parmezán sajt a legmegfelelőbb ecélra. Sütés előtt finomra reszelve, vékony rétegben szórjuk az ételre.

Salátákhoz, levesekhez: A trappistát, eidámit, emmentáli, kecskesajtot, gorgonzolát, brie-t olvasszuk pirított kenyérkockákra, krutonra, ezzel dúsítsuk, díszítsük a levest, a salátát.

Sajttal mint fogás

* Gyorsan elkészíthető, népszerű vendégváró a sajttal, amelyet különféle sajtokból állítsunk össze: a félkemény sajtok mellé kínálunk friss, lágy (mozzarella típusú) és ömlesztett sajtokat is. Az erős illatúakat ezúttal kerüljük, viszont a változatosságot emeli a füstölt, a kecske- vagy juhsajt.

* Fogpiszkálóra szúrt falatkákat is készíthetünk olajbogyóval, zöldségdarabkákkal vagy kompótmeggyel, kis ananászzal, dióval díszítve.

Sütési tippek

* Sose süssük közvetlenül a sajtot, mert "megizzad". Aszósokba csak az utolsó pillanatban keverjük bele.

* Rántott sajtához trappistát vagy Camembert-t használunk, de duplán bundázzuk a szeleteket: a tojásba és zsemlemorzsába forgatást meg kell ismételni, nehogy szétfolyjon a sajt.

Könnyen, gyorsan fehérjedússá varázsolhatunk egy-egy fogást, ha ráolvasztott sajtdarabkákkal vagy reszelt sajttal egészítjük ki például a párolt zöldséget, főzeléket, az omlettet. Ráadásul még sokkal ízletesebb is lesz az étel...

Sajt és egészség

* Köztudomású, hogy a sajtoknak fontos táplálkozás-élettani szerepük van a betegségek megelőzése és diétoterápiája szempontjából. Jól ismertek azok az értékes tápanyagok, amelyekhez a sajtok fogyasztása által hozzájuthatunk. Alighanem főként anyagi okokból marad el lényegesen a sajt fogyasztása a kívánt mértéktől, de az utóbbi években e téren javulás mutatkozik. Fontos, hogy helyesen alkalmazzuk a sajtokat, megfelelő helyük legyen az étrendekben, s megfelelő élettani funkciót töltsenek be a táplálkozásban.

* A tej egészséges fehérjeit, bioaktív és ásványi anyagait, vitaminjait a sajt is tartalmazza, hiszen lényegében tejszírtmény: értékes fehérjetartalma háromszor, de akár tízszer is több, mint a tejnek.

* Az érlelésnek köszönhetően a sajt könnyebben emészthető, mint a tej, ugyanakkor a zsírtartalmat és a sótartalmat mindig vegyük figyelembe azok, akik zsírméztési problémákkal, érelmeszesedéssel, magas vérnyomással bajlódnak.

* Csupán a vízzeloldható vitaminok egy része és a tejcukor távozik el a gyártás folyamán a savó révén. (A tejcukorérzékenyek is fogyaszthatják különösen az emmentáli típusú sajtokat, amelyekben egyáltalán nincs laktóz, de a többiben is csak kb. 2%-nyi van). A sajt alapanyagát adó túróban megmarad majdnem minden értékes tápanyag.

* AB-vitaminok mennyisége az érlelés folyamán még meg is nő a sajtokban.

* Különösen fontos a sajt kiemelkedő kalciumtartalma (400-800 mg/10 dkg), tehát a napi szükséglet harmada, fele, egésze (kortól, nemtől függően) gyerekek, nők idősek és sportolók számára. A magnézium, cink és foszfortartalom is jelentős.

* A sajt összetevői révén véd a fogszuvasodással szemben.

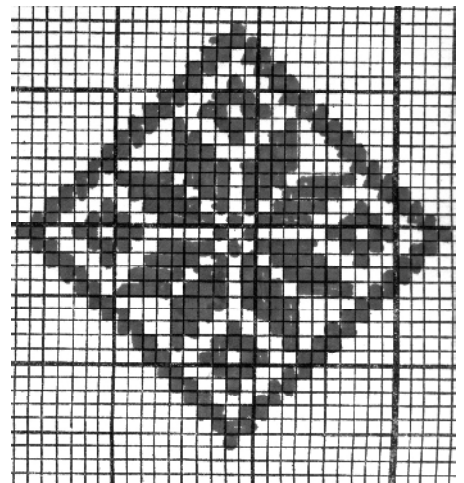

Beregi keresztszemes hímzés

Észak-Nyírség, Palágyáság, Erdőhát, Szamosház, Bereg területe mélyen fekvő vizenyős részek. Jó természeti környezet a kender termesztésére. A kender az asszonyok dolgozták fel. A fejesszöszből készült a testi ruha, pendely, ingváll, bőgatya, férfing. A szálszösz a konyharuha, törülköző, abrosz, ágylepedők alapanyaga. Az aprószöszből zsákok, ponyvát szöttek.

Keresztszemet csak olyan anyagra lehet varni, amelynek a felvető és belevevő szála egyforma vastagságú. Kivarrásnál az alapanyag szálközeibe öltögetünk. A díszítmények mértani felépítésűek. A keresztlítés minden egyes kereszttagja egyforma nagyságú. Egy-egy kereszt méretét az adja meg, hogy az alapanyag szálaiból mennyit számítunk egy négyzet területének, illetve egy kereszt nagyságának. Akkor szép a hímzés, ha a felvető szála egyirányúak. A beregi párnávegeket, ingujjakat piros-kék fonallal hímézik.

Anyák napjára még elkészül!

Tűpárna

Vesünk egy 10x20 cm-es vászon darabot, kettéhajtogatjuk. A 10x10 cm-es négyzet közepét kiszámoljuk és belevarrjuk a kiválasztott motívumot. Ha elkészült, kimossuk, keményítjük, majd színével befelé összevarrjuk úgy, hogy kifordíthassuk. Mikor kifordítottuk, vattával, szivaccsal kitöltjük, majd teljesen összevarrjuk. Aszélét vagy körbevarrjuk hurokoltással vagy piros sodrott zsinórt varrunk rá. Piros és kék gyöngyfonallal varrunk.

Ékszerdobozt is készíthetünk. Kartontól előre elkészítjük a dobozt, majd a hímzett anyagot rávarrjuk apró öltéssel.

Prófusz Marianna

Csak az igazat!

Deák Ferenc arra a kérdésre, milyen-nek kell lennie a sajtónak, miként kell írni az újságírónak, ekképpen fogalmazott: „Nem szabad hazudni!”

Nem hiszem, hogy pontosabban meg lehetne fogalmazni a sajtóval szembeni elvárásokat, a Deák Ferenc-i definíció örök érvényű, ma is időszerű, sőt, a parlamenti választások közeledtével egyre időszerűbb lesz.

A képviselőjelöltek személyes találkozói a választókkal – idő hiányában – nem adnak lehetőséget az aspiráns (és pártja) alapos megismerésére, programja részletes taglalására, megvitatására. Mindez a médiára hárul, az tereli felénk a következő ciklus kék madarát, az teszi tálalásával és kommentárjaival szimpatikussá vagy éppen antipatikussá egy párt, azok képviselői, illetve a függetlenek programját. Ide és ekkor kellene a fejlecekre írni a deáki elvárást, mert ekkor jut a választók eszébe, hogy kétféle hazugság van: a be nem tartott ígért és a képviselőjelöltek fogadkozása (tisztelet a kivételnek!). Lehet vitatkozni, vállalni vagy éppen megcáfolni a népi bölcselkedést, de elvetni egy az egyben nem: ezt tapasztalatból tudjuk, mert már nem egy kampányt éltünk meg, amelyek során az ígéretek olyan özönét kaptuk, hogy lelki szemeinkkel már-már kánaáni állapotokat láttunk az elkövetkező négy esztendőben. De hallottunk magyarázkodást, szerecsenmosdatást hamuszórás kíséretében, egymás becsmélését, mellébeszélést. Megértük azt is, hogy megszólítják Öfelségét, a népet, asztalhoz invitálják, olyan menüt szolgálnak fel, amelyben sok minden ehetetlen, élvezhetetlen, mert romlandó, vagy éppen műanyagból készült.

Hiteles lenne, ha a jelöltek (is) magukévá tennék Deák Ferenc aranyfedeztetű meghatározását, ilyen szellemben terveznének, ígérnének és cselekednének, mert akkor nem „csak” politikusokat tisztelnék a személyükben, olyan embereket, akik csak az esedékes ciklusra terveznek, hanem hazafiakat is, akik a jövőben gondolkodnának és minden körülmények között csak igazat mondanának és cselekednének.

S hogy miért éppen a Kárpátaljai Hírmondó című lapban szerettem volna elmondani gondolataimat? A lap első számában azt olvastam, hogy a Kárpátaljai Szövetség folyóirata pártsemleges sajtóorgánium. Jómagam sem kívánok politizálni, ám azt hiszem, fenti véleményemmel nem vagyok egyedül. Bízom benne, hogy a választók által támogatott képviselők parlamenti tevékenységük során felelősséggel gondolnak majd Deák Ferencre, a Haza Bölcsére.

Örvös Tibor
Nyírmada

Köszönjük a segítséget!

A közelmúltban a Melbourneben élő Antal Péter és felesége, Antal Ilona arról adott hírt, hogy már a múlt évben gyűjtést rendeztek az ausztráliai magyarok körében kárpátaljai nemzettársaik anyagi támogatása céljából. Az ötlet akkor vetődött fel bennük, amikor ellátogattak Beregszászba és látták a periférián tengődőket. 2005-ben a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskolát, illetve a Szivárvány gyermekotthont támogatták, az idén pedig ismét a Szivárvány gyermekotthonnak és a Kárpátaljai Szövetségnek segítettek. Az Antal házaspáron kívül Pálfi Mária, Magyar Erzsébet, Horányi Ilona, Demjén Júlia és Búcsúházi Irén pénzadományai jutottak el Kárpátaljára. A Kárpátaljai Szövetség nevében köszönjük a segítséget és a jövőben is számítunk a nemes lelkű felajánlókra.

A Kárpátaljai Hírmondó
szerkesztősége

ELISMERÉSEK

*Trill Zsoltot, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata Jászai Mari-díjas tagját a Bubik István emlékére létrehozott Magyar Művészetért-díjjal tüntették ki.

*Fegyir Potusnyak-díjat kapott Szalai Borbála költő a „Zöld erdőben, zöld mezőben” című gyermekverskötetért.

*Megyei képzőművészeti és iparművészeti Boksay- és Erdélyi-díjat kapott Timkó László iparművész.

*A Pro Renovada Culturae Hungariae Alapítvány Kemény Zsigmond díját Soós Kálmán főiskolai tanár kapta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektoraként.

*Az Együtt 2002–2005. évfolyamaiban publikált művei színvonalának elismeréseként Együtt-nívódíjjal tüntették ki Bakos Kiss Károly költőt, Bartha Gusztáv író, Horváth Sándor író és Penckőfer János irodalomtörténész, kritikus.

ÚJ KÖNYVEK

Az Intermix Kiadónál a közeljövőben a következő könyvek látnak napvilágot:

Bagu Balázs: Bátyu község jeles napjai és ünnepi szokásai.

Gajdos István-Lazur Jaroszláv: Nemzeti kulturális autonómiai törekvések Ukrajnában.

Vári Fábán László: Kárpátaljai népballadák.

Nagy Zoltán Mihály: Ateremtés legnehezebb napja. Regény.

Bartha Gusztáv: Talált történetek. Novel-lák, színművek.

Lengyel János: A valóság szaga. Kisprózák.

Ivaskovics József: Indiánének. Megzenésített versek, kórusok, oratórium.

Mester Magdolna: Zéró állapot. Prózaversek.

Dupka György

Ne vessünk!

— Milyen az új feleséged?

— Nagyon kiváló. Otthon van a zenében, a festészetben, a költészetben... Csak otthon nincs soha.

— A férfiak mind ostobák — mondja egy hölgy a társaságban.

Mire megszólal egy diplomata:

— Vannak közöttük aggregények is...

— Aszakácskönyv, amit vettél, tele van nyomdahiával.

— Tudom, csak nem akartam kritizálni a vacsorát...

Egy kisfiú megkérdezi az apját:

— Apuka! Van a Jóistennek felesége?

— Már hogy lenne, kisfiam! Ha lenne felesége, nem lenne mindenható!

Egy falun keresztülhaladva az egyik turista azt látja, hogy egy gazda veri a feleségét.

— Mit csinál maga, jóember?

— Nem látja? Javítom a mosógépet!

— A férjem beszerzett minden korszerű háztartási gépet, ami egy lakásba kell. Van automata mosógépünk, robotgépünk, mosogatógépünk, mikrónk, számítógépünk... Most már csak egy olyan férjről kell gondoskodni, aki mindezekhez ért is!

Az egyik aggregényt megkérdezték, hogy miért nem nősült meg.

— Tulajdonképpen a nő olyan, mint a cigaretta — hangzott a válasz. — Eleinte igen kellemes, de aztán a sok lerakódott méreg nagyon felgyülemlik az emberben.

Családi perpatvar hallatszik a szomszédból. A házaspár hangosan veszekszik, az asszony azt kiabálja:

— Vedd tudomásul, hogy akik előtted udvaroltak, azok mind okosabbak voltak, mint te!

— Na, ebben egyetértünk! — válaszolta megtörtén a férj. — Hiszen én vettelek el!

Az egyik férfi azzal dicsekszik a barátjának, hogy a házasságkötés előtt nem fekdült le a feleségével.

— És te? — kérdezi a barátját.

— Mi is a feleséged lánykori neve?...

— Nem tudod elképzelni, milyen boldogan éltem az asszonnyal, amíg az a kis malőr be nem következett.

— Csak nem lett terhes az asszony?

— Nem, hanem elvettem feleségül.

Pistike úgy horgászik, hogy egy alma van a horog végén.

— Nem almával szoktak horgászni, kisfiam! — szól oda egy férfi —, hanem kuccal.

— Tudom — mondja a gyerek. — Az benne van az almában.

„El kell ültetni azt a bizonyos fát...”

Beszélgetés Ortutay Zsuzsa képzőművésszel

beszélgetett vele a múltból, jelenről, jövőről.

– Kedves Zsuzsa, évek óta ismerlek, becsülöm alkotásaidat, mint annyian Kárpátalján és a régió határain túl. Tudom, hogy nem volt rózsás a gyermekkorod, sőt, később sem volt könnyű az életed. Kérlek, meséld magadról.

– 1944. május 22-én születtem. A Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola elvégzése után az Ungvári Képzőművészeti Szakiskolában kerámia szakon tanultam művészetet. Addig is szerettem rajzolgatni, kézimunkázni, szívesen foglalkoztam mindazzal, amihez kezűgyesség kellett. Eléggé visszahúzódo, zárkózott gyerek lehettem, mert a mai napig megmaradtak olyan emlékeim, amelyek erre utalnak. Talán nem is csoda, mert apa nélkül nőttünk fel, amit akkor nem értettünk, csak elfogadtunk.

– Edesapád sorsa az 50-es évekbeli kárpátaljai emberek tipikus magyar sorsa...

– Edesapámat öt évre ítélték el, mert nem teljesítette a szovjethatalom követeléseit. Edesanyámmal kézimunkaboltot működtettek. Az új rend képviselői arra kötelezték, hogy adjon pénzt az „újjaépítéshez”. Mivel a legtöbbben nem tudták teljesíteni az emberfeletti normákat, öt személyt előállítottak. Közülük négyen szlováknak, románnak, ukránnak, ruszinnak vallották magukat. Apám volt az utolsó, akit megkérdeztek, s abból kiindulva, hogy valakit úgyis elítélnék, bevallotta magyarságát, amiért öt év börtönbüntetést kapott. Az ítélet letelte után, amikor már hazafelé készülődött, magánál tartva a sorstársak leveleit és üzeneteit, a börtön kapujában közrefogta két fegyveres őr azzal, hogy „amíg te itt voltál, addig Moszkvában úgy döntöttek, hogy ráadásként kapsz még huszonöt évet”. Szibériába vitték, csak Sztálin halála után szabadult.

Zsuzsa hangja néhány pillanatra elcsuklott, letörölte könnyeit, majd folytatta:

– Elnézem az unokáimat: nincs bennük félelem, óvatosság, nem tartanak semmitől. Nem olyanok, mint mi voltunk. Hogy magyarázhatta volna meg akkor egy hét éves gyereknek bárki is, hogy nem vagy árva, de még

sincs apád? Két testvéremmel együtt nem tartottuk magunkat teljes értékűeknek, nem voltunk olyanok, mint a többiek. Persze, ezt az érzést akkor még nem tudtuk megfogalmazni, ám egy életre lerakódott bennünk.

– Ilyen körülmények között nehezen formálódhatott a magyarságtudat, habár tudom, hogy mindig is tisztelemmel és szeretettel voltál.

– A magyarságtudatomat az iskolában formálták, mert az 50-es évek elején a magyar iskolákban még „rég” magyartanárok tanítottak, akik például március 15-én a magyar irodalomórán Sevcsenko költészetét mellett azt is el merték mondani, mit jelent a magyarságnak a szabadságharc szellemisége.

– Mivel magyar iskolában tanultál, nem jelentett hátrányt a szláv nyelvek ismeretének hiánya?

– A szakiskolában, hála Istennek, ez nem jelentett akadályt, nem gátolt a tanulásban, mert rajzolni, szobrot készíteni némán is lehet, az eredmény, a látvány volt a fontos. De az ötévi képzés alatt nem tanítottak meg arra, hogy a diplomázás után mihez kezdjek. Munka után néztem, de a szakmámnak megfelelő állást nemigen találtam, így a téglagyárban kezdtem dolgozni. Ez a munkahely jó iskola volt számomra: az élet iskolája. Itt tanultam meg beilleszkedni egy egészen más közösségbe. Mint már annyiszor, mindig voltak olyan emberek, akik segítettek. Közülük csak egyet említenék, Lang Miska bácsit, aki hosszú évekig a beregszászi 3. számú téglagyár vezetője volt. Ebben a gyárban csak szezonálisan termeltek, vagyis tavasztól őszig. Amunkások zömmel cigány származásúak voltak, akiknek irányításához sok bölcsességre, emberségre volt szükség. Miska bácsi tudta ezt, volt mit ellesni tőle.

– Belekóstoltál a pedagógiai munkába is.

– Igen. A majolikagyár beindítása előtt a Beregszászi 1. Sz. (ukrán tannyelvű) Középiskolában munkaórákon megszervezték a kerámia készítésének oktatását. Engem kértek fel tanárnak, itt kellett továbbadnom az addig tanultakat. Tanítványaim csak 5-6 évvel voltak fiatalabbak nálam. De ott is volt segítségem: Gogola Jóska bácsi, aki ezermester mindeneként dolgozott az iskolában, és rögtön készített egy fazekaskorongot. Jó volt látni, hogy a 15–18 éves lányok milyen örömmel korigonoznak; nem restellték „besározni” magukat.

Ebben az időben mentem férjhez Ortutay Tamáshoz, aki görög katolikus papcsaládban született, teljesen más értékekkel és értékrenddel lett társam ebben a házasságban. Ekkor éreztem legjobban anyám hiányát, aki már nem volt közöttünk. Apám tíz éves szibériai „távolléte” öt viselte meg a legjobban. Amikor már könnyebben élhetett volna, mert

volt kenyérkereső a családban, akkor mondta fel a szíve a szolgálatot...

Mivel nem volt segítségem a gyermeknevelésben, a család ellátásában, időm sem volt a képzőművészetre gondolni. Mégis művészetnek könyvelem el ezt az időszakot, mivel lányom és fiam személyében két élő „szobrot” alkottam. Úgy érzem, akkor töltöttem fel értékekkel, olyan meglátásokkal, amelyeket később érdemes volt formába önteni. Ebben a nemrég elhunyt Horváth Anna szobrászművész volt segítségemre.

– Azaz ráálltál a kifutópályára.

– Így is mondhatnám. Ettől az időtől kezdve veszek részt csoportos és egyéni kiállításokon. Munkahelyet változtattam: a majolikagyár fő tervezőművészeként lehetőség nyílt az alkotásra. Kis csoportommal bevezettük a népi hagyományokon alapuló termék váltást, ezért köztársasági elismeréseket kaptunk. A kenyérkereső munka, az edények tervezése mellett kikapcsolódás volt egy-egy kispasztika készítése.

– Aztán, ha ólomlábakon is, de eljött a peresztrojka, a glasznosztj...

– Az enyhülés és a rendszerváltás idején Dalmay Árpád, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Beregszászi Járási Szervezete akkori elnökének kezdeményezésére emléktáblákat készítettünk a történelmi Bereg megyéhez kapcsolódó magyar személyiségek tiszteletére. Beregszászban 11 általam készített emléktábla látható. A kezem alól került ki a bátyúi Simon Menyhért- emléktábla, a munkácsi Kossuth Lajos-, a hatvani Grassalkovich-, illetve a Szezhlo Gábor- emléktábla. Számtalan kiállításon vettem részt Magyarországon, például Vásárosnaményban, Fehérgyarmaton, Hatvanban, Gödön, Érden, a siklósi Várgalériában, Vasváron, Budapesten a Magyarok Házában... Vanak munkáim Amerikában, Dániában, Hollandiában... Készítettem emlékérmét szavalóversenyekre. Csináltam Kovács Vilmos- emlékérmét, Beregszász- emlékérmét az Öregdiák találkozóra, Técső város, illetve Hollósy Simon-érmét készítettem Técsőnek, Fehérgyarmatnak városá válása 20. évfordulójára, emlékérmét a Fehérgyarmati Petőfi Gimnáziumnak, érmét az Allatorvosok Világtalálkozójára. Munkáimat tiszteletdíj nélkül készítettem, azzal a jó érzéssel, hogy hagyjak magam után valami maradandót, vagyis úgy éreztem, el kell ültetni azt a bizonyos fát...

– 1998-ban Beregszász városa Pro urbe-díjjal jutalmazott, mondom én, mivel szerénységed miatt nem szólsz erről. Ennyi siker után a családban mégis sorsfordító döntés született.

– A 90-es évek elején a gyermekeim, Orsolya és Botond felnőttek. Mivel otthon szinte lehetetlen volt munkát találni, Magyaror-

(Folytatás a 40. oldalon.)

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

NOVEMBER

* Kijevben másodízben került sor a Magyar Napok megrendezésére.

* Szentpéteri Bertalant, a Magyar Köztársaság gazdasági attaséját Bótrágy díszpolgárává avatták.

* A Kárpátaljai Szövetség beregvidéki diákok részvételével honismereti tábort szervezett Budapesten.

* Megalakulásának 10. évfordulóját méltatta a Kárpátaljai Magyar Egészségügyi Dolgozók Társasága.

* A nagyszőlősi járásbeli Batáron Szent Mihály-napi görög katolikus búcsút tartottak.

* A nagyszőlősi római katolikus plébánián tartották az idei Kárpátaljai Családok Találkozó-ját.

* Iparművészeti kiállítást rendeztek Ungváron. A tárlatnak a Kárpátaljai Néprajzi Múzeum adott otthont.

* AIV. Kárpátaljai Református Kórustalálkozója az ungvári református templomban került sor.

* Rejtő Jenőre emlékeztek a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán az író születésének 100. évfordulója alkalmából.

* Habda László, Ukrajna kiváló művésze nyolcvan éve született. Az eseményt a Boksay József Szépművészeti Múzeumban tárlat megnyitásával méltatták.

* Kazinczy Szépkiejtési Verseny zajlott az ungvári járási Palágykomoróc magyar tannyelvű iskolájában. A Magyarországon immár több mint fél évszázada elindított vetélkedőbe a KMPSZ közreműködésével 15 éve Kárpátalja is bekapcsolódott.

* Tours-i Szent Márton tiszteletére tartottak búcsút a munkácsi római katolikus székesegyházban.

* Beregszászban átadták a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Puskás Tivadarról elnevezett informatikai központját.

DECEMBER

* A hatvan éve elhunyt Szabó Dezső tiszteletére emléktáblát állított az ungvári Hungarológiai Központ és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége. A hivatalos ceremónia előtt emlékülésre került sor a Ungvári Hungarológiai Központban, ahol Lizanec Péter, az intézet igazgatója, az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar filológia tanszékének vezetője köszöntötte az egybegyűlteket. A vendégek között ott volt

Pomogáts Béla irodalomtörténész, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság elnöke, Szabó László, a Határon Túli Magyarok Hivatalának főosztályvezetője, Sziklavári Vilmos, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja. Pomogáts Béla felszólalásában hangsúlyozta, hogy Szabó Dezső írói pályáját, szellemi tájékozódását meghatározta az a három év, amelyet az Ung-parti városban töltött. Dupka György, az emlékülés társszervezője a jelenlevőknek elmondta: a Szabó Dezső Társaságnak köszönhetően összeállították az író Ungváron eltöltött éveinek kronológiáját.

* Ungváron immár hetedízben rendezték meg a roma zenészek nemzetközi jazz-fesztiválját, amelynek ötletgazdája és főszervezője Pap Aladár ismert szaxofonszólista.

* A nagyszőlősi járási Salánkon, az 1944 őszén történt kárpátaljai deportálások áldozatainak emlékművénél is megemlékeztek a magyar holokausztról.

* Nyolcadik alkalommal került megrendezésre Técsőn a II. Rákóczi Ferenc Szavalóverseny, amelynek idén a görög katolikus templom adott otthont. A találkozó a József Attila-centenárium jegyében zajlott.

* A beregszászi járási Csetfalván került sor a Kárpátaljai Magyar Népművészeti és Kézműves Tárgyak I. Bemutatójára. A bemutatót a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ (KVK), az Új Kézfogás Közalapítvány és a helyi polgármesteri hivatal szervezte. Az anyaország részéről a rendezvényen részt vettek az ungvári konzulátus és a beregszászi ügyfélszolgálati iroda munkatársai: Viczián Tamás első beosztott konzul, Ábrahám Ferenc konzul, Szentpéteri Bertalan külgazdasági attasé és Horváth Rita Felicia vezető konzul. Dupka György a KVK igazgatója a népi kézműves hagyományok helyzetéről tartott ismertetőt.

* A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia megtartotta évi választmányi ülését. A MEKK képviselőjében a választmány munkájában részt vett Dupka György elnökségi és Kovács Katalin választmányi tag.

* A Credo Alapítvány jóvoltából megrendezésre került a IX. Kárpátaljai Magyar Dalverseny.

* A Beregszászi Művészeti Iskolában Máté Péter-estet tartot-

tak, amelynek keretében Mosonyi Ferenc előadóművész szereplése idézte meg a múltat.

* AII. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán sor került a fiatal kárpátaljai magyarok természet tudományi konferenciájára.

* A budapesti Bárka Színházban, a COMET nemzetközi fesztiválon a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház a Csehov "Három nővér" című művéből készült darabbal szerepelt.

* "A magyar – kárpátaljai ukrán (ruszin) nyelvi kapcsolatok kutatástörténete és a lexikális nyelvi interferencia eredményei a nyomtatott művek tükrében" címmel tartott előadást a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a "Kölcsy Esték" keretében Bárányné Komáromi Erzsébet beregszászi főiskolai tanár.

* "Melpomené ifjú tehetségei" címmel gyermekszínjátszó és versmondó találkozót tartottak Beregszászban.

* Az Irka c. gyermeklap szerkesztősége és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség tizenkettedik alkalommal tartott előkarácsonyi matinét. Az ünnepségre a főiskola dísztermében került sor.

* Megnyílt a kisszelmenci határátelkő. A kettévágott falu történetét Zelei Miklós "A kettézárt falu" című dokumentumregénye tette szélesebb körben ismertté. Hosszas procedúrát, közbenjárást követően, 60 év után lehullott a vasfüggöny a kettézárt faluban.

* "Pedagógusképzés Európában" címmel tartott előadást Beregszászban a "Kölcsy Esték" keretében dr. Gabóda Béla, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára.

2006. JANUÁR

* Petőfi Sándor születésének évfordulójára emlékeztek Beregszászban a Petőfi-szobornál.

* "Darabán János – a hucul táj festője" címmel nyílt kiállítás a rahói magyar képzőművész és tanítványa, Marina Bilak festményeiből Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergomi termében.

* A magyar kultúra napján a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata Ungváron, a Megyei Zenei-Dramai Színházban adta elő a Solyompecsenye c. darabot, amely 1996-ban rendezői díjat nyert a Kisvárdai Színházi Fesztiválon. Az esemény vendége volt a Magyar Művé-

szeti Akadémia Ungvárra látogató magyarországi tagjainak egy csoportja. Ünnepi beszédében Szemadám György, a Magyar Művészeti Akadémia tagja arra a kérdésre kereste a választ, hogy mit üzenhet számunkra a Himnusz, ez "az Istenhez címzett vereszet" ebben "a XXI. századi, globalizációs, internetes világban"? Válaszként megfogalmazta: az emberi létezés fő célja – Embernek lenni. "Az emberi létezés – kultúrám és nemzetiségem folytatójaként – az én kezemben van, az enyém a felelősség azért, hogy rám hagyott évezredes bölcsességgel jól tudok-e sáfárkodni?" – fogalmazott a szónok. Szemadám György rámutatott: mára szemléletmást veszítettünk abból a kulturális egységből, amely Kölcsy számára még magától értetődő volt, ennek helyébe a "csábító másosság kultusza" lépett. A mai összevisszaságból a legalázatosabb ima lehet a kiút. Mondjuk a Himnusz utolsó versszaka, amit nem árt újra és újra elismételni – mondta végezetül a művész.

* A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia a magyar kultúra napja alkalmából több civil szervezettel közösen ünnepi rendezvénysorozatot szervezett. Értelmiségi találkozót tartottak a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Irodalmi és Művelődési Körben, amelyen részt vett többek között Szuromi Antal, az Ungvári Főkonzulátus konzulja. A résztvevők támogatják a munkácsi várból lévő Rákóczi-emlékszoba felújítását, kezdeményezik a hagyományos Rákóczi-emlékkonferencia tavasszal történő megtartását, Kazinczy-emlékszoba létrehozását a munkácsi várból. A találkozó résztvevői megkoszorúzták Munkácsy Mihály mellszobrát.

* Az idén az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskola adott otthont a Himnusz-mondó versenynek. A zsűri elnöke dr. Kálmán László, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának konzulja volt. A nyerteseket az Ungvári Főkonzulátus és a MEKK jutalmazta meg.

* A Beregszászi Járási Könyvtárban a MEKK és a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete közös szervezésében került megrendezésre a III. Kárpátaljai Magyar Közművelődési Fórum. Varga Éva, a já-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

rási könyvtár igazgatója köszöntötte a tanácskozás Bereg-, Ugocsa- és Ungvidék-i résztvevőit, akik elemezték a magyarlakta települések közművelődésének, könyvtárhálózatának helyzetét. Az eseményen részt vett Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának közelmúltban kinevezett elnöke, aki biztató és meleg szavakkal köszöntötte a fórum résztvevőit. A jelenlévőkkel megosztotta gondolatait Szabó László, a HTMH főosztályvezetője, Csengeri János, a magyar főkonzulátus beregszászi kirendeltségének vezetője. A rendezvényen felszólalt többek között Dupka György, a MÉKK elnöke, aki a civil összefogás fontosságát hangsúlyozta. Kijelentette: a MÉKK szorgalmazni fogja, hogy a Nemzeti Kulturális Alapból a közművelődés a jövőben kiemelten részesüljön. Horváthné Somogyi Ilona, a megyei könyvtár osztályvezetője, a KMKE elnöke ismét felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar kormány a pedagógus-igazolvány mintájára adjon dokumentumot a könyvtárosoknak, a klubvezetőknek, magyarán minden közművelődési dolgozónak. Ennek nem is annyira az anyagi vonzatai a lényegesek, hanem az így is megnyilvánuló erkölcsi elismerés.

* Koszorúzási ünnepséget tartott a beregszászi Kölcsey-emléktáblánál a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség. Az ünnepséget Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke nyitotta meg. Ünnepi beszédet mondott Zubánics László, a BMKSZ ügyvezető elnöke, Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának közelmúltban kinevezett elnöke. A HTMH főosztályvezetője, Csengeri János, a magyar főkonzulátus beregszászi kirendeltségének vezetője, Zubánics László, a BMKSZ ügyvezető elnöke, Kincs Gábor, a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fórumának elnöke, Dupka György, a MÉKK elnöke megkoszorúzták a beregszászi postahivatal főépületén elhelyezett Kölcsey-emléktáblát.

* A Beregszászi Művészeti Iskola hangversenytermében ünnepi műsort rendeztek, amelyen részt vett többek között Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának közel-

múltban kinevezett elnöke, aki egyben bemutatkozott és vázolta a HTMH új határon túli politikáját. Ugyancsak jelen voltak Szabó László, a HTMH főosztályvezetője, Csengeri János, a magyar főkonzulátus beregszászi kirendeltségének vezetője, Kincs Gábor, a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fórumának elnöke, Dupka György, a MÉKK elnöke, és mások, akik sokakkal együtt tapsoltak a Verke-parti város művészeti iskolájában rendezett ünnepi hangverseny szereplőinek. A tanítézet pedagógusai és növendékei Pirigy Béla igazgató vezetésével most is az alkalomhoz méltó produkcióval rukkoltak ki.

* A Bereg könyvesboltban, dr. Kovács Elemér és Kovács Katalin jóvoltából, ismét találkozhattak az írók, az olvasók, és az irodalombarátok. Az Együtt folyóirat legújabb száma, valamint a legújabb Intermix könyvek (P. Lator Ilona: "Kimegy a lelke, marad a test"). A halállal és temetkezéssel kapcsolatos szokások, hiedelmek Viskén, illetve József Attila ukránul és magyarul, Ivan Petrovics műfordító összeállításában) bemutatása után került sor az egyetlen kárpátaljai magyar irodalmi lap díjainak átadására Füzesi Magda költő, szerkesztőbizottsági tag közreműködésével. Vári Fábián László József Attila-díjas költő, Dupka György és az ugyancsak József Attila-díjas Nagy Zoltán Mihály főszerkesztő laudációi után Bakos Kiss Károly (költészet), Bartha Gusztáv és Horváth Sándor (próza), valamint Penckőfer János (tanulmány, kritika) vehette át a díjat az Együtt 2002-2005. évfolyamaiban publikált művei színvonalának elismeréseként. A díjat a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja és az Együtt c. folyóirat szerkesztőbizottsága alapította. Adíjazottakat köszöntötte többek között Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának közelmúltban kinevezett elnöke is. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Csengeri János, a magyar főkonzulátus beregszászi kirendeltségének vezetője, Szabó László, a HTMH főosztályvezetője.

* A Kárpátaljai Nemzetiségek Kulturális Központjában a magyar kultúra napja ungvári rendezvénysorozatát Marinics Sándor nagyszőlősi festő és grafikus önálló tárlatának megnyitásával folytatódott. Aművészt, aki jelen-

leg a Nagyszőlősi 3. Sz. Perényi Zsigmond Középiskola fizika- és rajztanára, Dupka György, a MÉKK elnöke és Kovács Katalin elnökségi tag mutatta be. Marinics Sándor nyaranta a Kárpátaljai Képzőművészeti Gyermektábor szakmai vezetője. Már több egyéni tárlata volt, illetve 1980–1993 között részt vett csoportos kiállításon Ungváron és Nagyszőlősen. Képei a világ számos országában megtalálhatók, például Magyarországon, Szlovákiában, Csehországban, Izraelben, az USA-ban, Kanadában, Svédországban, Oroszországban és Ausztriában. Nagy Zoltán Mihály író hozzászólásában kiemelte, hogy Marinics Sándor filozófiai tartalmú grafikáit bemutatta az Együtt c. folyóirat is. Az Intermix Kiadó felkérte a művészt Bartha Gusztáv hamarosan megjelenő elbeszéléskötetének illusztrálására.

* A Kárpátaljai Nemzetiségek Kulturális Központjában a magyar kultúra napja ungvári rendezvénysorozatának fontos eseménye volt az Ungvári Értelmiségi Fórum. A tanácskozás "A magyar kultúra Európában" címmel zajlott le.

A rendezvényt a Himnuszmondó verseny egyik dobogós győztese, Komonyi Tibor indította, aki elszavalta nemzeti imádságunkat. A tanácskozás felkért előadói a Magyar Művelődési Intézet budapesti képviselői voltak. Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet főigazgatója "Intézményünk a magyar kultúra szolgálatában" címmel tartott bemutató és a helyi kulturális szervezeteknek kapcsolatokat felkináló előadást. Földiák András főosztályvezető "Kölcsey, a Himnusz és a magyar kultúra napja" témakörben osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel. Romhányi András főtanácsos "A magyar kultúra Európában" címmel tartott figyelemfelkeltő előadást. Dupka György hozzászólásában arra kérte a Magyar Művelődési Intézet képviselőit, hogy vállaljanak szakmai védnökséget az Ungvári Közművelődési Szakközépiskola magyar tagozata fölött, ahol a magyarlakta települések részére képeznek ki könyvtárosokat, művelődési dolgozókat, táncosokat, közművelődési intézményvezetőket. Borbáth Erika főigazgató asszony felkérte Dupka Györgyöt, hogy segítse elő a kapcsolatfelvételt a tanítézet vezetőivel.

Ezt követően Dupka György és Kovács Katalin bemutatta a

rendezvényen is megjelent P. Lator Ilona "Kimegy a lelke, marad a test". A halállal és temetkezéssel kapcsolatos szokások, hiedelmek Viskén című monográfiáját, Ivan Petrovics műfordító pedig a "József Attila ukránul és magyarul" című, általa összeállított gyűjteményt ajánlotta a jelenlévők figyelmébe. Mindkét kiadványt az Intermix elnöksége Barzsó Tibornak ítélte oda a MÉKK-nívódíját, amelynek átadásában Kovács Katalin elnökségi tag közreműködött. A konferencián felszólalt Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író. A rendezvényen részt vett Viski János, az Ungvári Főkonzulátus vezető konzulja.

* A rendezvénysorozat utolsó állomása a Felső-Tisza-vidék volt. A viski temetőben Komlós Attila koszorút helyezett el Fodó Sándor, az UMDSZ első elnöke, a KMKSZ egykori elnöke sírjánál. A magyar kultúra napja zárórendezvényére Técsőn került sor. A délelőtti órákban a helyi református templomban a Himnusz szellemében ígét hirdetett Komlós Attila budapesti református lelkész. A vendégek ezután a református líceumba sétáltak át, ahol Ambrus Pál, a tanítézet igazgatója fogadta őket. A liceum kórusának előadását követően az informatikai teremben átadásra került a műholdas adatátviteli rendszer. Ambrus Pál örömmel konstataulta, hogy a Magyar Köztársaság jóvoltából immár ők is rendelkeznek a technika e vívmányával.

* A Megyei Filharmonia nagytermében élénk érdeklődés mellett tartották meg a tíz éve elhunyt Márton István zeneszerző emlékestjét. A hangversenyt megelőzően Natália Picur zenetörténész ismertette a jeles zeneszerző, Ukrajna érdemes művésze életútját, munkásságát, hangsúlyozva, hogy beírta nevét az ország és vidékünk kultúrtörténetébe. A koncerten Márton István különböző zeneművei hangzottak el, közöttük szimfóniák, oratóriumok és a Mise. Zárószámként a Filharmonia kamarazenekara és a Cantus Kamarakórus Tantum ergo c. oratóriumát adta elő.

D. Gy

„El kell ültetni azt a bizonyos fát...”

Beszélgetés Ortutay Zsuzsa képzőművésszel

Szent István

(Folytatás a 37. oldalról.)

szágon néztek körül. Abban az időben nem is gondoltunk az áttelepülésre, mert biztos megélhetésünk volt és mozgásterünk a kárpátjai magyarság érdekében végzett tevékenységben. A 90-es évek végére a férjemmel elértük a nyugdíjkorhatárt. Láttuk, hogy az ukrán nyugdíj semmi jóval nem kecsegtet, sőt, a határátlépés miatt a gyerekek látogatása is egyre nehezebb lett. Az is igaz, hogy szeretnénk volna naponta látni az unokákat. Így gondoltunk először az áttelepülésre. A letelepedést, mint nyugdíjas, először én kérelmeztem. Az engedélyt hamar megkaptam. Ezután következett a férjem. Ekkor kerestünk valami lakhatási lehe-

Szent László - legendák

tőséget, amit egy kedves parasztház formájában Szabolcsbákán meg is találtunk. Itt már nem voltunk idegenek, mivel ide települt legjobb barátnőm, akit azelőtt is gyakran látogattunk. Nem titkolom, volt bennem szorongás, de az otthoni viszonyok miatt mindenki biztatott, bátorított erre a lépésre.

– **Hogy fogadott az új környezeted?**

– A kis közösség, ahol lakunk, azt hiszem, befogadott, mert örültek annak, hogy a katolikus templom előtti keresztre készítettem egy korpuszt. Húsvét előtt avattuk fel. Ha nem is ebben a faluban, de a közeli Nyírkárszon a görög katolikus közösségi házban kiállítást rendeztek alkotásaimból. A helyi iskolának felajánlottam a segítségemet a gyerekek kézművességre való oktatásához, ám egyelőre nem reagáltak rá. Bízom benne, hogy ez is kialakul majd, ha nem megymásképpen, a saját műhelyembe csalogatom majd be a gyerekeket.

A magyarországi művészeti életben addig voltam érdekes, amíg határon túli voltam. Ahhoz, hogy itt sikeres legyek, lobbiznom kellene, amire én nem vagyok képes. Egyelőre boldoggá tesz az unokáim – két lány és három fiú – szeretgetése, kis portánk szépítgetése. 12 éve vagyok a Tállyai Kö-

Emese álma

zép-európai Művésztelep tagja, így elgondolásaimat ott szoktam megvalósítani.

– **Úgy tűnik, áttelepedésed körül minden simán ment.**

– Nem ment simán, a bürokrácia néha közbeszólt, de erről most nem akarok beszélni. Szabolcsbákán Kisvárdához közeli település és köztudott, hogy Beregszászból sokan költöztek Kisvárdára és környékére, így nagyon gyakran találkozom ismerősökkel. Velük beszélgetve úgy tűnik, mindenki megtalálta a számítását, mert az áttelepültek, legyenek fiatalok vagy nyugdíjasok, megállják a helyüket. Minket megtanított a sors helytállni, dolgozni. Más kérdés, hogy az áttelepültek közül sokan „stílust váltottak”. Úgy érzem, úgy tapasztalom, kihalt belőlük az egymás iránti megbecsülés: tudni kellene, hogy a közeledési, tisztelgő látogatást

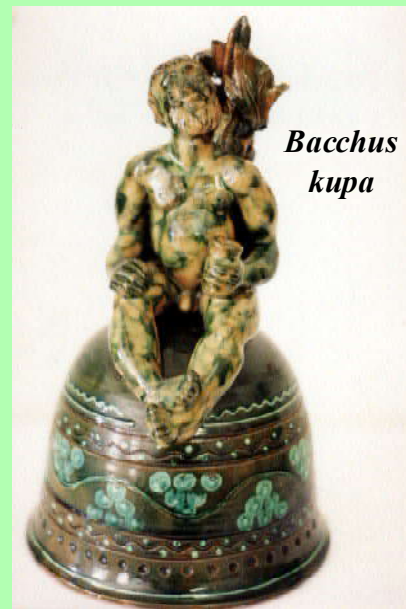
Szent Erzsébet

illik viszonzni. Többen vannak, akiket megszédített a vagyon, a pénz.

– **Mi a véleményed az otthoni helyzetről?**

– Úgy érzem, az otthoni állapotok felemásak. Egyik oldalon látni a fejlődést, házak, paloták épülnek, vendéglők, kereskedelmi egységek nyílnak, ám a közterületek, az utcák szörnyű állapotban vannak. Azok sikeresek, akik jó időben jó helyen voltak és idejében tudtak váltani. Ám a többség nem tudja biztosítani magának és családjának a mindennapi megélhetést. A történelemből tudjuk, hogy legalább két évszázad kellett a kapitalizmus kialakulásához, a szocializmus is alakulgatott hetven-nyolcvan évig. A demokrácia még gyermekcipőben jár. Sok mindennek kell még változnia, elsősorban az emberek gondolkodásában...

– **Köszönöm a beszélgetést.**
SZÖLLŐSY TIBOR

Bacchus kupa